

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA UVEDBE SLABE BANKE KOT MEHANIZMA ZA
VZPOSTAVITEV STABILNOSTI BANČNEGA SISTEMA V
SLOVENIJI, ŠPANJI, ŠVICI IN ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE**

Ljubljana, junij 2017

ANDREJ PRIVŠEK

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Andrej Privšek, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Analiza uvedbe slabe banke kot mehanizma za vzpostavitev stabilnosti bančnega sistema v Sloveniji, Španiji, Švici in Združenih državah Amerike, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem izr. prof. dr. Matejem Marinčem,

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 BANKE IN RAZLIČNE MOŽNOSTI REŠEVANJA BANK V TEŽAVAH	4
1.1 Zakaj so banke posebne in katere so njihove temeljne funkcionalnosti.....	4
1.1.1 Zagotavljanje likvidnosti in plačilnega prometa	4
1.1.2 Transformacija sredstev.....	5
1.1.3 Upravljanje tveganj	6
1.1.4 Proizvajanje informacij in nadzor posojilojemalcev	7
1.2 Finančne krize in pomen bank v njih ter prilagoditev poslovanja bank po krizi	8
1.3 Različne možnosti reševanja bank in bančnega sistema v krizi	11
1.3.1 Zaprtje banke in izplačilo depozitarjev	12
1.3.2 Celovito prestrukturiranje.....	12
1.3.3 Nakup in prevzem sredstev.....	13
1.3.4 Združitve in prevzemi.....	13
1.3.5 Prehodna banka	14
1.3.6 Odprta bančna pomoč.....	14
1.3.7 Bail-in rešitev	15
2 RAZLIČNI MODELI SLABE BANKE	15
2.1 Stabilizacija bančnega sistema z mehanizmom slabe banke.....	15
2.1.1 Mehanizem slabe banke.....	16
2.1.1.1 Centraliziran mehanizem slabe banke	18
2.1.1.2 Decentraliziran mehanizem slabe banke	21
2.1.2 Prednosti slabe banke	22
2.1.3 Slabosti slabe banke	23
2.1.4 Optimalna oblika slabe banke	24
2.1.5 Cilji, ki se določijo z vzpostavitvijo slabe banke	26
2.2 Različni modeli slabe banke.....	27
2.2.1 Zasebna slaba banka	27
2.2.2 Državna slaba banka.....	28
2.3 Različice modelov slabe banke v praksi.....	29
2.3.1 Garancija na bilanco banke.....	30
2.3.2 Notranja slaba banka	30
2.3.3 Zunajbilančna entiteta s posebnim namenom.....	30
2.3.4 Zunanja slaba banka	30
2.3.5 Državne garancije na premoženje.....	32
2.3.6 Državna centralna slaba banka	32
2.3.7 Državna dobra banka	33
2.3.8 Hibrid več slabih bank.....	33

3 STANJE V BANČNEM SISTEMU PRED UVEDBO SLABE BANKE	34
3.1 Slovenija.....	34
3.2 Španija.....	37
3.3 Švica.....	40
3.4 ZDA	41
4 SLABE BANKE.....	43
4.1 Slovenska slaba banka DUTB.....	43
4.2 Španska slaba banka SAREB.....	50
4.3 Švicarska slaba banka StabFund	54
4.4 Ameriška slaba banka RTC.....	58
5 PRIMERJALNA ANALIZA MEHANIZMA SLABE BANKE MED DRŽAVAMI IN IZPELJAVA »OPTIMALNEGA MEHANIZMA« SLABE BANKE IN NJEGOVA PRIMERJAVA S SLABIMI BANKAMI V IZBRANIH DRŽAVAH	62
6 PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVE PO DRŽAVAH	72
6.1 Slovenija.....	72
6.2 Španija.....	73
6.3 Švica.....	74
6.4 ZDA	75
SKLEP.....	76
LITERATURA IN VIRI.....	79
PRILOGE	
KAZALO TABEL	
Tabela 1: Povprečna posojilna in depozitna rast glede na lastništvo bank in korelacijski koeficient povprečne rasti posojil in depozitov pred krizo in med njo.....	10
Tabela 2: Pet ključnih elementov pri oblikovanju slabe banke	25
Tabela 3: Struktura prevzetega premoženja in obračunan diskont.....	52
Tabela 4: Portfelj Stabfunda 30. septembra 2008.....	56
Tabela 5: Dinamika odplačevanja posojila slabe banke in zmanjševanje tveganja za SNB od leta 2008 do 2013	58
Tabela 6: Število institucij S & L v upravljanju RTC od leta 1989 do 1995 in obseg prevzetega premoženja v mrd. USD.....	60
Tabela 7: Meddržavna primerjalna analiza slabih bank	64

Tabela 8: Nekateri povzeti optimalni kriteriji in njihova primerjava z lastnostmi slabih bank v Sloveniji, Španiji, Švici in ZDA	70
--	----

KAZALO SLIK

Slika 1: Število vstopov in izstopov tujih bank v obdobju od 1995–2013 leta	10
Slika 2: Banka v različnih fazah poslovanja	12
Slika 3: Centralna državna slaba banka.....	19
Slika 4: Število vzpostavljenih slabih bank glede na tip v obdobju 1980–2012.....	20
Slika 5: Decentralizirana slaba banka	22
Slika 6: Različice zasebne slabe banke	31
Slika 7: Razmerje med posojili in depoziti v državnih in tujih bankah v izbranem obdobju	35
Slika 8: Obveznosti slovenskih bank do tujega medbančnega trga po letih	36
Slika 9: Delež slabih posojil glede na vsa posojila	36
Slika 10: Kreditna rast do nefinančnega sektorja v obdobju 2002-2008 (v %)	39
Slika 11: Število bank v obdobju 2004–2013	41
Slika 12: Podrobna organizacijska struktura slabe banke	45
Slika 13: Slabe terjatve NLB in NKBM, razvrščene po gospodarskih panogah.....	46
Slika 14: Nominalna in transferna vrednost slabih naložb po poslovnih bankah	47
Slika 15: Dinamika prilivov po četrtletjih in kumulativa za leto 2014	48
Slika 16: Dinamika prilivov po četrtletjih v obdobju 2013–2016	49
Slika 17: Struktura upravljanega premoženja v obdobju 2013-2015.....	53
Slika 18: Lastniška struktura slabe banke Stabfund.....	55
Slika 19: Strategija razreševanja upravljanega premoženja RTC (v %)	60

UVOD

Stabilen in zaupanja vreden bančni sistem je srce vsakega gospodarstva in tvorec gospodarske rasti. Banke pa so v tržnem gospodarskem sistemu ranljive in podvržene različnim finančnim ter gospodarskim krizam. Te lahko pahnejo celoten bančni sistem na sam rob propada in ogrozijo njegovo stabilnost. V preteklosti smo bili priča številnim bančnim krizam z zavirajočim vplivom na gospodarstva in slabšanjem finančnega stanja držav. Bančno krizo lahko opredelimo kot stanje, ko potencialni ali dejanski naval na banke ali bančna nesposobnost rednega obnavljanja finančnih virov povzročijo nezmožnost bank za poravnanje svojih obveznosti ali intervencijo države v obliki finančne pomoči bankam, s katero želi država preprečiti nelikvidnost in morda tudi nesolventnost bank (Mrak, 2002, str. 607). Bernanke (1983) poudarja, da ob presahnitvi kreditnega kanala s strani bank med krizo izgubo finančnih virov začutijo predvsem mala in srednja podjetja. S tem upadeta tok investicij in skupna potencialna gospodarska rast.

Reinhart in Rogoff (2009, str. 141–173) izpostavljata, da so bančne krize pogoste tako v državah z visokimi prihodki kot tudi v tistih z nizkimi. Pri svojem preučevanju sta v vzorec umestila 66 držav v obdobju od leta 1800 do leta 2007. Ob tem sta ugotovila, da so bančne krize pogost pojav. Kot najpogostejše povzročitelje nestabilnosti bančnega sektorja izpostavljata liberalizacijo finančnega sistema, neustrezno regulacijo finančnih institucij in pomanjkanje nadzora nad njimi, prenapihnjene cene nepremičnin, visoko zadolženost zasebnega sektorja in ne nazadnje visok negativni tekoči račun države pred izbruhom krize. Dewatripont in Freixas (2012) pa menita, da so vzroki za krizo predvsem v pomanjkljivem korporativnem upravljanju bančnih institucij, tveganjih, ki so povezana z gospodarskim ciklom, v neopravilni sposobnosti nadzornih in regulatornih institucij, tržni disciplini in v implicitni garanciji, ki jo zagotavljajo države. Garancije prinašajo tveganje, ki lahko vodi v moralni hazard. Ekonomisti obrazložijo, da je moralni hazard stanje, ko oseba ali institucija sprejme tvegano odločitev, za katero natančno ve, da zanjo ne bo prevzela odgovornosti, temveč jo bo prevalila na druge (Kovač, 2013). Porušeno zaupanje v bančni sistem zahteva odločne ukrepe. Ukrepi, po katerih posegajo države, da bi rešile domači bančni sistem, so različni. Najpogosteje uporabljeni so tile: odkup slabega premoženja od bolj zdravih konkurenčnih bank (združevanje bank), vstop države v lastništvo bank in dajanje državnih garancij.

Zadnja finančna kriza iz leta 2007, ki je vzniknila v Združenih državah Amerike (v nadaljevanju ZDA) in se je presenetljivo hitro spreobrnila v globalno finančno krizo, v zadnji fazi pa v splošno gospodarsko recesijo, dokazuje dinamično globalno povezanost finančnih trgov in sveta nasploh. Prepletenost finančnega omrežja se je postopoma gradila v preteklih obdobjih predvsem z liberalizacijo mednarodnih gospodarskih tokov in finančnih trgov. Ekspanzivni ukrepi v bančnem sistemu so ohlapna kontrola nad obrestnimi merami, pomanjkljiv nadzor nad mednarodnim pretokom kapitala in deviznimi transakcijami ter mehkejša pravila pri vstopanju bank na mednarodni trg. Tovrstni ukrepi

dopuščajo bankam, da prevzemajo poslovne modele, ki so naravnani kratkoročno, da bi maksimirale vrednosti lastniškega kapitala, in to s pomočjo velikega finančnega vzvoda (Demirgüç-Kunt & Detragiache, 2005). Nesorazmerna poslovna tveganja zasebnih bank, ki so v težavah, se zdaj prenašajo na države, ki prevzemajo vaje za razreševanje kriznih situacij.

Bančne krize ustvarjajo pritisk na države, ki prevzemajo vlogo zadnjega kredibilnega rešitelja bančnega sistema. Države morajo hitro poseči in poiskati ustrezne ukrepe za vnovično normalizacijo bančnega sistema (Hoggarth, Reidhill, & Sinclair, 2004). Pri snovanju in iskanju optimalnih rešitev se morajo izogniti nepotrebnemu odlašanju, ki pogloblja finančno krizo, in negativno vpliva na bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP), javno blagajno in zunanji dolg države (Dewatripont, 2014). Še več, Reinhart in Rogoff ugotavljata, da finančne krize vplivajo na zmanjšanje prilivov v državno blagajno. Avtorja ugotavljata, da se v treh letih od začetka finančne krize javni dolg države povprečno poveča za 86 % (Reinhart & Rogoff, 2009, str. 142).

Finančne krize prinašajo in prenašajo negativne učinke na državo in gospodarstvo. Za amortiziranje t.i. učinkov razlitja krize je za razreševanje šibkega bančnega sistema treba vnaprej pripraviti ustrezno zakonodajo in resolucijske ukrepe. Nekateri izmed možnih ukrepov so likvidiranje bank, združitve in prevzemi (angl. *Mergers & Aquisitions*), mehanizem slabe banke, dokapitalizacije banke s strani države, nacionalizacije bank in podeljevanje državnih garancij za slabe naložbe bančnih institucij (Elliot, 2009, str. 6–16). Pri reševanju bančnega sistema se države odločajo za različne kombinacije ukrepov, a je zelo pomembno, da imajo v ospredju zavedanje o minimalnem vpletanju davkoplačevalskega denarja.

Slaba banka je posebno podjetje, ki ga vzpostavi država ali banke same, na katero poslovne banke prenesejo del slabih posojil. Poslovnim bankam se zaradi nevračanja posojil zmanjšuje kapital, ki vpliva na normalno poslovanje bank in ga moti. Ko se banke otresejo slabih naložb, lahko spet začnejo opravljati funkcijo dajanja posojil gospodarstvu, kar je osnova za gospodarsko rast in blaginjo državljanov. Slaba banka je mehanizem, ki očisti bančni sistem slabih naložb (Masten, 2013).

Namen magistrskega dela je predstaviti mehanizem slabe banke pri sanaciji bančnega sistema v izbranih državah, in sicer s kritičnim pregledom tuje in domače literature ter virov.

Magistrsko delo temelji na podrobnem pregledu literature in virov, ki se navezujejo na obravnavano tematiko. Viri za teoretični del so različni akademski članki, knjige, strokovne revije, spletne strani in baze podatkov. V nalogi uporabljam deskriptivni pristop (metoda deskripcije, komparacije in kompilacije) preučevanja literature in virov.

Osrednji cilj magistrske naloge je predstavitev resolucijskega ukrepa mehanizma slabe banke kot enega izmed možnih rešitev za ponovno normalizacijo bančnega sistema. V nalogi želim odgovoriti na dve raziskovalni vprašanji, ali je slaba banka primerna rešitev za trajno stabilnost bančnega sistema in ali obstaja optimalen model slabe banke v smislu nekega standardiziranega koncepta, ki se ga da vpeljati kadarkoli in kjerkoli, ko nastopijo težave v bančnem sistemu.

Magistrsko delo je sestavljeno iz šestih poglavij. Prvo poglavje je zastavljeno nekoliko širše. Na začetku opredelim status bank in razložim, zakaj je poseben. Sledi opis posledic preteklih finančnih kriz na banke in celoten bančni sistem. Nato navedem in podrobno opredelim različne možne pristope pri reševanju bančnega sistema v krizi.

V drugem poglavju se vsebinsko navežem na stabilizacijo bančnega sistema s pomočjo mehanizma slabe banke. Najprej se lotim obrazložiti kaj mehanizem slabe banke sploh je nato izpostavim njegove prednosti in pomanjkljivosti, za tem sledi opis in podaja optimalnega modela slabe banke v teoretičnem pogledu. Sledi predstavitev dveh različnih struktur slabe banke z vidika njenega lastništva. Tukaj mi je v pomoč tuja strokovna literatura uglednih avtorjev ter viri in publikacije strokovnih institucij. Poglavje zaokrožim s poglobljeno obravnavo različic modelov slabe banke v praksi.

Tretje in četrto poglavje sta osrednji del magistrskega dela. V tretjem poglavju opišem stanje bančnega in gospodarskega okolja pred uvedbo slabe banke v izbranih državah. Za tem sledi poglobljena analiza slabih bank v Sloveniji, Španiji, Švici in ZDA, pri čemer pri prvih treh državah obravnavam vpliv zadnje finančne krize iz leta 2008, medtem ko pri ZDA analiziram krizo S & L institucij v obdobju od 1989 do 1995 leta.

V petem poglavju izvedem neposredno primerjavo slabih bank med državami in poskušam ugotoviti uspešnost in izpolnitev ciljev, ki jim slabe banke sledijo. Nato sledi sestava »optimalnega mehanizem slabe banke s smernicami«, ki je skupek teorije in prakse, osnovane na preteklih modelih slabih bank. Tega nato primerjam z mehanizmi slabih bank, ki so jih uporabile izbrane države. Pri tem poskušam ugotoviti, ali obstajajo kakršnakoli bistvena neskladja, ki bi lahko pomembno vplivala na zastavljeni cilj in mandat analiziranih slabih bank.

Zadnje poglavje zaključim s predlogi za sistemsko robustnost finančnega sistema po državah v prihodnje in morebitnimi modifikacijami mehanizma slabe banke. Glede na to, da sta dve slabi banki še v polnem teku svojega delovanja, sta tako lahko predmet nadaljnjega raziskovanja in ugotavljanja njune uspešnosti oziroma neuspešnosti.

Magistrsko delo zaokrožim s sklepom in povzamem temeljne ugotovitve.

1 BANKE IN RAZLIČNE MOŽNOSTI REŠEVANJA BANK V TEŽAVAH

1.1 Zakaj so banke posebne in katere so njihove temeljne funkcionalnosti

Banke financirajo pretežni del svojih naložb, to so v večini posojila, z depoziti. Časovna transformacija kratkoročnih depozitov v dolgoročna nelikvidna posojila in poslovanje na osnovi delnih rezerv (angl. *fractional-reserve banking*) ustvarjata likvidnostno tveganje. Banke, ki jim ne uspe zagotoviti ustrezne likvidnosti, so nemudoma pod pritiskom nezaupanja. V najslabšem scenariju lahko pomanjkanje likvidnosti spodbudi naval na banke (angl. *bank run*).

Poleg časovne transformacije in delnih rezerv banke poslujejo z visokim finančnim vzvodom (na strani obveznosti bilanco stanja sestavlja malo kapitala in veliko dolga), odobravajo posojila, ki so trgu in regulatorjem netransparentna, in so podvržene problemu moralnega hazarda. Vse opredeljene posebnosti zahtevajo, da so banke regulirane in nadzorovane (Freixas & Rochet, 1999).

Stroški, ki jih ima država s sanacijo bančnega sistema, so visoki, kar dokazujejo pretekle sanacije bančnih sistemov. To potrjuje tudi analiza Honohan in Klingebiel, ki na vzorcu 40 držav ugotavljata, da so za očiščenje finančnega sistema povprečno namenile 12,8 % domačega BDP. Ta številka je rahlo večja za države v razvoju (Honohan & Klingebiel, 2003). Laeven in Valencia (2012) pa sta v svoji delovni študiji, ki je zajemala časovno obdobje od 1970 do 2011 leta obravnavala kar 147 bančnih kriz. Visoki stroški reševanja bančnega sistema in pogostost bančnih kriz sta temeljna razloga za uvedbo dveh preventivnih instrumentov, in sicer jamstva za vloge v bankah in funkcijo posojilodajalca v skrajni sili, ki jo prevzema centralna banka in prek katere zagotavlja likvidnost začasno nelikvidnim bankam.

Sodobna bančna teorija opredeljuje banke kot pomembne institucije, ker opravljajo štiri temeljne naloge, in sicer **zagotavljanje likvidnosti in plačilnega prometa, transformacijo sredstev, upravljanje s tveganji, procesiranje informacij in nadzor posojilojemalcev**. Hupkes (2002) in Corrigan (2008) tem funkcionalnostim dodajata še vlogo **transmisije monetarne politike**.

1.1.1 Zagotavljanje likvidnosti in plačilnega prometa

Banke opravljajo različne finančne storitve, a v temelju zagotavljajo likvidnost finančnim in nefinančnim organizacijam. To izvajajo prek kreditiranja, sprejemanja depozitov in plačilnega prometa. Nebančne institucije bi težko zagotovile tako količino likvidnosti

takoj. Corrigan (2008) izpostavlja, da samo banke vodijo transakcijske račune, in tako ustvarijo obveznosti na odpoklic po nominalni vrednosti (lat. *at par*). Te obveznosti pa so že takoj na voljo potencialnim podjetjem ali gospodinjstvom za nadaljnjo potrošnjo ali investicije. Poslovne banke zagotavljajo učinkovit plačilni sistem, pri čemer je ključna likvidnost. Zaradi zaščite depozitarjev, njihove likvidnosti in opravljanja varnega in učinkovitega plačilnega sistema je bančni sistem v težavah nemalokrat podvržen državnim intervencijam, zato da se ohranijo vse funkcije, ki jih banke izvajajo.

1.1.2 Transformacija sredstev

Po sodobni bančni teoriji naj bi banke izvajale tri različne kategorije transformacije (Freixas & Rochet, 1999):

- Prilagojena denominacija (angl. *convenience of denomination*). Banke pretvorijo manjše depozite v večja posojila ali ravno obratno in se tako približajo željam svojih klientov.
- Kvalitativna transformacija (angl. *quality transformation*). Bančni depozit kot naložba pomeni za depozitarja prednost v tem, da ima banka informacije o potencialnih posojilojemalcih in strokovna znanja za odobravanje posojil, medtem ko depozitar nima ustreznih znanj, informacij o posojilojemalcih in stroškovne učinkovitosti za samostojno optimalno razporejanje prostih finančnih sredstev. Tako je naložba banke za depozitarja varnejša in učinkovitejša. Tukaj gre za vzorčen primer asimetrije informacij.
- Transformacija ročnosti (angl. *maturity transformation*). Ta oblika transformacije je pri poslovanju bank poglavitna. Banke upravljajo različno časovno dospelost obveznosti in sredstev v bilancah. Posojila bank so dolgoročne narave, nelikvidna in netransparentna. V pretežni meri so financirana z depoziti, ki so v nasprotju s posojili zelo kratkoročne in likvidne narave. Banke s transformacijo ročnosti ustvarijo zaslužek, ker prevzemajo obrestno tveganje (pozitivna časovna premija na krivulji donosnosti pritegne banke za prevzemanje tega tveganja) in zagotavljajo likvidnost. Pri tej spodbudi morajo za kakovostne odobritve posojil izvajati procesa selekcije in nadzora (angl. *screening in monitoring*) (Qi, 1998). Proces selekcije in nadzora je pri bankah ključen in se izvaja, ker na kreditnem trgu ni popolnih informacij o posojilojemalcih, zato morajo banke pred odobritvijo posojila opraviti specializiran postopek preverjanja potencialnega posojilojemalca, da se izognejo napačnim odločitvam (angl. *adverse selection*) in da se ugotovi verjetnost poplačila posojila. Sočasno je pomembno spremljanje posojilojemalcev, tudi ko so posojila že odobrena, saj si banke s tem zagotovijo pregled nad skladno uporabo posojila in nadzor nad nezaželenimi tveganji, ki bi jih posojilojemalci lahko prevzemali (angl. *adverse incentive effects*) (Trichet, 2010).
- Proces transformacije sredstev je za banko tveganje, da depozitarji izgubijo zaupanje v njeno delovanje. To pa lahko izzove panične reakcije in sproži naval na banko.

Naval na banko (angl. *bank run*) je dogodek, ko preveč depozitarjev hkrati želi dvigniti svoj denar, banka pa ga v taki količini ne more takoj zagotoviti (Samuelson & Nordhaus, 2002, str. 480–481). Ob tem se lahko zaustavi delovanje celotnega finančnega ustroja, saj se negativni učinki prenesejo na preostale zdrave banke v sistemu in hkrati na gospodarstvo.

1.1.3 Upravljanje tveganj

Banke se pri svojem poslovanju srečujejo z različnimi tveganji, a se bom v tem razdelku omejil na podrobnejši opis **kreditnega, obrestnega, likvidnostnega in zunajbilančnega tveganja**. Poleg že omenjenih tveganj banke upravljajo še tržno, deželno, tehnološko, operativno in devizno tveganje ter tveganje insolventnosti.

Kreditno tveganje (angl. *credit risk*) je tveganje neizpolnitve obveznosti finančne terjatve (posojila ali obveznice), ki jo ima finančna institucija do nasprotne strani. Ocenjevanju tega rizika sodobne banke posvečajo veliko pozornosti (Freixas & Rochet, 1999; Saunders & Cornett, 2008).

Tveganje obrestne mere se pojavi v fazi transformacije ročnosti, torej v trenutku, ko kratkoročna likvidna sredstva pretvarja v nelikvidna dolgoročna sredstva. Vzporedno s tem pa na trgu lahko pride do spremembe obrestnih mer. Tako lahko višina obrestne mere, ki jo mora banka plačati, postane višja od tiste, ki jo prejema od danega posojila. Zaradi te negativne spremembe banka utrpí izgubo (Freixas & Rochet, 1999).

Banka se sreča z likvidnostnim tveganjem, ko širok krog depozitarjev želi hkrati dvigniti svoj denar, a jim ga banka ne more takoj zagotoviti. Temu pojavu pravimo naval na banko. To se največkrat zgodi pri zamajanju zaupanja v banko. Zaradi medsebojne prepletenosti bank (angl. *interconnectedness*) ta pojav lahko privede do vsesplošne nestabilnosti in okužbe v bančnem sistemu.

Med bančne zunajbilančne aktivnosti štejemo kreditne linije, izdane garancije in izvedene finančne instrumente, kot so opcije, swaps, forward in futures. Glede na računovodska pravila omenjenih dejavnosti v bilanci stanja ni mogoče evidentirati kot sredstva ali obveznosti, ker se štejejo za pogojne. Imajo pa te časovno odloženi vpliv na bilanco stanja banke in se čez čas lahko pretvorijo v dejanska sredstva ali obveznosti. Če banka tovrstnih poslov ne upravlja ustrezno, ima to lahko zanj obremenjujoče posledice. Kratkoročno lahko take dejavnosti prinašajo dodaten zaslužek. Nadzorniki bančnega sistema morajo pazljivo spremljati zunajbilančne dejavnosti bank (Freixas & Rochet, 1999; Saunders & Cornett, 2008).

1.1.4 Proizvajanje informacij in nadzor posojilojemalcev

Banke pri odobravanju posojil izvajajo selekcijo in nadzor nad odobrenimi posojili. Postopek selekcije, komu odobriti posojilo, je za banke negotov, saj ne razpolagajo z vsemi informacijami o kakovosti posojilojemalca vnaprej. Seveda pa banka poskuša minimizirati napačno izbiro (angl. *adverse selection*) oziroma identificirati tiste posojilojemalce, ki so posojila sposobni odplačati (Broecker, 1990). Z nadzorom (angl. *monitoring*), ki sledi selekciji, pa banke poskušajo zajezi oportuno vedenje izbranih posojilojemalcev med trajanjem posojilne pogodbe, in tako zmanjšati možnost nastanka moralnega hazarda (Freixas & Rochet, 2008).

Na drugi strani pa ravno nadzor bankam omogoča, da poglobijo odnos s svojimi klienti in tako lažje ocenijo vrednost posojila. Te zasebne mehke informacije, ki temeljijo na odnosu banka – posojilojemalec, niso transparentne preostalim finančnim ponudnikom na trgu niti regulatorjem. Merton zato posojila označuje kot netransparentna (angl. *opaque*) (Merton, 1993).

Premoženje bank je odvisno od uspešnosti in gospodarnega poslovanja ter od upravljanja tveganj in gospodarskih ciklov, v katerih poslujejo. Banke so specializirane v ocenjevanju potencialnih projektov posojilojemalcev (European Central Bank, v nadaljevanju ECB, 2002).

Banke za dnevno uravnavanje likvidnosti iščejo vire tudi na medbančnem trgu. To je eden izmed vzrokov za poslovno sodelovanje bank, ki si morajo med seboj izkazovati precej zaupanja, da trg teče kontinuirano, brez motenj in pretresov (Rethel & Sinclair, 2012, str. 33). Med krizo medbančni trg posojil lahko postane drag, ker banke, ki posojajo, zaradi netransparentnosti bančnih poslov niso seznanjene s tem, kaj ima banka posojilojemalka v svoji bilanci. Zato se na medbančnem trgu zaračuna presežna obrestna premija ne glede na njihovo realno finančno stanje. Ob taki situaciji se v finančnem sistemu poveča neposredno sistemsko tveganje, ki se manifestira skozi možnost okužbe med bankami in predstavlja vsesplošno makroekonomsko tveganje (Freixas, Parigi, & Rochet, 2004). De facto so medbančna posojila nezavarovana (Demirgüç-Kunt & Kane, 2002). To pa je razlog, da v obdobju nestanovitnosti na trgu prihaja do negotovosti in okrnitve zaupanja med bankami in celo do popolnega zastoja medbančnega trga.

Diamond in Dybvig (1983, str. 413) menita, da se s tem, ko država vzpostavi delujočo shemo jamstva depozitov, zmanjšajo možnosti navala na banke in tudi negativnega prenosa iz bančnega sektorja v gospodarstvo. Po drugi strani pa jamstvo depozitov lahko vodi v prevzemanja preveč tveganih projektov, kot bi bilo optimalno.

Regulator in zakonodajalec sta motivirana za izvajanje bančnega nadzora z različnimi razpoložljivimi ukrepi, ker želita vzpostaviti stabilen bančni sektor. Ti ukrepi so

podeljevanje bančnih licenc, test ustreznosti bančnih direktorjev (angl. *fit & proper test*), zahtevana kapitalska ustreznost bank itd. (ECB, 2002). Bančništvo je posel, ki temelji na zaupanju. Trden bančni sistem podpira gospodarsko rast. Njegova šibkost in dvom o stabilnosti pa imata negativen učinek na gospodarstvo (Schoenmaker & Peek, 2014, str. 5).

1.2 Finančne krize in pomen bank v njih ter prilagoditev poslovanja bank po krizi

V preteklih 40 letih je bilo kar nekaj finančnih kriz, na primer dolžniška kriza v Mehiki v letih 1994/95, azijska finančna kriza leta 1997, ruska kriza leta 1998, kriza v Braziliji in zadnja finančna kriza drugorazrednih hipotekarnih posojil v letu 2008, ki je vzknila v ZDA. Te krize so imele močan vpliv na bančni sektor ali pa so se iz njega celo razvile. Friedman in Schwartz (1963) pripisujeta nastanek finančnih kriz prav bančnemu sektorju. Najprej moramo pojasniti, kaj finančna kriza je. Mishkin obrazloži, da je to stanje, v katerem se pretok informacij deformira, to pa ustvari zmedo na finančnih trgih. Finančni trgi ne uspejo več opravljati svoje temeljne funkcije preusmerjanja sredstev do tistih skupin, ki imajo na voljo najbolj produktivne investicije. Ob takih situacijah izpadejo investicije na ravni podjetij in gospodinjstev, kar privede do upada gospodarske aktivnosti (Mishkin, 1991).

Finančne krize v posameznih državah so bodisi nastale zaradi različnih vzrokov bodisi podobnih, ponavljajočih se verižnih reakcij. Kot na primer »Tequila kriza« v Mehiki je najprej izbruhnila v bančnem sektorju, kasneje pa se je razvila v valutno krizo. Tudi azijska kriza je nastala najprej s šokom v bančnem sektorju, v nadaljevanju pa se je pretvorila v valutno krizo. Krugman (2009) trdi, da je bil vzrok za azijsko krizo moralni hazard in prenapihnjene cene premoženja, predvsem nepremičnin. V Rusiji je izbruhnila kriza leta 1998, in sicer zaradi neustrezne ekonomske politike v delu fiskalnega sektorja, nabranih dolgov do domačih in tujih kreditorjev ter plašnega odnosa investitorjev, zlasti po azijski finančni krizi. V Braziliji so leta 1994 uspešno vpeljali programa Real, s katerim so normalizirali delovanje gospodarstva in imeli v povprečju 4-odstotno letno gospodarsko rast in nižjo hiperinflacijo. A kljub uspešno sprejetim ukrepom je zaradi neravnotežja leta 1998 znova nastala kriza. To neravnotežje so tvorili predvsem javnofinančni primanjkljaj, previsoke plače v javnem sektorju, odlivi transferov iz državnega proračuna v proračune zveznih držav in ne nazadnje plačilnobilančni primanjkljaj (Mrak, 2002, str. 624). Zadnja finančna kriza, ki jo Reinhart in Rogoff poimenujeta kar druga kriza velike kontrakcije (angl. *Second Great Contraction*), je bila skupek edinstvenih in hkrati konvencionalnih dogodkov. Kriza, ki je prišla na površje v ZDA, se je hitro razširila na druge finančne trge in države (Reinhart & Rogoff, 2009). Dewatripont, Rochet in Tirole (2010) argumentirajo, da so bila hipotekarna drugorazredna posojila zgolj sprožilec krize. Prave vzroke za nastanek vidijo v neustrezni regulaciji finančnega sistema v ZDA in Evropski uniji (v nadaljevanju EU), prekomerni likvidnosti, spodbujanju ameriške administracije k nakupu lastnih nepremičnin, ekspanzivni denarni politiki, prostih denarnih sredstvih nekaterih držav, nepremičninskem balonu, nadpovprečni uporabi metode listinjenja (angl.

Securitization) finančnih institucij in ohlapnosti pri podeljevanju bonitetnih ocen s strani bonitetnih agencij.

Banke kot jedrne institucije finančnega sistema lahko povzročijo finančne krize ali pa so same žrtve gospodarskih kriz. Laeven in Valencia (2012) sta pri preučevanju bančnih kriz od leta 1970 do 2011 naštele 147 kriz, pri čemer **bančno krizo opredelita kot viden pretres v bančnem sistemu, ki se kaže kot naval na banke, ustvarjanje izgub v bančnem sistemu in likvidacija bank, in kot vpeljavo različnih intervencijskih ukrepov s strani države kot njen odgovor na te težave**. Nestabilen bančni sistem, ki v najslabšem primeru lahko privede do krize bančnega sistema, vpliva na spremembo makroekonomskih kategorij, kot so izpad BDP, povečanje državnega dolga, izvajanje ohlapne denarna politike in povečanje fiskalnih stroškov. Za lažjo predstavo negativnega vpliva bančnih kriz na gospodarstvo in javne finance avtorja opredelita najdražje bančne krize od leta 1970, merjene po višini fiskalnih stroškov, povečanju javnega dolga in izpadu BDP. Ena izmed najdražjih bančnih kriz v času zadnje finančne krize je pustošila na Irskem, zato ob navedbi najdražjih bančnih kriz po svetu za lažjo predstavo vedno dodam še Irsko. Indonezija je leta 1997 za reševanje bančnega sistema namenila 57 % letnega BDP, Irska v letu 2008 okoli 41 % letnega BDP. Gvineja Bissau je imela leta 1995 javni dolg v velikosti dobrih tretjino letnega BDP države, Irski je v letu 2008 narasel na 73 % BDP. Kuvajt je imel leta 1982 izpad BDP v velikosti 143 %, Irska pa je beležila izpad 106 % BDP. Avtorja hkrati ugotavljata, da se z zadnjo finančno krizo Irska uvršča med deset najdražjih bančnih kriz po vseh treh kategorijah, kot so fiskalni stroški, višina javnega dolga in izpad potencialnega BDP (Laeven & Valencia, 2012).

Finančne krize vplivajo in spreminjajo način vedenja bank in celotnega bančnega sistema. Predvsem je to vidno pri mednarodnih bankah, ki so s svojimi podružnicami prisotne na različnih geografskih lokacijah po svetu. Ob pojavu lokalnih kriz so matične banke tiste, ki skrbijo za financiranje in zagotavljanje likvidnosti svojih podružnic. To razmerje toka financiranja pa se razdre pri globalnih finančnih krizah, kjer matična banka začne likvidnostna sredstva iskati in črpati pri svojih podružnicah. Tako se ustvari povratna zanka financiranja. Tak pojav je bilo zaznati v kriznih razmerah, in sicer ob propadu investicijske banke Lehman Brothers in pretresu na trgu evroobmočja, ko so na primer podružnične lokalne banke globalnih bančnih skupin v Rusiji in na Češkem zagotovile lokalno likvidnost za utrditev finančne pozicije svojih matic v Italiji in Franciji. Povprečna posojilna aktivnost je v splošnem opešala pri bankah v tuji lasti, ki delujejo na tujih tržiščih (De Haas & Van Lelyveld, 2014, str. 334). Podobno Košak, Li, Lončarski in Marinč (2015, str. 179) ugotavljajo, da banke v tuji lasti med krizami zmanjšajo obseg posojilne aktivnosti. To je še posebej značilno za države, ki niso članice kluba Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (angl. *Organization for Economic Cooperation and Development*, v nadaljevanju OECD), in tudi za države skupine BRIC.

Tabela 1 prikazuje trend povprečne posojilne in depozitne rasti pri bankah v tuji in domači lasti v različnih obdobjih. Če se v tej tabeli osredotočimo zgolj na spremenljivko dinamika posojil za leto 1998, 2007, 2008 in 2009, ki so krizna leta, hitro ugotovimo, da banke v domači lasti prevzemajo pobudo na domačem posojilnem trgu.

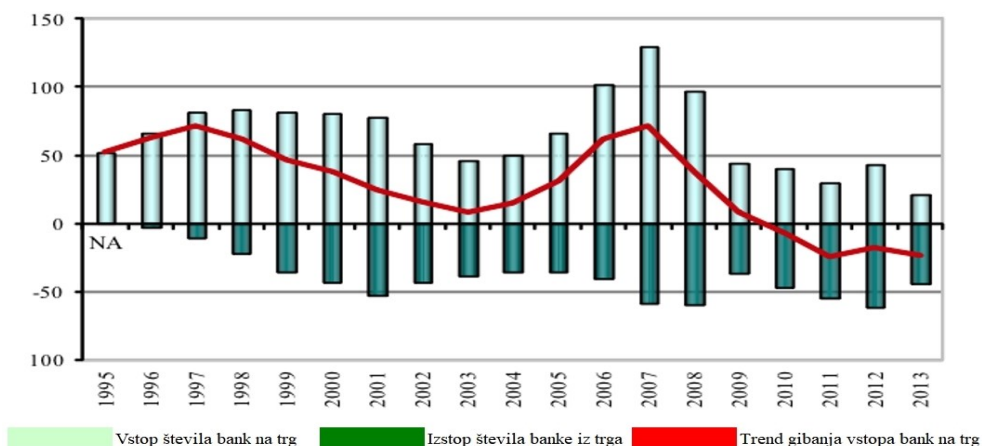
Tabela 1: Povprečna posojilna in depozitna rast glede na lastništvo bank in korelacijski koeficient povprečne rasti posojil in depozitov pred krizo in med njo

		Leta							
Dinamika posojil in depozitov	Izvor kapitala	1992–1997	1998	1999	2000–2006	2007	2008	2009	Celotno obdobje
Dinamika posojil v %	Podružnice tujih bank	13,5	9,5	11,4	12,5	19,2	0,9	10,5	11,9
	Domače banke	12,7	19,8	10,1	14,6	22,8	4,0	18,7	14,4
	Skupaj	12,9	17,8	10,3	13,9	21,2	3,1	15	13,5
Dinamika depozitov v %	Podružnice tujih bank	19,8	21,6	14,0	10,6	15,3	5,1	16,4	12,1
	Domače banke	13,7	18,9	9,6	15,3	20,4	2,7	23,9	14,7
	Skupaj	14,7	19,4	10,4	13,6	18,2	3,7	20,9	13,9

Vir: R. De Haas & I. Van Lelyveld, Multinational Banks and the Global Financial Crisis: Weathering the Perfect Storm? 2014, str. 339, tabela 1.

Slika 1 pa prikazuje, da so tuje banke od leta 1995 pa vse do leta 2007 krepile svoj položaj na tujih finančnih trgih. Ob nastopu finančne krize leta 2008 pa se je ta trend obrnil in tuje banke v povprečju zapuščajo tuje trge. To lahko interpretiramo kot krepitev bančnih bilanc matičnih bank, profitabilnosti, regulatornega kapitala in drugih parametrov, ki služijo za utrditev bančnega sistema v matični državi.

Slika 1: Število vstopov in izstopov tujih bank v obdobju od 1995–2013 leta

Vir: S. Claessens & N. Van Horen, The impact of the Global Financial Crisis on Banking Globalization, 2014, str. 30, slika 2.

Za lažjo predstavo, kako je zadnja finančna kriza vplivala na bančni sistem in na spremembo njegovega delovanja, lahko kot primer vzamemo banke iz evroskupine, ki so do leta 2013 utrpeli premoženjsko izgubo 6,7 bilijona evrov (v nadaljevanju EUR). Ustvarjene izgube spremenijo način delovanja bank in vodijo v drugačno strukturo virov financiranja na strani obveznosti bank. Banke se primarno naslonijo na depozitni vir nefinančnega sektorja in gospodinjstev. Tako na strani virov financiranja depozitni vir predstavlja 52 %, kar je očitna razlika med stanjem obveznosti bank pred krizo in med njo. Seveda pa zaradi sprememb v strukturi obveznosti bank, ki je v prid depozitom, poteka proces zmanjševanja odvisnosti bank od medbančnega trga, ki svoj vrh doseže v letu 2009 (ECB, 2014).

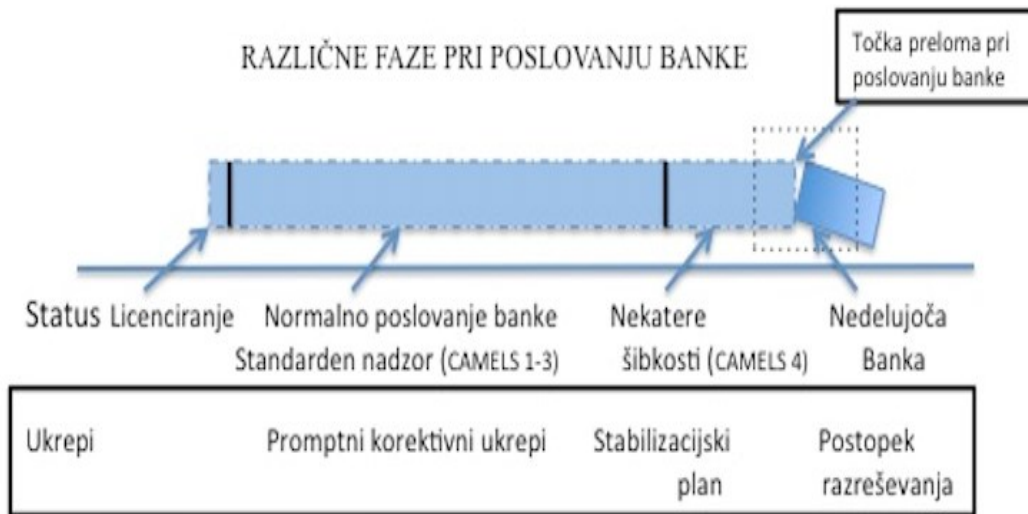
Če na koncu povzamem odnos med finančnimi krizami in bančnim sektorjem, lahko ugotovimo, da krize vplivajo na način delovanja bank in ga hkrati spreminjajo. Z narodnogospodarskega vidika banke opravljajo vitalno funkcijo, zato morajo biti države med krizo pripravljene ukrepati hitro, predvsem pa morajo imeti na voljo ustrezne mehanizme, ki preprečujejo prihodnje krize (lat. *ex ante*), in na drugi strani nabor ukrepov, s katerimi preprečujejo negativne učinke ob začetku krize (*ex post*).

1.3 Različne možnosti reševanja bank in bančnega sistema v krizi

Vzroki za nestabilnost bančnega sistema so ekonomistom, finančnikom in politikom po vsem svetu še vedno neznanka. Na podlagi preteklih bančnih kriz lahko zapišemo, da te povzročajo visoke družbene stroške, zamajajo zaupanja depozitarjev, ohromijo dostop do finančnih trgov ter povečajo pritisk na javni dolg in proračun države. Prav iz zadnjega razloga morajo države in monetarne oblasti, ki se spopadajo s tem pojavom, imeti na voljo ustrezne ukrepe, s katerimi poskušajo zamejiti negativne učinke. Ta pojav se lahko prelije (angl. *spillover effect*) na širši gospodarski prostor in zaduši njegovo potencialno rast (Reinhart & Rogoff, 2009, str. 141).

Banke gredo v svojem življenjskem ciklu skozi različne točke poslovanja. Ni nujno, da gredo skozi vse faze poslovanja, ki jih nazorno prikazuje Slika 2, a pogoj za začetek poslovanja na trgu je, da opravijo postopek licenciranja. Nato preidejo v fazo nekega normalnega delovanja. Glede na to, da so bančne krize v globalnem gospodarstvu občasne, lahko v banki pride do začasne nestabilnosti, v najslabšem primeru pa celo do točke preloma, ko vrnitev v prvotno stanje ni več mogoča. Bolzico, Mascaro in Granata (2007) opisujejo, da je postopek resolucije banke zapleten in da vključuje številne deležnike z različnimi vlogami in cilji v ospredju. Med neposredne deležnike reševanja banke se uvršča managerje, delničarje, zaposlene, depozitarje in druge upnike propadajoče banke, nadzornike bančnega sistema in depozitno zavarovalno agencijo. Posredno je med deležnike treba dodati še finančni in pravosodni sistem.

Slika 2: Banka v različnih fazah poslovanja

Vir: J. Bolzico et al., *Practical Guidelines for Effective Bank Resolution*, 2007, str. 3, slika 1.

Odbor za bančni nadzor banke za mednarodne poravnave (angl. *Bank for International Settlements*, v nadaljevanju BIS) podaja šest različnih tehnik reševanja bančnega sistema, pri čemer izpostavlja, da se razpoložljive tehnike uporabijo, ko banka kratkoročno ni več sposobna poslovati, dolgoročno pa nima možnosti preživetja na trgu (BIS, 2014). Tehnike so predstavljene v nadaljevanju.

1.3.1 Zaprtje banke in izplačilo depozitarjev

Pri tej tehniki se nedelujoča banka zapre in nato likvidira. S tem banka zapusti trg. Depozitarji so poplačani glede na razpoložljiva sredstva banke z upoštevanjem prioritete reda. Raziskava mednarodne agencije za zavarovanje depozitov (angl. *International Association of Deposit Insurers – IADI*) ugotavlja, da je ta tehnika najpogosteje uporabljena pri manjših bankah, ki nimajo vidnega vpliva na sistem, v katerem delujejo (Bolzico et al., 2007, str. 15).

1.3.2 Celovito prestrukturiranje

Nadzorna institucija aktivno poseže v poslovni model nerentabilne banke (angl. *profitless*) na različnih delih njenega poslovanja. Najpogostejši ukrepi so zamenjava obstoječega managementa, ki se nadomesti z uradnimi člani nadzorne institucije (angl. *administrators*), omejitve delovanja delničarjev in zoženje njihove moči, uvedba operativnih in organizacijskih sprememb, odpis slabih sredstev, zamenjava dolga za lastniške deleže (angl. *debt to equity swap*).

Celovito prestrukturiranje je primerno za velike banke, ker jih zaradi koncentracije na trgu ni mogoče združiti s preostalimi bankami oziroma jih ni mogoče zapreti ali prodati po

razumni ceni v doglednem času. Priporočljiva je tudi za nestabilne državne banke, ki so integralnega pomena za nacionalno gospodarstvo, ker sledijo posebnemu družbenemu cilju (Bolzico et al., 2007, str. 15).

1.3.3 Nakup in prevzem sredstev

Tehnika omogoča, da preostale zdrave finančne institucije ali drug potencialni zasebni investitor, ki ni nujno, da je del finančnega sistema, kupi del ali celotno premoženje banke v težavah. Potencialni kupec poleg premoženja prevzame tudi obveznosti obstoječe banke. Večina držav pri tovrstnih transakcijah zahteva odvzem bančne licence propadajoče banke, kar je skladno z zakonodajo. Kupec naj bi bil v prvi vrsti zainteresiran za premoženje banke, in ne za prevzem bančne licence (BIS, 2014). Nakup in prevzem sredstev omogoča hitro reševanje problema nestabilne banke, prepreči motnjo v njenem poslovanju, ohrani določeno vrednost premoženja in predvsem zmanjša stroške reševanja banke v težavah.

BIS (2014) kot prednosti nakupa in prevzema izpostavlja te pozitivne učinke:

- ohranjanje vrednosti pretežnega dela sredstev bank v težavah, kar posledično zniža stroške, povezane z reševanjem,
- minimalen vpliv in poseg na bančni trg, ker premoženje in depoziti hitro preidejo na novega investitorja in se tako zagotovi nemoteno nadaljnje poslovanje, in
- zaščito zavarovanih depozitarjev pred izgubo storitev, če je transakcija zaključena v kratkem obdobju.

1.3.4 Združitve in prevzemi

Nadzornik bančnega sistema prevzame pobudo in na trgu identificira potencialne banke v dobri finančni kondiciji, da prevzamejo banke, ki so sicer še delujoče, a pričakujejo nerentabilno poslovanje v prihodnje. Nadzornik bančnega sistema uporabi različne spodbude in posreduje vse relevantne informacije, da pritegne zdrave banke v posel. Nadzornik se zaveda, da je treba hitro ukrepati. S tem se ohrani vrednost premoženja, zmanjšajo se stroški, ki padejo na pleča davkoplačevalcev, in omeji se širitev negativnih posledic bančnega sistema v težavah (Bolzico et al., 2007, str. 16; BIS, 2014). Vsekakor pa te tehnike ne moremo enačiti s tisto operacijo na trgu, ki poteka med bankami popolnoma na prostovoljni bazi, brez kakršnihkoli vpletanj nadzornih organov.

Nadzorniki bančnih sistemov, ki trdijo, da je tak pristop učinkovit, se morajo zavedati, da je ta postopek zapleten celo v normalnih gospodarskih razmerah. Predvsem je treba vedeti, da se v tem postopku združita dva subjekta, ki imata različna poslovna modela, korporacijski kulturi in informacijska sistema. Ne nazadnje taka operacija ustvari presežek delovne sile. Vsekakor je primarni cilj tehnike združitve in prevzema, da zagotovi dolgoročno stabilno poslovanje nove združene banke. Nikakor pa ne sme biti tehnika

združitve in prevzema uporabljena samo zato, da se težava hitro in nekakovostno razreši. Neustrezna rešitev prvotne težave lahko čez nekaj časa povzroči še večjo težavo nove združene banke, ki ima na trgu večjo moč in vpliva na celoten bančni sistem (Bolzico et al., 2007, str. 16; BIS, 2014).

1.3.5 Prehodna banka

Nadzornik bančnega sistema zapre nerentabilno banko in hkrati vzporedno ustanovi novo banko, poimenovano prehodna banka (angl. *bridge bank*). Prehodna banka prevzame del ali celotno premoženje ter obveznosti predhodne banke in tako ohrani vrednost poslovanja za nedoločen čas (angl. *going concern*). Prehodna banka nadalje nemoteno posluje s komitenti, vse dokler dodeljeni stečajni upravitelj ne proda banke novemu kupcu. V vmesnem času, torej do končne prodaje, banko upravlja država ali skupine določenih bank. Sredstva za njeno poslovanje zagotavlja država ali poseben namenski sklad (angl. *deposit guarantee fund*).

Prehodna banka postavlja dobra izhodišča za nadaljnje načrtovanje dejavnosti stečajnega upravitelja, ki mu zagotovi dodaten čas za izdelavo celovite ocene vrednosti premoženja, in pripravo prodajnih aktivnosti zainteresirani javnosti. Banka v tem času posluje normalno, brez kakršnihkoli prekinitev, medtem ko potencialni investitorji prejemajo različne informacije in jih preverjajo za sprejem končne odločitve o nakupu (Bolzico et al., 2007, str. 16; BIS, 2014).

Mednarodna zveza depozitnih zavarovateljev (angl. *International Association of Deposit Insurers*) je v letu 2005 izvedla anketo o reševalni tehniki prehodne banke. V njej ugotavlja, da je prehodna banka redko uporabljena v praksi in da v povprečju rešuje težave nerentabilne banke dlje kot druge razpoložljive tehnike. Predvsem je njena slabost v tem, da spodbuja nedejavnost stečajnega upravitelja, kar lahko podaljša čas reševanja težav banke. Tako se lahko ustvari poslovno tveganje odhoda obstoječih strank. To pa vpliva na prihodnjo oceno vrednosti premoženja banke. Prehodna banka je uporabna v razmerah, ko je v težavah velika sistemska banka (Bolzico et al., 2007, str. 16; BIS, 2014).

1.3.6 Odprta bančna pomoč

Država s to tehniko ohranja nerentabilno banko pri življenju. Država banki zagotavlja ustrezne vire za zagotavljanje likvidnosti in solventnosti, in sicer z neposrednimi kapitalskimi vložki, državnimi posojili in tako, da posebna družba, ki je ustanovljena za upravljanje slabega premoženja (angl. *asset management company/bad bank*) odkupi in prevzame slabe naložbe nerentabilne banke. Odprta bančna pomoč sama po sebi ni rešitev za težave, v katerih se je znašla nerentabilna banka, in tudi ne ponuja dolgoročnih rešitev. Uporabna je za reševanje sistemskih bančnih težav, ki predstavljajo potencialna tveganja izgube ali prekinitve izvajanja bančnih storitev v gospodarstvu, in v nestanovitnih

političnih in socialnih okoljih, kjer bi zaprtje banke takega tipa imelo za posledico velika tveganja. Po svoji naravi je odprta bančna pomoč tvegana, saj predstavlja nevarnost moralnega hazarda in lahko povzroči visoke družbene stroške (Bolzico et al., 2007, str. 17). Z uporabo odprte bančne pomoči lastniki banke pravzaprav nikoli ne izgubijo svojega lastništva, saj jih izgube ne bremenijo, in to prav zaradi razpoložljive državne bančne pomoči.

1.3.7 Bail-in rešitev

Rešitev banke s kapitalom delničarjev in podrejenega nezavarovanega dolga (angl. *bail – in*) temelji na zakonski podlagi, ki jo izvede bodisi nadzorna institucija finančnega sistema bodisi posebej pooblaščen agencija, ki ima nalogo, da stabilizira nerentabilen bančni sistem. Tehnika omogoča prestrukturiranje obveznosti sistemsko pomembne banke (angl. *Systemically important financial institution – SIFI*) na dva načina, z odpisom kapitala delničarjev in nezavarovanega podrejenega dolga ali pa s pretvorbo dolga v navadne lastniške deleže. Pri uporabi te tehnike je pglavitno, da ima trdno pravno zaslombo, ki ne sloni na pristanku upnikov pri prestrukturiranju dolga. Sočasno pa je treba upoštevati načelo, da nihče izmed upnikov ne sme biti v slabšem položaju, kot bi bil v procesu stečaja banke. Tehnika omogoča takojšnjo rekapitalizacijo in prestrukturiranje nerentabilne banke in zagotavlja njeno nadaljnje nemoteno in neprekinjeno poslovanje (angl. *going concern*). Posledično se omilita možnost pojava insolventnosti banke in prenos okužbe (angl. *contagion*) na celoten bančni sistem (Zhou, Rutledge, Bossu, Dobler, Jassaud, & Moore, 2012).

Bail-in rešitev ni edina oblika za reševanje nerentabilne banke, ampak je tehnika, ki spada v nabor enega izmed možnih ukrepov za reševanje. Predstavlja dodatek k preostalim tehnikam in hkrati njihovo nadgradnjo. Uspešnost tehnike temelji predvsem na pritoku svežega kapitala v kombinaciji s konverzijo obstoječega dolga v lastniške deleže. Ta tehnika ne potrebuje davkoplačevalskega denarja. Poleg kapitala, ki hitro stabilizira stanje banke, pa sta za dolgoročno uspešnost banke bistvena njen poslovni model in učinkovito upravljanje s tveganji. V nasprotnem primeru se samo podaljša neizogiben poton banke in se poveča možnost poglobljanja nestabilnosti in pretresa na finančnem trgu (Zhou et al., 2012, str. 23).

2 RAZLIČNI MODELI SLABE BANKE

2.1 Stabilizacija bančnega sistema z mehanizmom slabe banke

Ali je za razreševanje nestabilne banke, več bank ali celo bančnega sistema bolj primerna zasebna ali državna slaba banka, odloča posamezna banka, skupina bank, regulator bančnega sistema in država. Kdaj prevzeti en lastniški model in kdaj drugega, je seveda odvisno od globine krize, obsega slabih naložb v bančnem sistemu, prostih sredstev

zasebnega sektorja, zakonodajni podlagi in podpori politike, če se odloča o državni slabi banki. Zasebna slaba banka ni primerna, ko gre za sistemsko finančno krizo. Zasebni kapital nima toliko finančnih sredstev, da bi lahko vstopil kot edini rešitelj in sanator bančnega sistema. Vsekakor ni pripravljen vstopiti na trg, ki je nelikviden in hkrati hitro izgublja vrednost premoženja. Primeri takih razsežnosti zahtevajo vstop in poseg države. Ta je zadnje upanje, ki lahko zaustavi in spremeni tok vpliva vseobsegajoče krize na banke. Na drugi strani pa ima intervencija države tudi marsikatero pomanjkljivost. Na primer država lahko nacionalizira in konsolidira celoten bančni sistem brez vnaprejšnje zaveze po izstopu iz njega, tvori moralni hazard, je lahko neprofesionalna pri upravljanju slabih naložb, ker nima ustreznih znanj in veščin in zato državno lastništvo ni optimalno v primerjavi z zasebnim lastništvom, ki ima v ospredju maksimizacijo lastniškega kapitala in aplicira visoke diskonte na prevzeto slabo premoženje.

Mehanizem slabe banke pripomore k stabilizaciji bančnega sistema, a to ne pomeni, da se s tem prekinejo slabe prakse v bankah, ki kreditirajo svoje kliente. Tudi empirični rezultati prikazujejo le kratkoročen pozitiven vpliv slabe banke. Za dolgoročno stabilnost bank in povrnitev zaupanja v bančni sistem ni dovolj sanacija bank, ampak je treba prestrukturirati tudi gospodarski sistem. Ta bi moral v prihodnje delovati na stabilnejši kapitalski strukturi, z manj dolga in več trajnega kapitala. Ob tem se je treba zavedati, da izbrani ukrepi pri reševanju bančnega sistema ne prinašajo zgolj pozitivnih učinkov (Klingebiel, 2000).

2.1.1 Mehanizem slabe banke

To je tehnika, ki se uvršča v kategorijo nakupa in prevzema (angl. *purchase and assumption*). Gandrud in Hallerberg (2013) opredelita javno slabo banko kot entiteto, ki jo ustanovi država. Ta izvaja funkcije odkupa, prevzema, upravljanja in prodaje slabih terjatev. Ta definicija opisuje slabo banko, ki jo ustanovi država, čeprav poznamo tudi zasebne slabe banke, a so te manj realna izbira za prevzem slabih naložb med sistemsko finančno krizo. Freixas (2010) pa obrazloži, da je slaba banka mehanizem, ki prevzame tvegano premoženje bank, in tako pripomore, da se očistijo bilance bank, in odstrani toksično nelikvidno premoženje iz finančnega sistema.

Čeprav so slabe terjatve, ki jih slaba banka prevzame, osrednji element njenega delovanja, je treba najprej razložiti, kaj je slaba terjatev. Na podlagi institucije Evropski bančni organ (angl. *European Banking Authority*, v nadaljevanju EBA) je slaba bančna terjatev tista terjatev, ki zamuja s plačilom več kot 90 dni in/ali ni verjetno, da bo taka terjatev poplačana v celoti brez unovčitve zastavljenega zavarovanja (EBA, 2014). Morda bi na tem mestu še poudaril, da ima slaba terjatev več poimenovanj, in sicer slabo premoženje, nedonosna terjatev, nasedla naložba, slab dolg, nedelujoče posojilo, slabo posojilo in tudi toksično premoženje.

Poskusi saniranja bančnega sistema s pomočjo državne slabe banke segajo v preteklo stoletje v Avstrijo, in sicer v leto 1931. Credit-Anstalt je bila sistemska banka, zato je bila od države privilegirana. Banka se je pred nastankom težav spojila s takrat drugo največjo banko BCA Bank (nem. *Allgemeine Oesterreichische Boden Credit Anstalt*), ki je bila na robu poslovnega zloma zaradi različnih poslovnih škodljivih potez, med drugim slabega upravljanja banke, nespametne visoke kreditne ekspanzije, visokih izplačil dividend in neustrezne organizacijske strukture upravljanja. Združena banka Credit-Anstalt je upravljala premoženje 1.200 milijonov takratnih šilingov. Če ta obseg primerjam s proračunom takratne avstrijske države, ki je znašal 1800 milijonov šilingov, se da hitro ugotoviti, da je šlo za banko velikih razsežnosti. Prav to je razlog, da je takratna centralna banka skupaj z zasebnim računovodskim podjetjem ustanovila slabo banko Revisiongesellschaft, da je prevzela slabe naložbe še delujočih bank. Te so v zameno prejele kakovostno premoženje za normalno nadaljnje poslovanje. Finančna sredstva za delovanje slabe banke sta zagotovili država in centralna banka. Avstrijska slaba banka se je izkazala kot neustrezen mehanizem za sanacijo avstrijskega bančnega sistema, zato je država leta 1934 prekinila njeno delovanje. Namesto tega se je država odločila za združitev treh največjih bank. S tem je konsolidirala bančni trg in lastništvo nad bankami. Bančni trg je odslej deloval brez prave konkurence (Dziobek, 1998, str. 7).

Primer zasebne slabe banke pa navajam iz ZDA. Banka Mellon je leta 1988 zašla v resne finančne težave. Svoj kreditni portfelj je krepila predvsem v panogi gradbeništva. Koncentriranje naložb, ki so bile vezane pretežno na eno panogo, je ustvarilo nesorazmerno kreditno tveganje. Krizne razmere so onemogočile določitev ustrezne poštene vrednosti posojil, vezanih na nepremičninski sektor. Tako se je ustvaril pritisk na kapitalsko ustreznost banke in njeno normalno poslovanje. Zaostrene razmere so povzročile, da se je banka Mellon razbila na dve enoti. Nastali sta t.i. dobra in slaba banka. Slabe naložbe so se prenesle na slabo banko Grant Street. To premoženje je bilo ovrednoteno po metodi poštene vrednosti. Odstranitev slabih naložb je zdravemu jedru banke omogočila, da je lahko znova dostopala do finančnih trgov in poiskala svež kapital. Banka Mellon se je tako znova postavila na zdrave poslovne temelje. Slaba banka Grant Street je prenehala delovati po sedmih letih brez kakršnegakoli dodatnega vplačila kapitala med svojim poslovanjem (Elliot, 2009, str. 7).

Slaba banka je dokaj pogost mehanizem, ko se države srečujejo z vsesplošno finančno krizo. Primer še ene dobre in uspešne prakse saniranja bančnega sistema s pomočjo mehanizma slabe banke je Švedska. Ta je med krizo prevzela lastništvo nad največjima bankama na trgu in jih prestrukturirala. Tudi preostali bančni trg, ki ni bil pod okriljem države, se je prestrukturiral na podoben način kot podržavljeni banki. Slabe banke so prevzeto premoženje odprodale v gospodarski konjunkturi (Elliot, 2009, str. 7).

Raziskava o uporabljenem mehanizmu slabe banke pri sanaciji bančnega sistema, ki jo je izvedla Klingebiel, temelji na vzorcu sedmih držav. Klingebiel (2000, str. 2) ugotavlja, da

je uspešnost slabih bank zelo različna, a hkrati odvisna od postavljenih namenov in ciljev. Avtorica raziskavo sklene, da slaba banka zagotovo ni ustrezna rešitev, če ji je dodeljena naloga prestrukturiranja podjetniškega sektorja.

Primarna naloga slabe banke je razreševanje slabih posojil, težko pa prepreči nastajanje novih slabih posojil. Slaba banka je le ena od danih možnosti za reševanje bančnega sistema v težavah. A je pri tem treba poudariti, da gre le za dopolnilni ukrep, in ne univerzalno rešitev. Vsekakor pa je primerna rešitev, če se sinhronizira več dejavnikov, od transparentnega identificiranja in razkritja problematičnih naložb do ustrezne zakonodaje ter finančnih in kadrovskih resursov (Rose, 2005, str. 31). Martini et al. (2009) pa za uspešno delovanje slabe banke in posledično normalizacijo bančnega sistema izpostavljajo te minimalne pogoje:

- ustrezna politična podpora,
- hitra in učinkovita segregacija ključnih bančnih sredstev in konsolidacija poslovanja banke v okviru osnovne dejavnosti in
- postopne spremembe pri regulaciji kapitala in računovodskih standardov za zagotovitev vnaprejšnje trdnosti finančnega sistema.

Martini et al. (2009, str. 7) nadalje argumentirajo, da je osnovno vodilo razreševanja nestabilnega šibkega bančnega sistema s pomočjo slabe banke to, da se povrne zaupanje investitorjev in bonitetnih agencij.

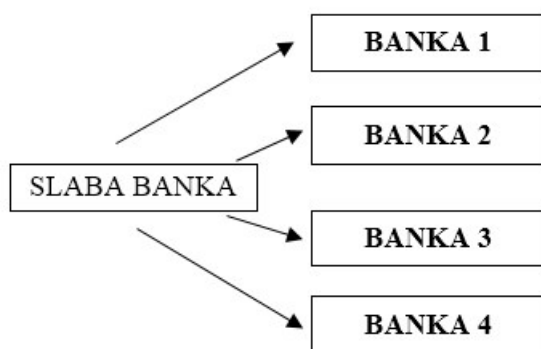
2.1.1.1 Centraliziran mehanizem slabe banke

Tak tip slabe banke nastane pod pokroviteljstvom države, še posebej takrat, ko so banke podvržene hujšim pretresom na finančnem trgu. Slaba banka v takem primeru odkupi slabe naložbe od večjega števila bank. Te pa v zameno prejmejo bodisi denar bodisi obveznice. Primarna vloga in odgovornost take oblike slabe banke je prevzem, upravljanje in odprodaja slabega premoženja, ko se na trg povrmeta optimizem in dobra gospodarska klima. Ta mehanizem slabe banke so uporabile Južna Koreja – KAMCO, Irska – NAMA, Slovenija – DUTB in Španija – SAREB.

Slika 3 prikazuje shemo centralne slabe banke, ki prevzema slabe naložbe različnih bank, ki na svoji aktivi beležijo slabe naložbe. To premoženje, ki se prenaša, je po navadi homogeno.

Slika 3: Centralna državna slaba banka

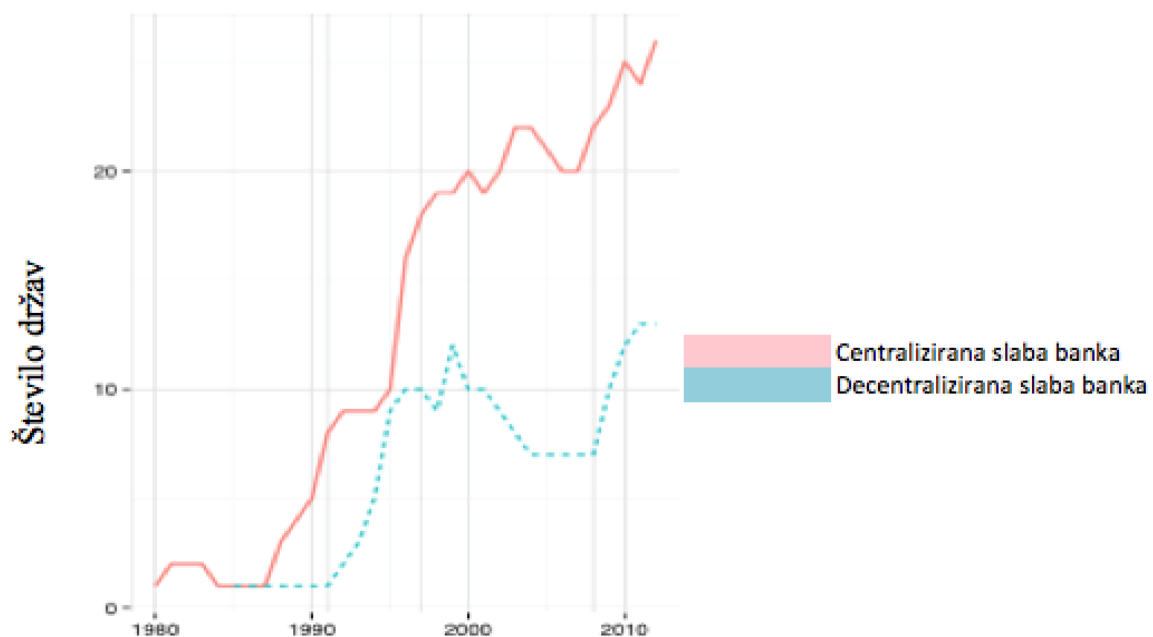
Kot glavne prednosti centraliziranega pristopa reševanja slabih naložb lahko navedem ekonomijo obsega, poenoten model vrednotenja slabega premoženja, konsolidacijo znanj in veščin, ki obetajo hitrejšo in učinkovitejšo prestrukturiranje gospodarstva, standardizacijo poslovnih procesov in nadzor nad upravljanim premoženjem. Nadalje ta pristop omogoča centralizacijo zavarovanj od prejetih posojil, s čimer se poenostavi upravljanje terjatev do dolžnikov. Pri tem tipu se banke hitro in učinkovito rešijo slabih naložb iz bilanc in se tako ponovno lahko osredotočijo na zagon kreditiranja in pridobivanja novih strank. Premoženje, ki se prenese na slabo banko, prekine zaupen odnos banka – klient. Vsi dolžniki, ki niso plačevali svojih obveznosti, so zdaj v novem odnosu s slabo banko. Ta lažje uvede plačilno disciplino do dolžnika, saj z njim nima vzpostavljenega nobenega poslovnega odnosa. Centralizirana slaba banka ima tudi potencial za postopno prestrukturiranje gospodarstva, uporabo ustaljenih praks pri upravljanju premoženja ter lažje spremljanje in nadzor teh. In nenazadnje, se takšni obliki slabe banke lahko podelijo posebna pooblastila (angl. *special powers*) za hitrejši pričetek razreševanja slabih naložbe. Takšna pooblastila se slabi banki dodelijo v okoljih, kjer je pravosodni sistem skoraj nedelujoč oziroma počasen (Ingves, Goran, Shirakawa, Caruana, & Martinez, 2004; Klingebiel, 2000; Rose, 2005).

Taka struktura ima tudi svoje pomanjkljivosti, ki se največkrat manifestirajo v zunanjih političnih pritiskih. Tako se izpodrivajo predvsem profesionalne optimalne odločitve. Poslovanje slabe banke zaradi tega ni več optimalno. Hkrati se s tem načinom razreševanja slabih naložb lahko pretrga vez preteklih tesnih odnosov med banko in bančnimi klienti. Posledica je izguba zasebnih notranjih informacij, ki so se pridobivale v preteklem obdobju. Med drugim centralna državna slaba banka predstavlja tveganje, da se premoženje upravlja pasivno. To pa je lahko znak dolžnikom, da ne poravnajo svojih odprtih obveznosti, kar lahko vodi v nadaljnje razvrednotenje upravljanega portfelja slabe banke. Država je v primerjavi z zasebnim sektorjem lahko slabši upravljavec premoženja. Management in zaposleni nimajo iniciative po učinkovitem delovanju, ker predpostavljajo, da so njihova delovna razmerja sklenjena za nedoločen čas. Neuspešno delovanje slabe banke čutijo predvsem davkoplačevalci, ki nosijo breme izgub. Posledično se poslabšajo

makroekonomski kazalci države (Gandrud & Hallerberg, 2013; Ingves et al., 2004; Klingebiel, 2000; Rose, 2005).

Ne glede na tveganja in moralni hazard, ki ga tak tip slabe banke prinaša, si je težko predstavljati, da bi sistemsko bančno krizo lahko sanirale banke same ali v splošnem zasebni sektor. Sistemska bančna kriza nastane, ko se številne banke v neki državi soočajo z resnimi težavami solventnosti ali likvidnosti hkrati. Razlog za tako stanje pa je zunanji šok oziroma propad ene ali več bank in prenašanje njihove nestabilnosti na celoten bančni sistem (The World Bank, b.l.).

Slika 4: Število vzpostavljenih slabih bank glede na tip v obdobju 1980–2012

Vir: C. Gandrud & M. Hallerberg, *Bad Banks as Response to Crises: When Do Governments Use Them, and Why Does Their Governance Differ?*, 2013.

To nam prikazuje tudi Slika 4, na kateri lahko vidimo razmerje med centraliziranim in decentraliziranim tipom slabe banke po državah na letni ravni v letih od 1980 do 2012. Če je bilo do sredine osemdesetih let to razmerje skoraj enako¹, se ta trend od začetka devetdesetih let močno obrne v prid centraliziranemu modelu slabe banke. Ena izmed možnih interpretacij tega obrata je lahko pojavnost in pogostost finančnih in gospodarskih kriz na različnih geografskih področjih v različnih obdobjih. Gandrud in Hallerberg (2013) pojasnita trend nagiba v prid centraliziranih slabih bank zaradi selektivnega učinka (angl. *selection effect*), pri tem izpostavita dve najpogostejši lastnosti držav, ki vplivata na vzpostavitev centralne slabe banke. To sta stopnja demokracije in gospodarska razvitost.

¹ Tukaj je treba izpostaviti, da se decentralizirana slaba banka v tem obdobju prvič pojavi šele v letih 1983 in 1984.

Manj kot sta ti dve kategoriji razviti, večja je verjetnost vzpostavitve centralne slabe banke. To trditev delno potrjujeta tudi Laeven in Valencia (2012), ki ugotavljata, da se gospodarsko razvitejše države raje odločijo za makroekonomske stabilizacijske politike kot pa za neposredne posege v bančni sistem.

2.1.1.2 Decentraliziran mehanizem slabe banke

Gandrud in Hallerberg ugotavljata, da so države z visoko stopnjo demokracije bolj naklonjene ustanovitvi decentraliziranega mehanizma slabe banke (Gandrud & Hallerberg, 2013). Zato lahko decentraliziran mehanizem slabe banke razdelimo glede na vrsto ustanovitelja.

Državne decentralizirane slabe banke so drugačne od tistih, ki jih vzpostavi zasebni sektor, vsaj z dveh vidikov, in sicer glede prevzemanja tveganja in potencialnega donosa ter odgovornosti. Tveganja in potencialni pozitivni donos v primeru lastništva države nosi in prejme država v zasebnem lastništvu pa praviloma zasebni sektor sam. Avtorja izpostavita, da je natančno ločnico med državno in zasebno decentralizirano slabo banko težko določiti (Gandrud & Hallerberg, 2013). Model decentralizirane državne slabe banke je leta 1996 uporabila Japonska.

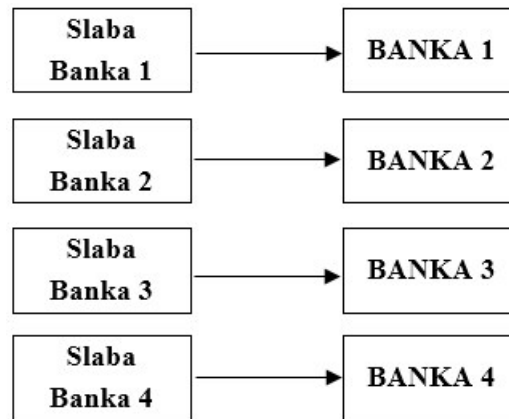
Klingebiel (2000) pa zagovarja razreševanje slabega premoženja na decentraliziran način, in sicer v okviru obstoječe banke brez vpletanja države, to je z zasebnimi sredstvi. Za to navaja več razlogov. Kot poglavitnega izpostavi, da banka dobro pozna svoje posojilojemalce, in hkrati poseduje vso relevantno dokumentacijo. Med drugim tudi meni, da je z vidika maksimalne povrnitve vrednosti nasedlih naložb bolje, da te ostanejo v bilanci obstoječe banke. Tako ima banka večjo spodbudo za čimprejšnje razreševanje slabih naložb, ki je sočasen opomnik pri nadaljnjem odobravanju novih posojil in izvajanju nadzora nad njimi. Ne nazadnje ima banka zaradi dolgoročnega odnosa s posojilojemalci mehke zasebne informacije, s katerimi lahko presoja, ali nekemu subjektu podaljšati posojilo ali ne. Primer zasebne decentralizirane slabe banke je nemška Hypo Vereinsbank, ki je bila uporabljena v letu 2006.

Če se banka odloči, da bo reševala slaba posojila na decentraliziran način samostojno, so ji na voljo štiri izvedbene tehnike, in sicer garancija na bilanco stanja, notranja enote za prestrukturiranje, ustanovitve zunajbilančne enote (angl. *special purpose entity*) in vzpostavitve zunanje slabe banke (Martini et al., 2009). Seveda pa ima zadnja tehnika to pomanjkljivost, da se lahko uporabi za tiho dokapitalizacijo šibke banke prek višjega vrednotenja slabega premoženja. Slabo premoženje se v tem primeru ovrednoti po knjigovodski vrednosti ali po ceni, ki je višja od tržne vrednosti.

Slika 5 prikazuje shemo upravljanja in razreševanja težavnih raznorodnih naložb z več decentraliziranimi slabimi bankami. Vsaka slaba banka posebej ima svojo odgovornost za

upravljanje premoženja konkretne banke, določene skupine bank ali določene vrste premoženja, na primer hipotekarna ali podjetniška posojila. Tako se razpršita tudi tveganje upravljanja in odgovornost.

Slika 5: Decentralizirana slaba banka

Za ustrezno razreševanje slabega premoženja v okviru zasebne decentralizirane oblike slabe banke je na državni ravni treba vzpostaviti dobro delujoč regulatorni sistem, transparentnost pri poslovanju in računovodski preglednosti, ki temelji na robustnem nadzoru pristojnih državnih organov. Čeprav je na tem mestu treba poudariti, da decentralizirane zasebne slabe banke med gospodarsko in finančno krizo niso najboljša rešitev za upravljanje slabih posojil, ker je večina premoženja na trgu nelikvidna, zasebna finančna sredstva pa so premajhna za stabiliziranje celotnega bančnega sistema. Decentraliziran mehanizem reševanja z zasebnimi sredstvi pride v poštev pri banki ali bankah, ki nimajo relevantnega tržnega deleža in ko so slaba posojila glede na celoten bančni sistem zanemarljiva, a kljub temu potrebna vnaprejšnje pozornosti in prestrukturiranja (Gandrud & Hallerberg, 2013, str. 5).

Ko država vstopa v vlogo rešitelja bančnega sistema v vsesplošni krizi in ko je v sistemu velik odstotek slabega premoženja in se ta močno razlikuje po svoji vsebini, je tako premoženje smiselno strukturirati in upravljati ločeno, torej decentralizirano (Ingves et al., 2004).

2.1.2 Prednosti slabe banke

Različni avtorji poudarjajo prednosti vpliva slabe banke na bančni sistem, ki so skupek centralizirane in decentralizirane vrste slabe banke. Učinki, ki se zagotovo pojavijo ob uvedbi mehanizma, so tile (Rose, 2005; Ingves et al., 2004; Schafer & Zimmermann, 2009):

- Slaba banka kratkoročno stabilizira bančni sistem in zameji negativne posledice

prenosa na gospodarstvo.

- Slaba banka počisti nedonosne naložbe iz bančnega sistema.
- Slaba banka prevzame vsa zavarovanja (angl. *collateral*) skupaj s slabimi posojili.
- Slaba banka centralizira znanja in veščine, ki so potrebni za prestrukturiranje in konsolidiranje slabih posojil, ter tako zagotovi preprostejše in učinkovitejše upravljanje.
- Slaba banka lahko zagotovi ekonomijo obsega in s tem nižje stroške poslovanja.
- Slaba banka s prevzemom nasedlih naložb razbremeni bančni sektor, da se ta lahko osredotoči na svojo osnovno dejavnost.
- Slaba banka vzpostavi do dolžnikov pragmatičen odnos in tako vzpostavi disciplino za vnovično odplačevanje dolga.
- Slaba banka prevzame različno premoženje, ki ga razvrsti po kategorijah; tako organizira pristop, ki vodi v povrnitev vrednosti premoženja; znotraj ene slabe banke ali več teh se konsolidirajo specializirani strokovnjaki za posamezna področja upravljanja premoženja.
- Slaba banka odpravi ovire za privatizacijo gospodarstva zaradi prevzema nedonosnih naložb in tako potencialni investitorji pridobijo jasnejšo sliko o stanju gospodarstva in morebitnih naložbenih priložnostih.
- Če slabo banko ustanovi država, je lahko banka indikator, ki prikazuje obseg porabe državnih sredstev nestabilnemu bančnemu sistemu.
- V državah, kjer je pomanjkljiva insolvenčna zakonodaja in je težje prestrukturirati slaba posojila, lahko to oviro odpravi slaba banka s posebnimi pooblastili (angl. *special powers*), ki omogočijo takojšnje reševanje slabih posojil.

2.1.3 Slabosti slabe banke

Državna slaba banka ima zaradi pogostega poseganja države v reševanje nestabilnega bančnega sistema tudi slabosti (Rose, 2005):

- Ker država poslovne težave rešuje bolj birokratsko kot zasebni sektor, se lahko zaradi tega pojavi tveganje prepoznih odločitev.
- Organ upravljanja je v državni slabi banki strokovno šibkejši kot pri slabi banki zasebnega sektorja, kar lahko pomeni manjšo učinkovitost.
- Državna slaba banka v primeru netransparentnih dokapitalizacij, ki se lahko izpeljejo skozi previsoke cene prenosa slabih terjatev, pomeni tveganje za davkoplačevalce, zato je ogrožena tudi končna poslovna uspešnost slabe banke.
- Državna slaba banka se financira z javnimi sredstvi, ki vplivajo na proračunska sredstva in izpostavljajo zadolženost države.
- Prenos slabih posojil na slabo banko lahko oslabi ali celo prekine plačevanje obveznosti dolžnikov in sočasno prekinja dolgoročno vzpostavljen odnos med poslovno banko in njenimi klienti; tako se porazgubijo notranje informacije o klientih,

ki so se gradile skozi obdobje, in vse to lahko vodi v zmanjšanje finančne discipline znotraj bančnega sistema.

- Pri odstranitvi slabih naložb je treba hkrati sprejeti spremembe pri poslovanju očiščene banke, če se to ne izvede, obstaja potencialno tveganje za skrivanje že odobrenih slabih posojil, kar pa vodi v nadaljnje slabšanje kreditnega portfelja, kar lahko resno vpliva na delovanje finančnega sistema in gospodarstva.
- Slaba banka v lasti države je lahko pod pritiskom politike, ki lahko vpliva na poslovne odločitve.
- Državna slaba banka pomeni moralni hazard, ki vpliva na vedenje in delovanje bank, posojilojemalcev in države.
- Slaba banka je začasni projektni ukrep za nestabilna stanja v finančnem sistemu; njeno delovanje je časovno omejeno; zaposleni v slabi banki pa lahko dobijo napačno predstavo, da je njihova zaposlitev stalna, kar pomeni tveganje in časovni odlog pri opravljanju nalog, ki vodijo k zastavljenim ciljem.
- Operativni stroški državne slabe banke so lahko bistveno višji od slabe banke zasebnega sektorja.

2.1.4 Optimalna oblika slabe banke

Struktura bančnega sistema in njegova prepletenost, obseg in vrsta slabih naložb, razpoložljivost ustreznih kadrovskega resursov v finančnih institucijah in javnem sektorju, ter regulatorni okvir je samo nekaj od dejavnikov, ki so pomembni pri strukturiranju slabe banke. Merc (2013) ugotavlja, da ni nekega vsesplošnega univerzalnega mehanizma slabe banke, ki je vsakič prenosljiv in primeren za normaliziranje različnih nestabilnih finančnih sistemov. A na drugi strani opiše in razloži, da je glede na okoliščine najugodnejši model slabe banke tisti, ki znova vzpostavi ravnovesje in trdnost bančnega sistema brez resnejših posledic za javne finance. Da je model slabe banke lahko uspešen in da doseže svoj namen, mora delovati v okolju s podprtim pravnim in regulatornim sistemom, s trdnim in ciljno usmerjenim operativnim vodenjem, neodvisnostjo pri poslovanju in odločitvah, primerni shemi spodbud za zaposlene in tržni orientiranosti pri upravljanju prevzetega premoženja (Ingves et al., 2004, str. 3).

Martini et al. (2009) poudarjajo, da je treba upoštevati pet ključnih elementov, ki so nujni, ko se vzpostavlja »optimalna« slaba banka. Tabela 2 opisuje teh pet ključnih elementov, ki naj bi se zvrstili pri tvorbi slabe banke. Postopek se začne z vrsto premoženja, ki se prenaša na slabo banko. Za tem sledi korak izbire primerne pravne strukture slabe banke. Tukaj se postavi vprašanje, ali se slaba banka ustvari znotraj obstoječe banke ali kot zunanja enota, možnosti je več. Nadalje sledi priprava poslovnega načrta, v katerem se opredeli maksimiranje upravljanja in časovna komponenta upravljanja premoženja. Sledi faza sprejetja poslovne strategije upravljanja premoženja. Premoženje se lahko upravlja na več načinov. Potrditev in sprejem ustrezne strategije sta odvisna od različnih dejavnikov; med drugim od stanja na trgu, časovne omejenosti delovanja slabe banke, vrste premoženja, ki

se bo upravljalo. Na koncu sledi postavitve organizacije, operativnega modela in procesov, ki bodo tekli znotraj organizacije, in ne nazadnje sprejetje modela nagrajevanja zaposlenih glede na zadane strateške cilje. Vsi opredeljeni in opisani elementi, ki so potrebni za vzpostavitev učinkovite slabe banke, imajo med krizo specifične izzive. Te je treba vzeti v uvid pri končnih odločitvah vsakega posameznega elementa.

Tabela 2: Pet ključnih elementov pri oblikovanju slabe banke

Elementi	Vrsta premoženja	Pravna struktura	Poslovni načrt	Poslovna strategija portfelja	Operativni model in procesi
Opis	Določiti premoženje, ki se priključi slabi banki, in premoženje, ki ostane na banki - strateško in nestrateško premoženje - delujoče in nedelujoče premoženje	Vzpostaviti bazično pravno strukturo slabe banke v bilanci izvenbilančno Strukturirana rešitev ali Bančna entiteta	Priprava poslovnega načrta, ki maksimira upravljanje in čas razreševanja premoženja	Določitev optimalne strategije razreševanja portfelja: pasivno, odprodaja ali upravljanje. Priprava poročil; implementacija strategije in izvajanje nadzora nad portfelj strategijami	Postavitve organizacije, operativni model in procesi. Vzpostavitev nagrajevanja, ki je vezan na izpolnjevanje strateških ciljev
Posebni izzivi, ki jih prinaša kriza	Kompleksnost premoženja Selekcija na podlagi prihodnjih obetov z upoštevanjem omejitev kapitala in financiranja Nova vrsta tveganj (MtM, RWA) in zunanje zahteve (EU)	Odločitev med celotno rešitvijo in časom implementacije	Temeljni cilj varovanje kapitala in manj osredotočenja na dolgoročni horizont Dodatne omejitve predvidene v poslovnem primeru - B/S redukcija, likvidnost	Omejen proračun; nelikviden trg in čas za prodajo premoženja Osredotočenje na dolgoročne strategije (raznovrstno premoženje)	Zahtevnejši postopki vzpostavitve strukture glede na dane omejitve (stroški, omejitve na vzpodbude - nagrajevanje)

Vir: L. Martini et al., Bad banks: finding the right exit from the financial crisis, 2009.

Schafer in Zimmermann (2009, str. 15–16), ki izhajata predvsem iz nemškega modela slabe banke, pa za optimalno delovanje slabe banke izpostavljata tele lastnosti:

- Slabo premoženje banke naj se ovrednoti na podlagi tržne cene; premoženje, ki ga je težko ovrednotiti in po njem ni povpraševanja, se prenese po ničelni vrednosti.
- Država dokapitalizira banko v težavah z odkupom deleža obstoječih lastnikov, v izrednih razmerah država lastniško prevzame celotno banko, pri čemer mora država dati vnaprej zavezo glede odprodaje pridobljenega deleža, ko se uspešno konča sanacija banke.

- Slabo banko financira država; upravljanje slabih naložb zaupa zunanjim strokovnjakom, ki prevzamejo odgovornost za upravljanje premoženja v imenu in za račun države; če slaba banka na koncu svojega mandata pridela pozitiven donos, se ta porazdeli prejšnjim lastnikom.
- Identificirajo se sistemske pomembne banke, ki morajo sodelovati v shemi pomoči.

Pri strukturiranju »optimalnega« modela slabe banke pa Rose zastavlja tale vprašanja (Rose, 2005, str. 24–27):

- Kako se bo prevzeto slabo premoženje strukturiralo glede na vrsto premoženja?
- Kakšne aktivnosti bo slaba banka izvedla, da zavaruje premoženje dolžnikov?
- Ali se dolg diskontira, če obstaja možnost za prestrukturiranje dolga?
- Ali dolžniki pričakujejo, da bodo soudeleženi pri prestrukturiranju dolga?
- Koliko poskusov pri prestrukturiranju dolga imata slaba banka in dolžnik?

Ne glede na to, katere so tiste poglobitve lastnosti ali njihove kombinacije, ki jih bo posamezna država ali zasebni sektor uporabil in upošteval pri vzpostavitvi optimalne slabe banke, mora biti temeljni cilj slabe banke ponovna stabilizacija bančnega sistema z minimalno uporabo državnih sredstev.

2.1.5 Cilji, ki se določijo z vzpostavitvijo slabe banke

Klingebiel (2000, str. 8) loči ožji in širši cilj slabe banke. Pri tem postavi dve vprašanji, in sicer ali je slabi banki uspelo doseči ožje cilje, za katere je bila ustanovljena, in ali je bančni sistem ponovno stabilen ter znova kreditira gospodarstvo.

Če je cilj slabe banke likvidacija premoženja, se uspeh meri po prodaji premoženja. Šteje se, da je slaba banka cilj dosegla, če večino premoženja odproda v petih letih. Če pa je slabe banke cilj prestrukturiranje slabega premoženja, je merilo uspešnosti odprodaja vsaj polovice upravljanega premoženja v petih letih (Klingebiel, 2000, str. 8). Splošno stanje v svetovnem in domačem gospodarstvu, politična podpora in stanje javnih financ v državi so nekateri od pomembnih kriterijev, ki pripomorejo k izpolnitvi zastavljenih ciljev.

Pri širših ciljeh slabe banke je treba preveriti, ali je že saniran bančni sistem znova doživel nestabilnost in ali se je ponovno zagnalo kreditiranje zasebnega sektorja ter ali je skupna rast kreditiranja znova pozitivna (Klingebiel, 2000, str. 8).

Vrsta slabega premoženja, profesionalni management, politična neodvisnost pri poslovanju in odločitvah, usposobljen in strokoven kader, primerna finančna struktura in insolvenčna zakonodaja ter transparentno delovanje slabe banke so temelji, ki vodijo do realizacije postavljenih ciljev in h končni uspešnosti delovanja slabe banke (Klingebiel, 2000, str. 21).

2.2 Različni modeli slabe banke

Neyer in Vieten (2010, str. 18) navajata, da je zasebna ali državna slaba banka ustanovljena predvsem za:

- vzpostavitev ponovnega ravnovesja v finančnem sistemu,
- omejitev kreditnega krča in
- minimalno uporabo državnih sredstev.

V nadaljevanju podrobneje pregledam vrste zasebnih in državnih slabih bank ter različice slabih bank, ki jih srečujemo v praksi.

2.2.1 Zasebna slaba banka

Gandrud in Hallerberg (2014, str. 14–15) trdita, da je upravljanje slabega premoženja v okviru zasebne slabe banke učinkovitejše kot v državni slabi banki. Zasebni kapital zahteva višje diskontne stopnje na slabo premoženje. Na takšen način si zasebni kapital zagotovi hitrejšo pot za povračilo investiranih sredstev in realiziranje dobičkov. Posledično se lahko prej povrne zaupanje v bančni sistem in omili kreditni krč.

Zasebni investitorji, ki so specializirani in imajo znanja za upravljanje slabega premoženja, izkažejo pripravljenost za investiranje v slabo banko tam, kjer pridobijo celosten nadzor nad upravljanim premoženjem. Neodvisne strokovne analize potencialnih izgub so za zasebne investitorje glavno merilo, ali se bodo odločili za sodelovanje pri takih projektih. Zasebni investitorji pa se morajo hkrati zavedati, da so edini vir financiranja slabe banke in da so s tem povezana nekatera poslovna tveganja, ki jih prevzemajo (Pinedo, 2009, str. 291).

Prednosti in slabosti zasebne slabe banke.

Prednosti:

- odstranitev slabega premoženja iz bilanc bank,
- zasebna slaba banka prevzame točno določeno vrsto premoženja,
- zasebna slaba banka se pri upravljanju slabega premoženja ne srečuje s konfliktom interesa dolžnikov, zato ima čas za dejavno upravljanje slabega premoženja;
- delničarji izvirne banke naj bi zagotovili kapital v zasebni slabi banki in tako zadržali opcijo po kasnejši udeležbi pri dobičku,
- zasebna slaba banka odpravi motnjo pri poslovanju očiščene banke in upravni organ očiščene banke se lahko osredotoči na osnovno dejavnost,
- ločitev banke na dobro in slabo daje pozitiven signal trgu in povrnejo se kakovostne

bonitetne ocene, kar poveča zaupanje investitorjev,

- zasebna slaba banka ni pod pritiskom javnosti glede plačila organom vodenja in strogi etiki korporativnega upravljanja.

Slabosti:

- zaradi velikega obsega nedonosnega premoženja v sistemu obstaja omejen krog potencialnih investitorjev iz zasebnega sektorja,
- zasebna slaba banka mora biti strukturirana po meri potencialnih investitorjev,
- vrednotenje prevzetega premoženja je zahtevno in vsebuje tako kratkoročne kot dolgoročne posledice, ki se lahko zrcalijo v nadaljnjem odpisu vrednosti premoženja ali v oportunitetih stroških držanja premoženja v bilanci,
- zahteva dejavno upravljanje premoženja,
- zahteva upravljanje različnih lastniških pričakovanj, še posebej takrat, ko se realizira donos od upravljanja premoženja,
- zasebna slaba banka mora izpolniti regulatorna pravila in pridobiti licenco za opravljanje posla.

Zasebni sektor je praviloma zelo učinkovit pri upravljanju nasedlih naložb. A njegov domet je omejen, ko se finančni sistem spopada s krizo sistemskih razsežnosti. Temeljni razlog za to so redka finančna sredstva, ki jih ima v danem trenutku zasebni sektor, in vsesplošno padanje cen premoženja na trgu. Kdaj uporabiti model zasebne slabe banke, da je ta učinkovit in primeren, je odvisno predvsem od obsega slabih naložb v bančnem sistemu.

2.2.2 Državna slaba banka

Sistemska bančna kriza je boleč in zapleten dolgotrajen proces, ki zahteva vrsto hitrih in odločnih ukrepov s strani države in skrbno krizno soupravljanje na mikro in makro ravni.

Laeven in Valencia (2012, str. 6–7) obrazložita, da je mogoče govoriti o sistemski bančni krizi, če hkrati nastaneta ta dva dogodka:

- naval na banke (angl. *bank run*) ter nastale izgube v bančnem sistemu in likvidacije bank ter
- odločni protikrizni ukrepi s strani države na realizirane izgube v bančnem sistemu.

Poleg teh dveh ključnih pogojev, ki sta nekako prva pokazatelja ranljivega bančnega sistema, mora za prepoznanje sistemske bančne krize država sprejeti in izvesti še najmanj te tri ukrepe (Laeven & Valencia, 2012, str. 6–7):

- obsežno likvidnostno pomoč v velikosti 5 % depozitne in posojilne osnove nerezidentov,
- prestrukturiranje bančnega sistema najmanj v velikosti 3 % BDP,
- nacionalizacijo bank,
- zagotavljanje garancij bančnemu sistemu,
- odkup premoženja s strani države v velikosti najmanj 5 % BDP in
- zamrznitev depozitov in bančne počitnice (angl. *depozit freeze and bank holidays*).

Če pride do sistemske bančne krize, je zelo malo verjetno, da bo bančni sistem lahko sam oziroma s pomočjo domačega ali tujega zasebnega kapitala reševal te težave. Ti ukrepi so namreč precej zapleteni in zahtevajo izdatno finančno pomoč, zato je nujno, da k reševanju te krize pristopi tudi država. Neukrepanje ali odlašanje države predstavljata tveganje, da so lahko skupni stroški saniranja bančnega sistema visoki (Dewatripont, 2014, str. 42).

Če želi biti državna slaba banka uspešna, mora (Waxman, 1998):

- takoj prepoznati izgube v času krize,
- opolnomočiti slabo banko z javno in jasno opredelitvijo njenega mandata,
- upoštevati stroške, ki nastajajo pri upravljanju slabega premoženja, ko se odloča o prodaji premoženja,
- po potrebi dodeliti slabi banki začasno posebno moč (angl. *special powers*) in
- v večjem obsegu vpeljati zasebni sektor pri upravljanju slabega premoženja.

Tudi državne slabe banke so ustanovljene za določeno časovno obdobje in vsebujejo tele faze (Nyberg, 2014, str. 103):

- faza prenosa premoženja,
- faza upravljanja in razreševanja premoženja, in
- faza prodaje premoženja.

Osnovni cilj državne slabe banke je vnovična stabilizacija bančnega sistema. Za izpolnitev tega cilja potrebuje ustrezno zakonodajo in zadostne spodbude za uspešno izvajanje svojih dejavnosti. Slabih naložb ni mogoče reševati v okviru obstoječega pravnega mehanizma, zato ga mora zakonodajalec nujno posodobiti (Waxman, 1998, str. 15–17).

2.3 Različice modelov slabe banke v praksi

V praksi se uporabljajo različne oblike zasebne in državne slabe banke. V tem poglavju najprej predstavljam zasebne slabe banke, nato pa opišem še različice državnih slabih bank.

Pri zasebni slabi banki poznamo štiri izvedbene različice. Razlikujemo jih glede na pravne oblike, in sicer strukturirano rešitev ali zunanjo slabo banko, ter glede na konsolidacijo oziroma nekonsolidacijo bilance stanja. Čeprav so interne strukture, razreševanje slabih naložb v okviru obstoječe banke, preprostejše za vzpostavitev, je njihova pomanjkljivost v tem, da se tvegane naložbe ne izločijo iz bilance.

2.3.1 Garancija na bilanco banke

Z državno garancijo (angl. *second loss guarantee*) banka zaščiti del naložb pred izgubami. Rešitev je možno hitro vpeljati, brez dodatnega kapitala, a z omejitvami pri prenosu tveganj. Nediskriminacija slabih in dobrih sredstev banke zmanjša možnost pridobitve novih investitorjev. Po drugi strani pa taka rešitev pomeni prvi korak k trdnosti banke in hkrati ustvari čas za pripravo celovitega programa stabilizacije banke. S to različico modela so se reševale oziroma sanirale banke Citigroup, ING, Royalbank of Scotland in Lloyds TSB. Vse navedene banke so se reševale s tem principom leta 2009 (Martini et al., 2009).

2.3.2 Notranja slaba banka

Ta oblika reševanja banke postane zanimiva, ko slabe nesistematične naložbe predstavljajo 20 % ali več v bilanci stanja. Z uvedbo sheme zagotovimo, da se centralizira slabo premoženje. S tem se zagotovi osredotočenost pri upravljanju slabega premoženja. Čeprav taka oblika reševanja banke še vedno nosi tveganja v bilanci, pa trgu oddaja pozitivne signale s transparentnim poudarkom na osnovnem poslovanju banke. Še posebej v primerih, ko se rezultati poslovanja poročajo ločeno. Banke, ki nameravajo ustanoviti ločeno zunanjo slabo banko, za reševanje problematičnih naložb praviloma najprej uporabijo ta model. Primeri bank, ki so reševale slabe naložbe po tej različici, so Dresdner Bank v letu 2003, HypoVereinsbank leta 2006 in Hypo Real Estate v 2010 (Aggarwal, Aritomo, Brenna, Clark, Guse, & Harle, 2012).

2.3.3 Zunajbilančna entiteta s posebnim namenom

V okviru te rešitve gre za prenos dela slabih naložb na posebno entiteto (angl. *special purpose entity*), ki jo sponzorira država. Tveganja, povezana s slabimi naložbami, so popolnoma izločena iz bilance izvorne banke. Ta oblika deluje najboljše, ko je slabo premoženje homogenega tipa in manjšega obsega. Strukturirati tako zunanjo entiteto je zahtevna naloga. Švicarska banka UBS in IKB so jo uporabile leta 2008, nemški West LB pa leto dni kasneje, v letu 2009 (Aggarwal et al., 2012; Martini et al., 2009).

2.3.4 Zunanja slaba banka

Prek zunanje slabe banke se zagotovi prenos slabega premoženja na posebej ločeno

zunanjo enoto. Zunanja slaba banka prevzame dobršni delež tveganj izvirne banke. Tako ji zagotovi popolno strateško fleksibilnost in poveča krog zainteresiranih investitorjev. Proces ustanovitve zunanje slabe banke je zahteven, poleg tega pa je povezan z visokimi stroški poslovanja. Vrednotenje slabega premoženja, težave s pridobivanjem finančnih sredstev ter pomanjkanjem pravnega in računovodskega okvira so samo nekatere izmed težav, ki nastanejo pri tej obliki reševanja slabih naložb. Praviloma naj bi se ta rešitev uporabila kot zadnja od vseh razpoložljivih oziroma takrat, ko se druge rešitve izkažejo kot nezadostne in neučinkovite pri razreševanju toksičnega premoženja. Pri takih aktivnostih pogosto sodeluje država, še posebej pri vzpostavljanju skupnega enovitega pravnega in regulatornega okvira, ki je temelj za poslovanje zunanje slabe banke, in pri zagotavljanju finančnih virov. Pri reševanju ameriške banke Mellon, leta 1988, so uporabili to različico (Aggarwal et al., 2010).

Slika 6: Različice zasebne slabe banke

Vir: L. Martini et al., *Bad banks: finding the right exit from the financial crisis*, 2009, str. 8.

Slika 6 prikazuje prej opisane različice mehanizma slabe banke. Gre za delitev štirih struktur po dveh dimenzijah, in sicer pravni strukturi ter konsolidaciji in nekonsolidaciji bilance stanja. Prednost upravljanja slabih naložb v okviru banke je v tem, da se rešitev preprosto in hitro uvede in da je kapitalizacija vedno možna. Največja slabost pri tej rešitvi pa je samo delni prenos tveganj. Tako se to še vedno pojavlja v bilanci. To, da se slabe naložbe izločijo zunaj bilance banke, ki je v težavah, pomeni zanjo svež začetek, saj se otrese vseh tveganj, povezanih s slabimi naložbami. Na drugi strani pa ta rešitev pomeni visoko stopnjo zapletenosti pri vzpostavljanju zunanje strukture in njenega operativnega delovanja.

Državne slabe banke so vzpostavljene na različne načine in lahko nastanejo v kombinaciji z zasebnim sektorjem. Največkrat se pojavijo v obliki podelitve garancij na premoženje bank lahko pa tudi kot centralizirane slabe banke in več decentraliziranih slabih bank. V zadnjem obdobju, še posebej po finančni krizi, se evropski bančni prostor rešuje s pomočjo mehanizma slabe banke.

Še posebej je pri oblikovanju smernic za vzpostavitev slabe banke dejavna evropska statistična agencija Eurostat, ki je leta 2009 sprejela vodila, v katerih napotuje države, naj ustanovijo slabo banko s pretežnim zasebnim lastništvom. Državne slabe banke bi s tako strukturo kapitala lahko omejile povečanje javnega dolga in povečale kontrolo nad proračunskim primanjkljajem držav (Gandrud & Hallerberg, 2014).

2.3.5 Državne garancije na premoženje

Banka v težavah sama selektivno določi obseg slabega premoženja. To premoženje se loči od preostalega premoženja ali se celo označi, da nosi garancijo države. Uvedba garancije prinaša zmanjšan pritisk na premoženja v aktivih, saj razbremeni del regulatornega kapitala bank. Pri tej različici ni nikakršne začetne potrebe po kapitalu, kar pomeni za državo vsaj na začetku manjšo finančno izpostavljenost. Ta različica je primerna predvsem takrat, ko imamo v bankah omejen obseg slabih naložb. Seveda pa ima tudi svoje pomanjkljivosti. Ena od njih je zagotovo njegova prehodnost, zato ne more biti to dokončna rešitev. Ta različica tudi ne predvideva pritoka svežega kapitala od zunaj na kratek rok, kar pomeni, da banka v težavah še naprej financira potencialne izgube premoženja. Garancija pomeni za banko budno spremljanje in delovanje po državnih pravilih upravljanja in nagrajevanja. Hkrati se ne odstranijo slabe naložbe iz aktive banke, kar lahko vodi v nadaljnji pritisk na poslovanje, stroške upravljanja in neosredotočenost managementa na jedrno poslovanje banke (Pinedo, 2009; Brenna et al., 2009).

2.3.6 Državna centralna slaba banka

Ta različica se praviloma uporabi, ko imamo v bančnem sistemu velik odstotek nedonosnih naložb. Tako stanje zahteva, da država prevzame vaje za razreševanje bančnega sistema in tako prepreči kreditni krč (angl. *credit crunch*), ki je škodljiv za širši gospodarski sistem. Kreditni ali posojilni krč lahko definiramo kot ekonomsko stanje, v katerem se dostopnost do kreditov in posojil bistveno zmanjša in se pogoji za pridobitev financiranja za podjetja izjemno poostrijo (*Credit crunch, b.l.*). Država zagotovi sredstva za vzpostavitev centralne ali agregirane slabe banke. Ta po t.i. odplačnem prenosu od več bank odkupi problematične naložbe. Še prej pa se na podlagi določenega modela vrednotenja določi odkupna ali transferna cena. In prav cena je eden od temeljnih meril, ki lahko določa končno uspešnost delovanja centralne slabe banke. Banke, ki prenesejo sredstva, prejmejo v zameno denar ali vrednostne papirje. A s procesnega vidika je taka različica zagotovo zapleten in zamuden ukrep, ki ga ni mogoče nemudoma implementirati. Poleg zapletenosti

vzpostavitve ima še druge pomanjkljivosti. Na primer država je manj usposobljena za upravljanje tovrstnega premoženja, in če rešitev ne prinese zaželenih učinkov, so na koncu davkoplačevalci tisti, ki nosijo stroške delovanja centralne slabe banke. Poleg tega sta pomanjkljivosti tudi morebitni politični vpliv in pritisk na delovanje slabe banke, kar jo odmika od optimalne ekonomske učinkovitosti poslovanja (Pinedo, 2009).

2.3.7 Državna dobra banka

V nasprotju z državno centralno slabo banko ta model predvideva, da slabo banko ustanovijo banke same, in sočasno zagotovijo potreben kapital za njeno delovanje. Nanjo se prenesejo slabe naložbe, obstoječo banko, ki je očiščena slabih naložb, pa dokapitalizira država za razliko vrednosti. Tveganje preteklih slabih poslovnih odločitev tako v celoti prevzamejo obstoječi delničarji, kar je v skladu z javnim družbenim ciljem preprečevanja moralnega hazarda ob intervenciji države v bančni sistem. Vložek države s tem ni ogrožen, saj je obstoječa banka brez slabih naložb. Cilj države v tem modelu je, da zagotovi zadosten obseg kapitala za ponovno stabilizacijo bančnega sistema. Prednosti tega modela pa so svež, nov začetek dobre banke, osredotočenost managementa zgolj na zdravo jedro poslovanja, izboljšanje bonitetnih ocen banke in ponovno zaupanje investitorjev v finančni sistem. Med pomanjkljivostmi pa so, da je vzpostavitev tega modela bolj zapleten proces kot ustanovitev centralizirane državne slabe banke, razvodenitev lastniškega kapitala delničarjem banke in ne nazadnje tveganje, da država postane večinska lastnica bank v bančnem sistemu (Pinedo, 2009).

2.3.8 Hibrid več slabih bank

Banke, ki imajo v portfelju velik delež nedonosnih naložb, ustanovijo lastne slabe banke, ki so v lasti države. Izvirne banke same določijo, katero premoženje se prenese na slabo banko. Slabe naložbe se vrednotijo ločeno, vsaka posebej. Država zagotovi financiranje v obliki prevzema dolgoročnih obveznosti od t.i. očiščenih bank. Velikost teh obveznosti je odvisna od obsega premoženja, ki ga prevzamejo slabe banke. Sredstva, ki jih zagotovi država, se uporabijo za delovanje slabih bank. Denarni tokovi od monetizacije nedonosnih naložb pa se uporabijo za odplačevanje dane državne pomoči. Izstopajoče prednosti tega modela so očiščenje bančnih bilanc, ugodnejši pogoji pridobivanja svežega kapitala in nemoteno nadaljnje poslovanje. Glavne pomanjkljivosti pa so podvrženost državni shemi plačevanja in nagrajevanja vodstvenega kadra ter upoštevanje načel korporativnega upravljanja. Vzpostavitev hibridnega modela je bolj zapletena od modela centralne državne slabe banke. Sposobnost prihodnjega zadolževanja bank je omejena, saj obstaja tveganje, da ta dolg lahko kadarkoli prevzame država (Baumgardner, Pinedo, & Grundman, 2009).

Schafer & Zimmermann (2009, str. 9–10) izpostavljata, da je za uspešno povrnitev sredstev, ki jih država zagotovi slabi banki, treba:

- odkupiti slabo premoženje po nizki ceni,
- aktivno upravljati slabo premoženje,
- vključiti finančne strokovnjake z znanjem in izkušnjami,
- imeti dovolj razpoložljivega časa za poslovanje in
- vzpostaviti jasno organizacijsko upravljalno strukturo.

Praksa dokazuje, da univerzalnega modela slabe banke ni. Ne glede na razsežnost krize in oblike slabe banke so za njeno uspešno delovanje pomembna tale merila (Klingebiel, 2000):

- vrsta prevzetega premoženja,
- profesionalni management,
- politična neodvisnost,
- usposobljeni strokovnjaki,
- zadosten obseg finančnih virov,
- ustrezna insolvenčna zakonodaja,
- dobra informacijska in upravljavska infrastruktura ter
- odprto poslovanje.

3 STANJE V BANČNEM SISTEMU PRED UVEDBO SLABE BANKE

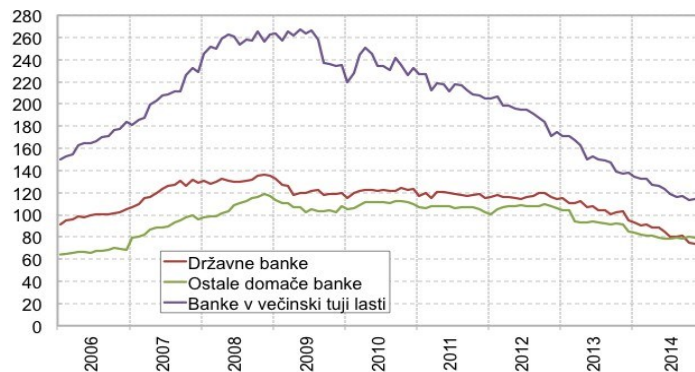
3.1 Slovenija

Pred nastopom finančne krize je Slovenija beležila rast BDP in hkrati porast javnega dolga. Leta 2007 je dosegla rekordno gospodarsko rast 6,9 % na letni ravni. Taka rast je po mnenju Banke Slovenije (v nadaljevanju BS) znamenje pregrevanja gospodarstva in tveganje za nastanek visoke inflacije (BS, 2015). Bruto zunanji dolg je presegel 33 milijard EUR, kar je 19 milijard EUR več, kot je bil pred vstopom Slovenije v EU leta 2004. Banke so pred krizo prevzemale tveganja časovne ročnosti na strani virov in sredstev, kar je ob nastopu krize zelo neugoden dejavnik.

Od leta 2006 so posojila v bankah na letni ravni v povprečju dosegale 30-odstotno rast. Slika 7 prikazuje razmerje med posojili in depoziti državnih in tujih podružničnih bank. Posojilno ekspanzijo so poganjale predvsem banke v tuji lasti. Razlika v odobrenih posojilih domačih in tujih bank nakazuje na konkurenčno tekmo za domače depozite. Banke v tuji lasti imajo konkurenčno prednost v tem, da enostavneje in pod ugodnejšimi pogoji dostopajo do virov financiranja pri svojih bančnih maticah. Domače banke so vire financiranja pridobivale predvsem na lokalnem domačem trgu (BS, 2015, str. 13).

Slika 7: Razmerje med posojili in depoziti v državnih in tujih bankah v izbranem obdobju

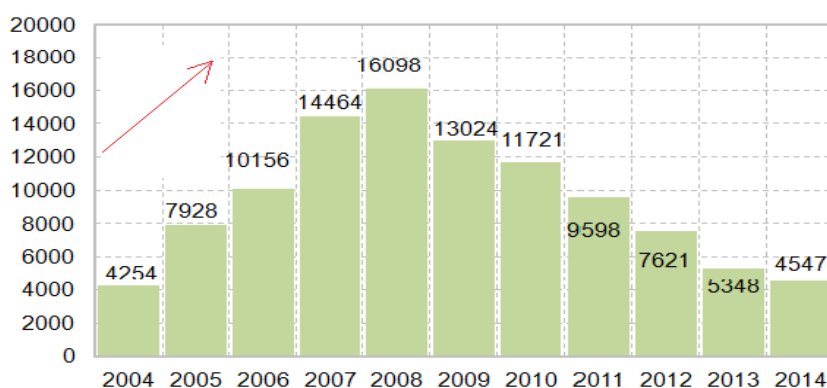
Vir: BS, Poročilo Banke Slovenije o vzrokih za nastali kapitalski primanjkljaj bank in vlogi Banke Slovenije pri tem kot bančnega regulatorja, sanaciji bank v letih 2013 in 2014, o učinkovitosti sistema korporativnega upravljanja bank v državni lasti in načinu reševanja posledic kapitalske neustreznosti poslovnih bank, 2015, str. 14.

Slovenski bančni trg je bil pred nastankom krize koncentriran. Nova Ljubljanska banka (v nadaljevanju NLB) kot največja banka v lasti države, je imela konec leta 2008 več kot 40-odstotni tržni delež. ECB (2014) v svojem poročilu ugotavlja, da je znašal indeks HHI za slovenski bančni trg 1,256 v letu 2009. HHI indeks služi kot mera koncentracije na bančnem trgu. Slovenski bančni trg se na podlagi indeksa uvršča v enega izmed bolj koncentriranih bančnih trgov v Evropi. Študije OECD pa razkrivajo, da je bil slovenski bančni prostor od leta 1995 do 2007 najmanj konkurenčen v primerjavi z državami evroskupine in novimi članicami EU (OECD, 2011, str. 18).

Slovenski bančni sektor je pred finančno krizo krepil razmerje med posojili in BDP (angl. *loan/GDP ratio*). Leta 2003 je to razmerje znašalo 40 %, leta 2011 pa že 92 %. Porast posojil je mogoče pripisati različnim in hkrati več dejavnikom, kot so nizke obrestne mere, pritek tujega kapitala, in ohlapnejša pravila mednarodnih standardov računovodskega poročanja (v nadaljevanju MSRP), ki vplivajo na slabitve premoženja. Nova pravila MSRP so bankam omogočila sprostitev rezervacij v velikosti 24 %, celotni bančni kapital se je zaradi tega povečal za 15 %. Kapitalska ustreznost bank se je v povprečju izboljšala za 2 odstotni točki (OECD, 2013, str. 13).

Začetek krize v slovenskem bančnem prostoru je nastal, ko se je prekinil dotok finančnih virov iz mednarodnega bančnega trga in hkrati nezainteresiranost ali nezmožnost mednarodnih finančnih institucij po obnovi obstoječih posojil (BS, 2015). Leta 2009 je v Sloveniji močno upadel BDP, in sicer za 8 %. Padec je bil najgloblji med državami znotraj EU. Izguba zaupanja in znižanje bonitetnih ocen bank sta samo dve izmed posledic padca BDP. Slika 8 nazorno prikazuje dinamiko kumuliranja dolga do tujega medbančnega trga v obdobju od leta 2004 do 2008, a hkrati hitro razdolževanje bank do tega vira financiranja po letu 2008.

Slika 8: Obveznosti slovenskih bank do tujega medbančnega trga po letih

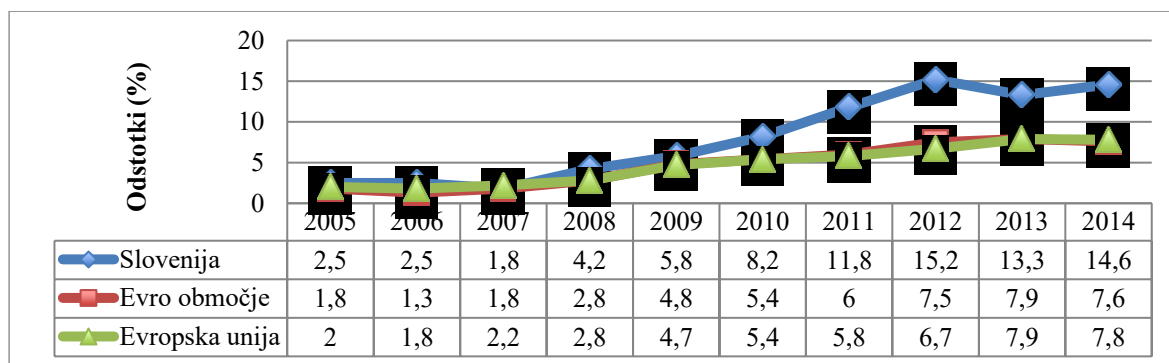
Vir: BS, Poročilo Banke Slovenije o vzrokih za nastali kapitalski primanjkljaj bank in vlogi Banke Slovenije pri tem kot bančnega regulatorja, sanaciji bank v letih 2013 in 2014, o učinkovitosti sistema korporativnega upravljanja bank v državni lasti in načinu reševanja posledic kapitalске neustreznosti poslovnih bank, 2015, str. 11.

BS (2015) je opredelila tri temeljne razloge za nestabilnost slovenskega gospodarstva in Slovenije nasploh, in sicer:

- hitro in neuravnoteženo rast BDP pred krizo,
- visok finančni vzvod nefinančnih podjetij in model lastninskega preoblikovanja ter
- kumuliranje slabih naložb za časa krize.

Delež slabih posojil v Sloveniji je nad povprečjem v EU. Ta so na vrhuncu znašala približno 15 % vseh odobrenih posojil. Razlog za poslabšanje kreditnega portfelja bank so podjetja, ki se pred krizo pretežno financirajo z dolgom. To se v krizah odraza v bilancah bank. Slabitve portfeljev predstavljajo izgube iz poslovanja in pritisk na kapital bank (BS, 2015, str. 20). Slika 9 prikazuje primerjavo slabih posojil glede na vsa odobrena posojila med Slovenijo, evroobmočjem in EU. Slaba posojila v Sloveniji leta 2014 za 200 % presegajo primerjani skupini.

Slika 9: Delež slabih posojil glede na vsa posojila

Vir: The World Bank, Bank nonperforming loans to total gross loans (%), 2016.

Slabo stanje v slovenskem bančnem sektorju je še dodatno poslabšala neodzivnost odgovornih institucij. Evropska komisija je razpolagala s podatki, da so druge članice EU med letoma 2008 in 2011 namenile dvakrat več sredstev za stabiliziranje bančnega sistema kot Slovenija (BS, 2015, str. 29).

Težave v bančnem sektorju so vodile v pripravo nekaj scenarijev razreševanja nedonosnih nasedlih naložb. Končna odločitev se je formirala okoli uporabe mehanizma slabe banke za sanacijo bančnega sistema. Slaba posojila v bančnem sistemu ustvarjajo pritisk na bančni kapital in posledično kapitalsko ustreznost. Bančni sistem je potreboval dotok svežega kapitala. Takratna aktualna vlada je pripravila in predstavila Zakon o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank (v nadaljevanju ZUKSB), ki vsebuje dodelan program sanacije bančnega sistema. Predlog slabe banke je razburkal tako javnost kot politiko in dosegel politično vrelišče, ki je bil vzrok za predlog razpisa referendumu za ali proti uporabi mehanizma slabe banke (Nyberg, 2014).

Nyberg (2014) neodgovorno politično ravnanje ocenjuje kot zanimiv primer v zgodovini bančnih kriz in prenos politične odgovornosti na volilno telo. Ustavno sodišče je presekalo razgreto politično debato z odločbo v decembru 2012, s katero je nasprotovalo razpisu referendumu o slabi banki. Državni zbor je 23. decembra 2012 sprejel ZUKSB, ki je institucionaliziral delovanje slovenske slabe banke z nazivom Družba za upravljanje terjatev bank (v nadaljevanju DUTB) (Nyberg, 2014). S sprejetjem krovnega zakona in podrejenih predpisov je država želela doseči ponovno stabilizacijo finančnega sistema in krepitev bank, oživitev in zagon kreditiranja nefinančnega sektorja, privatizacijo bank in identificiranje odgovornosti za nastanek slabih naložb v bankah (Zakon o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank, Ur.l. RS, št. 105/2012, 63/2013 – ZS-K, 23/2014 – ZDIJZ-C).

3.2 Španija

Španski finančni sistem je imel svoj vzpon in padec, ki je povezan z nepremičninskim sektorjem. Posojila so se čezmerno koncentrirala v celotni verigi, in sicer od gradbenikov in nepremičninskih investitorjev na eni strani ter od pravnih in fizičnih oseb, ki so posojila najemala in koristila za nakup nepremičnin, na drugi strani.

Španski bančni sistem sestavljajo banke, hranilnice (angl. *savings bank*), in kreditne institucije (angl. *credit institutions*), ki pa so v celotni strukturi zastopane v manjšem deležu. Od leta 1986, takoj po vstopu Španije v različne evropske institucije, je na domačem posojilnem trgu prevladovalo sedem največjih bank (Banesto, Central, Popular, Hispano, Santander, Bilbao in Vizcaya), nekaj je bilo bank, ki so bile pod neposrednim nadzorom države, kot na primer Banco Exterior, ter hranilnice, ki so močno razširile svoje poslovanje zaradi liberalizacije španskega posojilnega trga in ohlapne ter ugodnejše denarne politike od vstopa v sistem evra (Santos, 2014). Hranilnice so z agresivno politiko

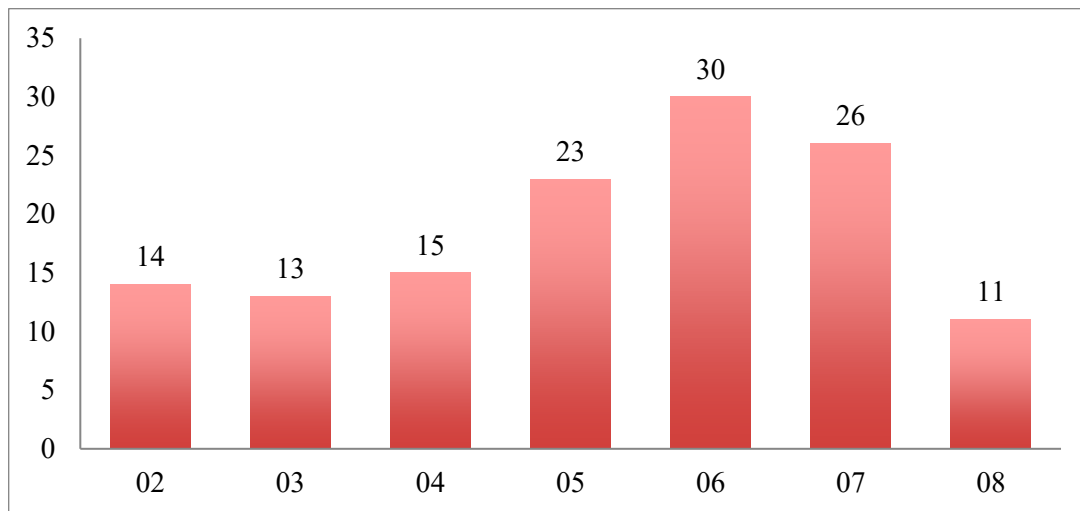
širjenja okrepile svoje poslovanje od leta 1990 do 2008. Če jih je bilo leta 1990 okoli 13.650, je njihovo število do leta 2008 naraslo na 25.035. To je skokovit porast (za 84 %) v danem obdobju. Hranilnice pa so pred nastankom krize v finančnem sistemu imele kar 50-odstotni delež vseh kreditov in depozitov.

Hranilnice (špan. *Cajas de Ahorros*) so organizacije, ki so po lastniški strukturi zasebnega tipa in na trgu izvajajo funkcijo depozitne institucije. To počnejo podobno kot banke, a so med krizo pokazale vse svoje pomanjkljivosti. Te so toga organizacijska struktura, ki onemogoča pridobivanje svežega kapitala, povzroča pomanjkanje korporativnega in transparentnega upravljanja in ne nazadnje prehitro kopiči posojila do nepremičninskega sektorja. Poleg tega gre tu še za močan političen vpliv na poslovne odločitve, ki ne temeljijo na ekonomskih predpostavkah (Santos, 2014, str. 3).

Španski finančni sistem med zadnjo finančno krizo ni bil izpostavljen ameriškim strukturiranim vrednostnim papirjem. Španski sistem pestijo predvsem nesorazmerja na domačem trgu. To se manifestira predvsem v kreditni izpostavljenosti do nepremičninskega in gradbenega sektorja (Chislett, 2014). V obdobju od leta 2000 do 2007 domače gospodarstvo cveti. Španija v tem obdobju dosega 3,5-odstotno gospodarsko rast. Ta je v primerljivem obdobju v povprečju višja od rasti evropskega in ameriškega gospodarstva. Moč gradbenega sektorja je v letu 2007 na vrhu in se kaže prek števila zaposlitev, ki jih ta ustvarja, in sicer zaposluje kar 14 % španske delovne sile. Nezaposlenost je na rekordno nizki ravni, čeprav Španija beleži dotok števila priseljencev (Carballo-Cruz, 2011, str. 314). Povpraševanje v nepremičninskem segmentu temelji na več dejavnikih. Eden od prevladujočih je ugodna obrestna mera za financiranje nepremičnin. Nizke obrestne mere so rezultat pozitivnega učinka prevzema nove denarne valute evro. Če je referenčna obrestna mera za financiranje nepremičnin še leta 1997 10 %, pa ta leta 2007 močno upade in niha pri 3 % (Carballo-Cruz, 2011, str. 314). Presežno povpraševanje stimulira ponudbeno stran. V obdobju od leta 1997 do 2007 je gradbeni sektor zaključil 5,3 milijona stanovanjskih enot. Kar predstavlja povprečno 500.000 stanovanjskih enot letno v desetletnem obdobju (Carballo-Cruz, 2011, str. 314). Gospodarska rast je temeljila na kreditni ekspanziji nefinančnih podjetij. To dokazuje tudi Slika 10, ki od leta 2004 do 2007 prikazuje visoko, nadpovprečno rast kreditiranja. To velja še posebej, če to obdobje primerjamo s tistim od leta 2002 do 2004, v katerem je ta rast skoraj enaka letnemu prirastu, z manjšimi nihanji za eno odstotno točko navzdol ali navzgor.

Če je bila še na začetku leta 2008 pri kreditiranju zasebnega sektorja ugotovljena rast, se ta leta 2009 prevesi v negativno območje (Carballo-Cruz, 2011, str. 317).

Slika 10: Kreditna rast do nefinančnega sektorja v obdobju 2002-2008 (v %)

Vir: Banco DeEspaña, Annual Report 2009, 2010.

Kriza in njen vpliv na gospodarstvo zedinila Španijo, da je potrebna celovita sanacija bančnega sistema. Čeprav je treba tukaj izpostaviti, da je kar 70 % bančnega sektorja v zdravi kondiciji. Težave se pojavijo pri dveh bankah in hranilnicah, a tudi te niso v celoti finančno enakomerno prizadete. Navkljub navidezno zdravemu finančnemu sistemu težave zahtevajo sistemsko rešitev, zato v letu 2009 Španija ustanovi državni sklad za prestrukturiranje bank (špan. *Fondo de Reestructuración Ordenada Bancaria*, v nadaljevanju FROB), da bi z njim dokapitalizirala banke. Naloga sklada se je leta 2012 razširila in je pridobil status resolucijskega organa. Odgovornost si je delil skupaj s špansko centralno banko. Španija je od leta 2009 bančnemu sistemu namenila 53,5 milijarde EUR državnih sredstev. Dodatnih 7,9 milijarde EUR se je pokrilo iz depozitne garancijske sheme. Nekaj kapitala so zagotovile tudi banke same. Pridobile so ga na finančnem trgu in prek ustvarjenih preteklih notranjih rezerv iz poslovanja. Kljub omenjenim ukrepom in dokapitalizacijam v bančnem sektorju je bila kakovost bilanc dvomljiva, predvsem v tistem delu, ki je vezan na nepremičninsko premoženje. Tega naj bi bilo za okoli 323 milijard EUR. Več kot polovico tega je bilo toksičnega. To je temeljni razlog, da finančni sektor ni bil sposoben pridobiti svežih finančnih sredstev. Zato je Španija v maju in juniju 2012 sprejela še dva zakona, ki sta zagotovila 80 milijard EUR za izvedbo nadaljnjih finančnih ukrepov. Po vseh teh ukrepih in slabi makroekonomski napovedi pa je Španija junija 2012 razglasila, da bo za dokapitalizacijo vseh šibkih finančnih institucij potrebovala zunanjo finančno pomoč EU, in sicer do maksimalne vrednosti 100 milijard EUR. Španija je julija 2012 podpisala sporazum o razumevanju (angl. *Memorandum of Understanding*) z EU, v katerem so bili opredeljeni pogoji, ki se nanašajo na posamezne banke in na celoten bančni sektor. Med njimi je tudi izvedba t.i. stresnega testa bančnega okolja, s katerim se ugotovi dejanski manko kapitala v bančnem sektorju. Test je pokazal, da je bančni sistem podkapitaliziran v obsegu od 51 do 62 milijard EUR.

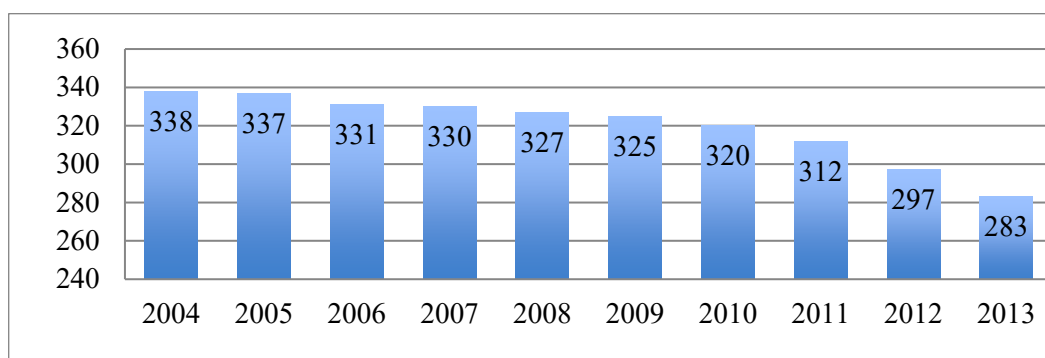
3.3 Švica

Globalni finančni dogodki imajo vpliv tudi na švicarski finančni sistem in gospodarstvo, ki je bilo pred finančno krizo v dobri kondiciji. Švicarsko ministrstvo za gospodarstvo (angl. *State Secretariat for Economic Affairs – SECO*) je še v letu 2008 ugotavljalo rast BDP v velikosti slabih 2 % na letni ravni, a je hkrati že opazilo nazadovanje poslovanja v nekaterih gospodarskih panogah. Leta 2009 je BDP upadel že za dobrih 1,5 %. Za domače gospodarstvo je to predstavljalo negativni trend, ki ga ne pomnijo vse od leta 1975. Zato je zvezni parlament najprej sprejel gospodarsko spodbudo za 432 milijonov CHF, ki je namenjena realnemu sektorju. Tudi izvoz kot glavni generator rasti BDP je v letu 2009 upadel za 13 % (Swiss Banking Association, v nadaljevanju SBA, 2010). Nadaljnji negativni makroekonomski trendi švicarskega gospodarstva so zahtevali sprejetje dodatnih izrednih ukrepov. Parlament je dodatno sprejel dva stabilizacijska ukrepa za ublažitev krize v višini 2 milijard CHF. Temu se je pridružila še švicarska centralna banka (v nadaljevanju SNB), ki je postala dejaven partner pri razreševanju krize. SNB je izvajala ekspanzivno denarno politiko in vrsto drugih izrednih ukrepov za blažitev učinkov negativnega gospodarskega cikla (SBA, 2010).

Ukrepi, ki jih je koordinirano sprejela in izpeljala Švica, so obrodili sadove. Gospodarstvo je v tretjem četrtletju leta 2009 beležilo skromno rast. Pravočasno zavedanje o težavah ter trden in partnerski pristop vseh deležnikov je pripomogel k temu, da je Švica v primerjavi s preostalimi razvitimi državami dobro prekrmarila svetovno krizo. Hitro okrevanje ima razlog tudi v preteklih negativnih izkušnjah, ki jih je prebrodil bančni sistem, in sicer ob špekulacijah na trgu nepremičnin. Banke so prav zaradi tega v svoje poslovne modele implementirale dinamičen faktor za upravljanje tveganj, da bi se izognile prihodnjim krizam (SBA, 2010). Ta poteza se je izkazala kot zelo dobra praksa. Pogoji kreditiranja bank so se v krizi zaostрили, a nikoli ni bil resno ogrožen obseg kreditiranja. Tudi trg sindiciranih posojil ni občutil vidnih pretresov. Prav nasprotno, v tem času je bilo zaključenih nekaj uspešnih projektov. Banke so dobro amortizirale negativni cikel, saj nobena banka v sistemu ni propadla, medtem ko je na primer v ZDA v enakem obdobju prenehalo poslovati kar 165 bank (SBA, 2010).

Slika 11 prikazuje število bank od leta 2004 in 2013. Kot je razvidno, se število bank od leta 2004 in do kriznega leta 2008 oziroma 2009 ni bistveno spremenilo. Se pa število bank postopoma zmanjšuje. Razlog za tak trend je v različnih aktivnostih na trgu, kot so prevzemi in združitve, likvidacije, insolvenčni postopki ter zapiranje tujih bančnih podružnic. Bilančna vsota bank je leta 2013 znašala 2.849 milijard švicarskih frankov (v nadaljevanju CHF) (SNB, 2014, str. 2, 6).

Slika 11: Število bank v obdobju 2004–2013

Vir: SBA, *Banking Barometer. Economic trends in the Swiss banking industry*, 2014.

A kljub zdravemu bančnemu sistemu se je zataknilo pri največji banki UBS. Ta v svoji bilanci, v delu trgovalnega portfelja, nosi izvedene finančne instrumente, vezane na ameriški nepremičninski trg. Realizirane izgube na premoženju banke so bile precejšnje. Banka je morala zaradi teh dogodkov v prvi polovici leta 2008 dvakrat izvesti notranjo dokapitalizacijo. Sprejeti in realizirani ukrepi same banke niso bili zadostni. Poslovne težave so se začele kazati tudi navzven, dostop do mednarodnega bančnega trga je bil onemogočen. Nezaupljivi investitorji so začeli odnašati denar iz banke. Ker je UBS banka systemskega pomena tako za domače kot svetovno okolje, je takoj pritegnila pozornost zvezne oblasti in centralne banke (SBA, 2010). Švicarski parlament je hitro potrdil zakon za zaščito investitorjev (angl. *Investor protection Act*). Ta je prinesel dva temeljna ukrepa, ki sta bila vezana na poslovno banko UBS. Prvi ukrep je predvidel dokapitalizacijo banke v obsegu 6 milijard CHF, drugi ukrep pa prenos slabega premoženja v obsegu 38,7 milijarde ameriških dolarjev (v nadaljevanju USD) na slabo banko. Maksimalna višina za prenos slabega premoženja je bila omejena na 60 milijard USD (SBA, 2010, str. 9). V novembru 2008 je bil ustanovljen stabilizacijski sklad oziroma slaba banka StabFund.

3.4 ZDA

V 70. letih prejšnjega stoletja je več dejavnikov tako na nacionalni kot mednarodni ravni vplivalo na generalno nestabilnost bančnega okolja v ZDA. Takratna prevladujoča ekonomska dejavnika sta bila devizni tečaj in obrestne mere. Devizni tečaji, ki so bili prvotno fiksni, so postali drseči. To pa je vplivalo na tržne cene, ki so bile pod vplivom dogodkov na naftnem trgu. Obrestne mere so se usklajevale z inflacijo, inflacijskimi pričakovanji in ukrepi centralne banke. Dogodki na finančnih trgih v poznih 70. in 80. letih so bili test za bančno-finančno industrijo. Ameriški kongres je sprostil večletne ovire za meddržavno bančno poslovanje. To je vzpostavilo večjo konkurenco na finančnih trgih in razvoj novih storitev. Kreditni trgi so bili v razmahu (Federal Deposit Insurance Corporation, v nadaljevanju FDIC, 1998).

Finančno okolje je z visokimi tržnimi obrestnimi merami, ki jih je poganjala visoka inflacija, pospešilo nastajanje alternativnih denarnih institucij, skladov denarnega trga (angl. *money markets funds*), ki so obstoječemu finančnemu ustroju, v glavnem pa bankam in institucijam S & L, predstavljale konkurenco. Banke in institucije S & L so bile podrejene regulaciji Q. Ta je predpisovala maksimalno višino obrestne mere na depozite in je v času nizke inflacije ter pomanjkanju konkurence bankam in hranilnicam zniževala stroške financiranja. Prav nasprotno pa je konkurenca na trgu in rast inflacije bančnemu sektorju in sektorju S & L predstavljala poslovno tveganje. V takih okoliščinah je prišlo do odliva (angl. *switch*) denarja iz bank in hranilnic k novim ponudnikom, ki so zagotavljali boljšo obrestno mero na ustvarjene prihranke. Novi finančni skladi so v kratkem obdobju poslovanja povečali upravljanje sredstev z začetnih 9,5 na 188,6 milijarde USD. Pretežni del teh priteče iz bančnega okolja (England, 1991, str. 37).

Čeprav so bila sedemdeseta leta zahtevna za bančni sektor pa so bila osemdeseta veliko bolj prijazna bančni industriji. To so pokazali tudi ekonomski agregati. Domače gospodarstvo je beležilo gospodarsko rast, stopnja inflacije je padala. Tudi višina obrestnih mer je padala. Vsi ključni parametri uspešnosti bančne industrije v osemdesetih letih so bili boljši od tistih v letih 1993 in 1994, ko so bile banke že sanirane. To je še dodatna potrditev, ki je prispevala k spregledu dejanskih težav finančnih institucij v osemdesetih letih (FDIC, 1998).

V obdobju od leta 1980 do 1994 je propadlo 1.600 komercialnih in depozitnih bank, kar je 9 % premoženja takratnega bančnega sektorja. Največ bank je propadlo v državah Teksas, New York in Illinois. Sedma največja banka v ZDA, Continental Illinois, je propadla leta 1981. Vse banke so imele depozite zavarovane pri zavarovalno depozitni agenciji FDIC (FDIC, 1998). V istem obdobju je propadlo tudi 1.200 hranilnih in posojilnih institucij, ki so spadale pod okrilje druge zavarovalne institucije FSLIC (angl. *Federal Savings & Loan Insurance Corporation*, v nadaljevanju FSLIC). Nihče si ni predstavljal krize s tako razsežnostjo glede na to, da hranilno-posojilne institucije niso nosile veliko kreditnega tveganja. Hipoteke pa so takrat veljale za eno izmed varnejših oblik posojil (England, 1991, str. 37). Stroški reševanja bank so znašali 40 milijard USD. Nastalo izgubo so pokrile solventne banke in zavarovalno depozitna agencija FDIC. Reševanje institucij S & L je padlo na pleča ameriških davkoplačevalcev, ker zavarovalno depozitna agencija FSLIC ni imela zadostnih finančnih sredstev, da bi pokrila nastale izgube. Stroški sanacije hranilnic so znašali 200 milijard USD. Davkoplačevalci so pokrili večji delež izgube, to je 150 milijard USD. Kaufman (1995) pripisuje glavni vzrok za nastalo krizo nesposobnosti ameriške politike, in ne zunanjim tržnim neravnovesjem.

In kaj je pravzaprav šlo narobe v finančni industriji, da so propadale banke in institucije S & L (angl. *savings and loans institutions*). England (1991, str. 36) trdi, da so za nastanek krize institucij S & L krivi čezmerna regulacija, odgovornost zvezne depozitne zavarovalnice za visoke stroške debakla in na koncu zvezna vlada z zaščitniško držo nad

industrijo ter njenim neukrepanjem. Na drugi strani Cebula in Hung (1992) navaja, da je vzroke za krizo mogoče pripisati spremembi gospodarskega okolja v zadnjih treh desetletjih, neuspešni prilagoditvi teh institucij na nove tržne razmere in ohlapni deregulaciji. Taktika odlašanja, ki je po volji vplivnih članov industrije, je zahtevala od države plačilo računa za več kot 100 milijard USD (England, 1991, str. 43).

Za uvod in lažjo predstavo razvoja dogodkov je najprej treba razložiti, kaj so hranilno-posojilne institucije (angl. *savings and loan institutions*). Ta oblika organizacije se je razvila v kriznem času velike depresije v 30. letih prejšnjega stoletja. Njihovo temeljno poslanstvo je trženje lastništva nepremičnin ameriškim gospodinjstvom. Predpis (angl. *The Federal Home Loan Bank Act*) iz leta 1932 je ustvaril ugodne okoliščine, povečano likvidnost in nizke stroške financiranja institucij S & L (Acharya, Cooley, Richardson, & Walter, 2009). Dve leti kasneje, leta 1934, je zakonodajalec sprejel nov predpis (angl. *National Housing Act*), s katerim je vzpostavil zvezno depozitno zavarovalno institucijo (angl. *Federal Savings and loan Insurance Corporation*), podobno institucijo, ki jo je imel bančni sektor FDIC. Nova institucija je spadala pod okrilje FHLBB (angl. *Federal Home Loan Banking Board*), ki ima politične implikacije in je pod večjim pritiskom kot zavarovalna institucija FDIC (Curry & Shibut, 2000).

Politika je na regionalni in zvezni ravni v obdobju od leta 1966 do 1989 nenehno spreminjala pravila igre za delovanje institucij S & L. Dva sprejeta zakona sta ključno obrnila smer delovanja S & L institucij in hkrati vnesla tveganje moralnega hazarda. To sta zakon DIDMCA (angl. *Depository Institutions Deregulation and Money Control Act*) in Garn-St. Germain (angl. *Garn-St. Germain Depository Institutions Act*). Prvi je bil sprejet v okviru Carterjevega predsedovanja. Drugega pa je potrdila Reaganova administracija. Oba zakona sta dopustila agresivnejše poslovanje S & L institucij, še posebej v državah Teksas in Kalifornija. Tudi računovodska pravila, po katerih so računovodile te institucije, so bila zelo ohlapna in so dopuščala več različnih strokovnih interpretacij. Leta 1985 je ameriško računsko sodišče GAO (angl. *General Accountability Office*) testiralo kapitalsko ustreznost sklada FSLIC in ugotovilo, da je podkapitaliziran glede na dejanske finančne razmere v industriji. FSLIC je imel manko sredstev za 3,8 milijarde USD. Take razmere so zahtevale hitre in odločne ukrepe za vnovično stabilizacijo finančnega sistema (Davison, 2006). Kongres je na predlog nove administracije potrdil krovni zakon FIRREA (angl. *Financial Institutions Reform Recovery and Enforcement Act*), ki je med drugim uvedel slabo banko RTC (angl. *Resolution Trust Corporation*, v nadaljevanju RTC), ki je prevzela v upravljanje institucije S & L.

4 SLABE BANKE

4.1 Slovenska slaba banka DUTB

DUTB je na osnovi ZUKSB ustanovljena za obdobje petih let, in sicer da se bančni sistem

očisti slabih naložb po t.i. odplačnem prenosu premoženja iz bilanc poslovnih bank (v nadaljevanju bank upravičenk). Upravičenke so po tem ukrepu vse tiste banke, ki pomenijo sistemsko tveganje za bančni sistem in poslujejo po načelu »going concern« ter imajo sedež v Republiki Sloveniji (ZUKSB, 2012, 4. člen). Tako se upravičenkam omogočita nov začetek in osredotočenje na osnovno dejavnost banke, ki je odobravanje posojil in skrb za svoje komitente.

Slovenska slaba banka se je vzpostavila in začela formalno poslovati marca 2013. Ob začetku poslovanja je pripravila načrt prvega prenosa slabega premoženja in dokapitalizacije bank upravičenk, ki naj bi se zgodila do jeseni 2013. Vrsta in cena slabega premoženja sta bili usklajeni na ravni posamezne banke upravičenke in Banko Slovenije. Prenos premoženja je bil za krajše obdobje odložen. Razlog za preložitev prenosa slabega premoženja na DUTB so bila pravila o državnih pomočeh v EU, ki skrbijo za zagotavljanje enakih pogojev vsem udeležencem na skupnem evropskem trgu (angl. *level playing field*). Slovenija je morala zato opraviti postopek priglasitve in preverbe predloga prenosnih cen slabega premoženja pri Evropski komisiji (v nadaljevanju EK). Pristojni organ za presojo skladnosti pri EK je generalni direktorat za konkurenco (angl. *Directorate-General for Competition*). Ta je dokončno potrdil cene premoženja, ki so temeljile na preverbi kvalitete premoženja in izvedenih stres testov (angl. *asset quality review and stress tests*), decembra 2013. S tem so bili izpolnjeni formalni pogoji za začetek prenosa slabega premoženja (Nyberg, 2011).

Slovenska slaba banka mora poslovati skladno z danim normativnim okvirom, ki ga poleg krovnega zakona ZUKSB dopolnjujejo še Uredba o izvajanju ukrepov za krepitev stabilnosti bank (Ur.l. RS, št. 103/2013), ki vsebuje metodologijo za ocenjevanje realne dolgoročne ekonomske vrednosti posamezne slabe naložbe, smernice DUTB, njen statut in politika prejmkov.

Realna dolgoročna ekonomska vrednost slabe naložbe ali potencialne slabe naložbe se oceni na podlagi diskonta na denarne tokovi, ki se iz slabe naložbe pričakujejo direktno oziroma z unovčitvijo zavarovanja (Ministrstvo za finance, 2013). In se izračuna po enačbi (1):

$$REV_t = E(DCF_{t+1}) + E(DCF_{t+2}) + \dots + E(DCF_{t+n}) \quad (1)$$

E(.) pričakovana vrednost ali matematično upanje

DCF_t diskontirani denarni tok v času t

Diskontirani pričakovani denarni tokovi se ocenijo na osnovi amortizacijskega načrta slabe naložbe in s popravkom na pričakovano izgubo. Diskontirani pričakovani denarni tok v času t E(DCF_t) se izračuna po enačbi (2):

$$E(DCF_t) = (1-PD_m)^t * CF_t / (1+rf)^{t/12} + (1-PD_m)^{t-1} * PD * (1-LGD) * G_t / (1+rf_{t+n})^{t+n/12} \quad (2)$$

CF_t denarni tok, ki je skladen z amortizacijskim načrtom v času t

G_t naobrestena preostala (neodplačana) glavnica v času t

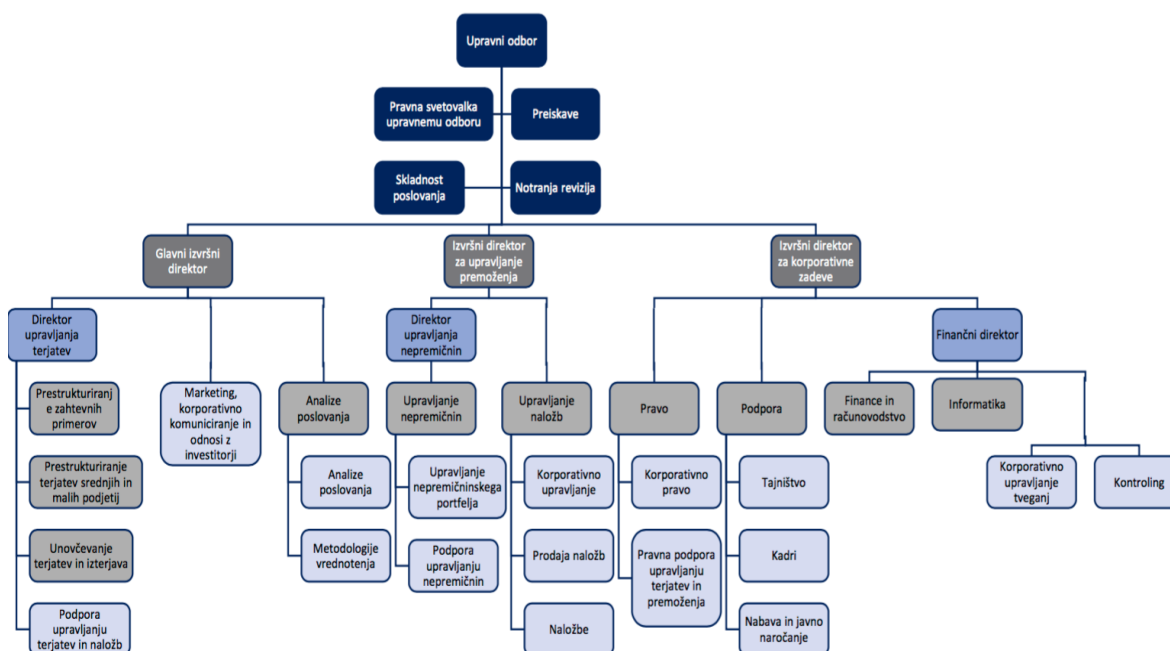
rf_t netvegana obrestna mera za časovno obdobje od 0 do t

PD_m verjetnost neplačila na časovnem horizontu m mesecev

LGD izguba ob neplačilu

Znotraj okvira pa so podrobneje definirana še posamezna področja, ki jih določa upravni odbor in se navezujejo na procese in pristojnosti odločanja odborov, politiko upravljanja, poslovnik o delu izvršnih direktorjev, politiko upravljanja s tveganji in navodila o vrednotenju sredstev in notranjih kontrolah (DUTB, 2015).

Slika 12: Podrobna organizacijska struktura slabe banke

Vir: DUTB, Polletno poročilo 2016, 2016.

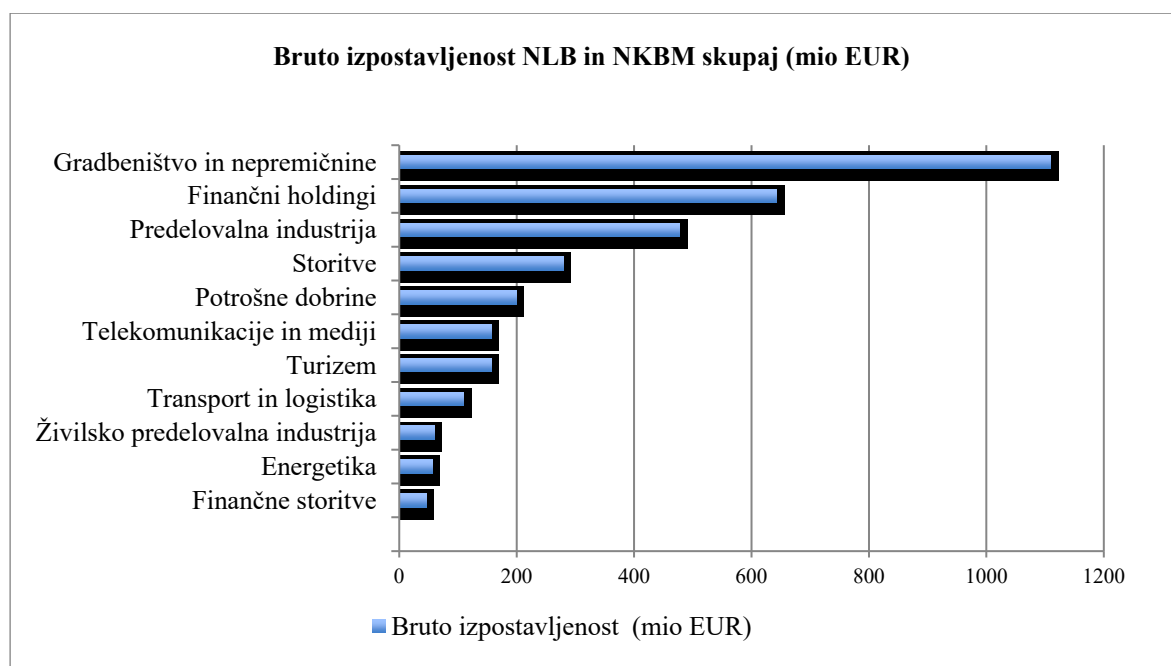
Republika Slovenija je izključni lastnik in delničar slovenske slabe banke. Nadzor nad njenim poslovanjem izvaja Ministrstvo za finance. Slaba banka je ustanovljena kot delniška družba. DUTB je organizirana in deluje na temelju enotirnega sistema upravljanja z dvema najvišjima organoma, upravnim odborom in skupščino. Člani upravnega odbora so imenovani za mandatno obdobje šestih let. Upravni odbor sestavlja sedem članov, pri čemer so štirje člani neizvršni, trije pa izvršni direktorji. Upravni odbor je strokovno podprt s tremi komisijami, in sicer revizijsko komisijo, komisijo za prejemke in akreditacijsko komisijo, ter dvema kreditnima in naložbenima odboroma (DUTB, 2013). Vsi člani upravnega odbora imajo sedeže v kreditnem in naložbenem odboru. Slika 12 prikazuje podrobno organizacijsko strukturo DUTB.

Upravni odbor pri upravljanju in izvajanju nalog sledi načelu preglednosti, upoštevanju zakonodaje ter javni in odprti komunikaciji z vsemi deležniki. Izvršni direktorji zastopajo slabo banko navzven in nosijo odgovornost za vodenje tekočih poslov, pripravo letnih poročil, naložbeno strategijo in politiko vodenja poslovnih knjig.

DUTB sledi tem strateškim ciljem (DUTB, 2015):

- doseganje največjega donosa za državo in davkoplacovalce in v okviru tega z državnim poroštvom povrniti vrednost obveznic in ustvariti donos na prvotno vplačani kapital države (finančni cilj);
- prestrukturiranje družb v težavah tam, kjer je to ekonomsko upravičeno, in obnova ter dolgoročni razvoj finančnega in drugih trgov v državi;
- uporaba sredstev in vlaganje v njih, da bi optimizirali poslovni potencial in tako povečali končne vrednosti.

Slika 13: Slabe terjatve NLB in NKBM, razvrščene po gospodarskih panogah

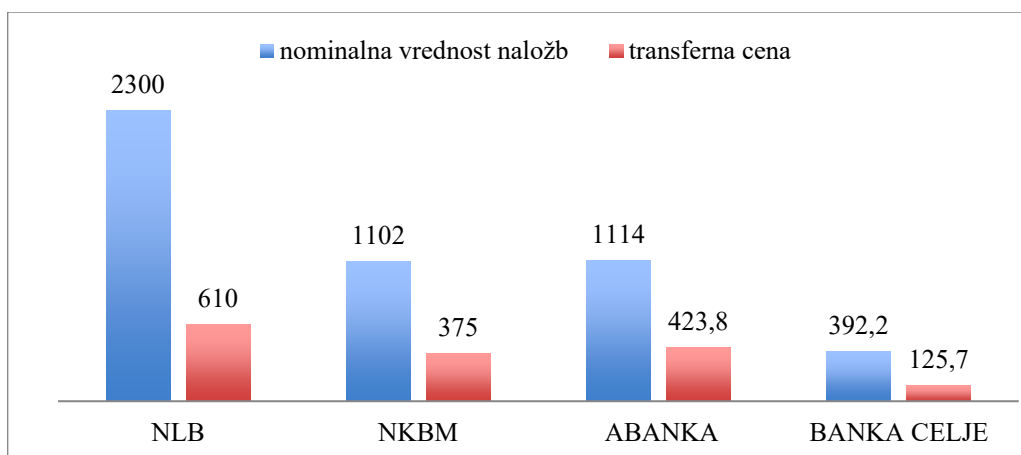
Vir: DUTB, Letno poročilo 2013, 2014, str. 38–39.

Slaba banka je v letih 2013 in 2014 prevzela večino premoženje, ki ga danes upravlja. Premoženje je najprej prevzela od NLB in NKBM. To je večinoma sestavljeno iz posojil, vrednostnih papirjev in lastniških deležev. Tukaj je treba poudariti, da DUTB ni bila vključena v proces selekcije premoženja, ki se prenaša. Če se osredotočim samo na posojila, ker je tega premoženja največ, lahko navedem, da je bil pretežni del posojil s strani NLB in NKBM odobren gradbenemu in nepremičninskemu sektorju. Med vsemi odobrenimi posojili je njegov delež 44 %. Sledi skupina finančni holdingi, na katere

odpade 19 %, in predelovalna industrija s 14 %. Slika 13 prikazuje skupno izpostavljenost dveh največjih slovenskih bank po posameznih gospodarskih panogah. NLB in NKBM banka sta največ posojil odobrili, kot je že bilo ugotovljeno, sektorju gradbeništva in nepremičnin.

Prevzem slabega premoženja Abanke in Banke Celje s strani slabe banke je bil izpeljan v drugi polovici leta 2014. Hkrati je DUTB zaradi učinkovitejšega in celovitega upravljanja odkupil še sredstva Factor banke in Probanke, za katera je plačal 38,8 milijona EUR. Slika 14 prikazuje nominalne vrednosti naložb po posamezni banki in njihove določene transferne vrednosti, ki jih potrdi EK in se prenesejo na slabo banko (DUTB, 2015). Gandrud in Hallerberg (2014) na podlagi primerjalne analize med slabimi bankami v Evropi ugotavljata, da je bil v povprečju največji diskont na slabo premoženje uporabljen prav v Sloveniji, in sicer pri bankah NLB in NKBM.

Slika 14: Nominalna in transferna vrednost slabih naložb po poslovnih bankah

Vir: DUTB, Letno poročilo 2013, 2014.

Slaba banka je financirala odkup nedonosnih terjatev z izdajo štirih obveznic v skupnem znesku 1,5 milijarde EUR in povprečno kuponsko obrestno mero 2,8 %. Izdane obveznice imajo jamstvo Republike Slovenije. Banke, ki prejmejo obveznice s poroštvom države, lahko te zastavijo pri ECB v zameno za pridobitev likvidnostnih sredstev (DUTB, 2014).

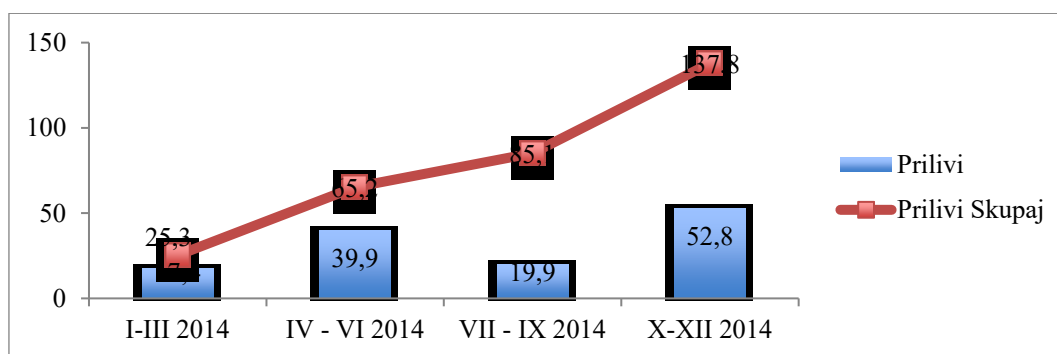
DUTB opravi naknadno vrednotenje premoženja, ki temelji na osnovi lastne notranje razvite metodologije, za 80 % prenesenega premoženja. Ob tem ugotovi in pripozna, da je prevzeto premoženje precenjeno za 39,9 milijona EUR (DUTB, 2014).

DUTB po prevzemu premoženja in pred začetkom njegovega upravljanja opravi natančno analizo. Premoženje upravlja z dvema strategijama, in sicer s prestrukturiranjem ali unovčenjem zavarovanj. Celotno premoženje upravlja po načelu maksimizacije vrednosti. Poleg strategije upravljanja premoženja mora upoštevati tudi sprejete smernice Ministrstva

za finance, ki ji med drugim nalagajo izvedbo ukrepov za krepitev stabilnosti bank, spodbujanje zaupanja v finančni sistem, delovanje po najvišjih standardih stroke in etike, izvajanje aktivnega, usklajenega in celostnega pristopa pri prestrukturiranju podjetij ter prodajo upravljanega premoženja po najboljši ceni (DUTB, 2014).

DUTB je v prvem letu svojega poslovanja pridelala izgubo zaradi več dejavnikov. Med drugim so bile to nenehne spremembe pri njenem ustanavljanju in določanju pristojnosti, ki naj bi jih izvajala. Pomanjkljivost je tudi to, da slaba banka ni dejavno sodelovala pri določanju slabih naložb, ki jih je kasneje upravljala, in pri usklajevanju višine prenosne cene. Vse to so dejavniki, ki so vplivali na uspešnost njenega poslovanja v začetnem letu. DUTB je začela normalno poslovati šele v letu 2014. To je vidno tudi na sliki 15, ki nam prikazuje dinamiko denarnih prilivov po posameznih četrletjih in kumulativno v letu 2014. Prilivi DUTB se ustvarjajo predvsem iz naslova aktivnega upravljanja premoženja (DUTB, 2015).

Slika 15: Dinamika prilivov po četrletjih in kumulativa za leto 2014

Vir: DUTB, Kratko poslovno poročilo za leto 2014, 2014, str. 2.

DUTB je v letu 2015 povečala prilive, zmanjšala zadolžitev in obseg državnih garancij ter ohranila visoko stroškovno učinkovitost. Med pomembnejšimi dogodki v letu 2015 je bilo poplačilo obveznice DUT01 za 502,5 milijona EUR. Slaba banka je izpolnila tudi kriterij 10-odstotne odprodaje premoženja od skupnega prevzetega premoženja, kar je skladno z ZUKSB. Konec leta 2015 je DUTB upravljala portfelj, vreden 1,2 milijarde EUR sredstev, med katerimi so prevladovala posojila. A kljub temu je konec leta ustvarila izgubo 8,3 milijona EUR. Tako ni dosegla kriterija zahtevane 8-odstotne donosnosti.

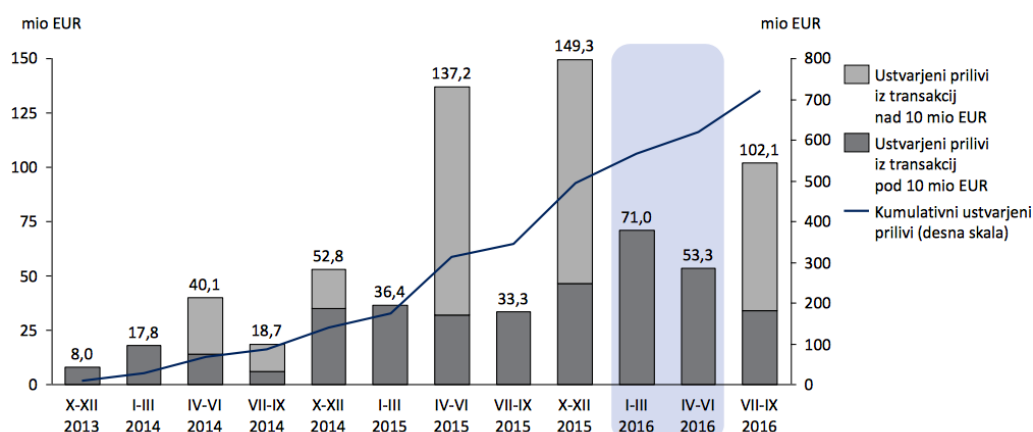
Spremenjen in dopolnjen ZUKSB, ki je začel veljati 27. januarja 2016, je prinesel tele spremembe (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank, Ur.l. RS, št. 104/15):

- večja vloga DUTB pri prestrukturiranju dolžnikov,
- širitev njenih orodij za večjo učinkovitost prestrukturiranj in unovčenj premoženja,

- dodatna pooblastila Republike Slovenije kot lastnice na področju upravljanja in nadzora nad delovanjem DUTB,
- omejitve vloge neizvršnih direktorjev pri upravljanju poslovanja DUTB,
- uvajanje dodatnih omejitev in kontrolnih mehanizmov glede upravljanja sredstev DUTB,
- možnost združevanja bank, ki so v postopku nadzorovanega prenehanja in
- podaljšanje življenjske dobe DUTB do konca leta 2022.

Slaba banka je leto 2016 začela s spremenjenimi pravili delovanja. Pomembnejši dogodek v prvi polovici leta je pripojitev Factor banke in Probanke ter kasneje še njunih hčerinskih družb. Pripojitev je razlog, da je slaba banka v prvem polletju 2016 poslovala z novo izgubo, tokrat v višini 5,6 milijona EUR. Prevrednotenje sredstev na njihovo pošteno vrednost je glavni razlog ustvarjene izgube. Od začetka njenega delovanja pa do prvega polletja 2016 je DUTB ustvarila za 617,8 milijona EUR prilivov iz naslova upravljanja prevzetih sredstev. Slika 16 prikazuje prilive po četrtletjih, in sicer od začetka poslovanja v letu 2013 in vse do prvega polletja 2016. Če ta četrtletja prevedem v posamezna leta, lahko zapišemo, da slabi banki prilivi naraščajo iz naslova upravljanja premoženja. To je mogoče pripisati spodbudnemu makroekonomskemu okolju in profesionalnemu pristopu pri upravljanju premoženja (DUTB, 2016).

Slika 16: Dinamika prilivov po četrtletjih v obdobju 2013–2016

Vir: DUTB, Polletno poročilo 2016, 2016.

DUTB je do zdaj uspelo stabilizirati svoje poslovanje tako v kadrovsko-organizacijskem kot prodajnem smislu. Vsako leto ji uspe odprodati oziroma razrešiti več premoženja, čeprav 14. točka 11. člena ZUKSB določa začetna kontradiktorna cilja, da mora DUTB vsako leto odprodati vsaj 10 % premoženja od celotnega premoženja, ki ga je prevzela v upravljanje pri relativno kratki življenjski dobi petih let. Po ZUKSB naj bi DUTB prenehala delovati 31. decembra 2017, a je zdaj čas delovanja v ZUKSB-A podaljšan do leta 2022. S tem se omili tveganje prodaje premoženja pod pritiskom (angl. *fire sale*). Po

podatkih na dan 30. junija 2016 je slaba banka upravljala 1,2 milijarde EUR premoženja, s prevladujočim deležem posojil. Obeti uspešne razrešitve upravljanega premoženja so dobri, če to primerjamo s preteklimi ustvarjenimi prilivi, ki jih je bilo od začetka poslovanja pa do izteka leta 2016 za 862,8 milijona EUR (DUTB, 2016). Čeprav je treba izpostaviti, da DUTB vsa leta svojega poslovanja ustvarja poslovno izgubo. Temeljni razlog za ustvarjene izgube je previsoko začetno vrednotenje prevzetega premoženja in posledične naknadne slabitve.

Posamezne države, ki so se jim v bančnem sistemu nakopičile slabe naložbe, so ukrepale zgodaj, in so se odzvale s takojšnjo uvedbo mehanizma slabe banke. Taka primera sta Nemčija, ki jo je vzpostavila leta 2008, in Irska leta 2010. Nekoliko z zakasnitvijo, to je leta 2012, jo je uvedla tudi Španija. Hitro ukrepanje in implementiranje rešitev je temeljnega pomena pri sistemskem reševanju vsakega bančnega sistema. To velja tudi za Slovenijo, ki je slabo banko uvedla relativno pozno, in sicer v letu 2013. Za delne in končne ocene delovanja DUTB je v tem trenutku še prezgodaj. Statistike poslovanja in uspešnosti delovanja slabih bank po svetu so različne in odvisne tudi od nalog in ciljev, ki jim te sledijo. Čas bo pokazal, kako bo pri sanaciji slovenskega bančnega sistema uspešna slovenska DUTB in koliko denarja ji bo uspelo povrniti slovenskim davkoplačevalcem.

4.2 Španska slaba banka SAREB

Sporazum o razumevanju (angl. *Memorandum of Understanding on Financial-Sector Policy Conditionality*) vsebuje določila in zaveze španskih oblasti, da pripravijo načrt in organizacijsko strukturo slabe banke. Osnovni mandat, ki je zaupan slabi banki, je saniranje finančnega sistema in odprodaja prevzetega slabega premoženja v 15 letih ter s tem pomoč nepremičninskemu sektorju in celotnemu gospodarstvu, odplačilo dolga oziroma obveznic in posledično razbremenitev države danih garancij, poslovanje po načelu najvišje integritete, transparentnosti in širšega socialnega cilja ter ustvarjanje donosa delničarjem (SAREB, 2015).

Podpisani sporazum o razumevanju je predvidel, da se iz bilanc bank izloči premoženje, ki je vezano na nepremičninski sektor, in se prenese na zunanjo slabo banko. Španija je ustanovila slabo banko SAREB (špan. *Sociedad de Gestion de Activos de la Reestructuración Bancaria*) novembra leta 2012.

SAREB je delniška družba z lastniško strukturo v večinski lasti zasebnega kapitala. Njegova zastopanost v celotni finančni strukturi je 55 %. Predstavniki zasebnega kapitala so pretežno domače banke in zavarovalnice, nekaj malega tudi tuji finančni investitorji. Državni delež je največja posamezna naložba in predstavlja 45 % v celotnem kapitalu prek sklada FROB.

Najvišja organa upravljanja slabe banke sta skupščina in upravni odbor. Slednjega sestavlja petnajst članov, pri čemer jih osem prihaja iz vrst zasebnega kapitala, pet je neodvisnih in dva sta izvršna direktorja.

Upravni odbor ima revizijski in nominacijski odbor, ki ga vodita neodvisna direktorja. Poleg omenjenih ima SAREB še podporne odbore, ki so sestavljeni iz ekipe managementa in predstavnikov delničarjev. Tukaj govorimo o štirih odborih, in sicer odbor za management, odbor za tveganja, investicijski odbor in odbor, ki skrbi za aktivno in pasivno upravljanje bilance (angl. *Asset Liability Management*). Ti odbori pomagajo upravnemu odboru pri odločanju (SAREB, 2015).

Nadzor nad špansko slabo banko izvajajo centralna banka, agencija za trg vrednostnih papirjev² in na podlagi zakona 9/2012 (špan. *Ley 9/2012*) še nadzorni odbor, ki je v sestavi ministrstva za gospodarstvo in konkurenčnost, ministrstva za finance, centralne banke, agencije za trg vrednostnih papirjev in ECB kot opazovalke. Vsi ti organi imajo svoje pristojnosti in naloge pri spremljanju delovanja španske slabe banke (SAREB, 2015).

SAREB ne spada v okvir javnega sektorja. Španska slaba banka pri svojem poslovanju sledi tem ciljem (FROB, 2012, str. 4):

- optimiziranje nivoja ohranitve in obnovitve vrednosti premoženja,
- samoomejitev potencialnih tržnih nepravilnosti, ki bi jih lahko ustvarila zaradi lastnih aktivnosti,
- optimalna uporaba kapitala in
- slaba banka je družba, ki deluje po načelu profita, in bo zato skrbela za minimalno uporabo javnih sredstev in s tem stroškov za davkoplačevalce.

SAREB je prevzel slabo premoženje v dveh tranšah. V prvem koraku, konec leta 2012, se je preneslo premoženje od bank Bankia, Catalunya Banc, Banco de Valencia, NCG Banco Gallego. Vrednost sredstev je bila ocenjena na 36,57 milijarde EUR. Druga tranša, ki je vsebovala slabo premoženje od Liederbank, BMN, Caja3 in Banco CEISS, pa se je prenesla februarja 2013. Ta druga tranša je bila ocenjena na 14 milijard EUR (SAREB, 2014). Skladno s podpisanim sporazumom o razumevanju, se prenese premoženje, ki ima tele značilnosti (FROB, 2012, str. 8–9):

- zarubljeno premoženje; nepremičnine, ki na posamezno enoto ne presežejo vrednosti 100.000 EUR;
- posojila gradbenemu sektorju; nad 250.000 EUR na kreditojemalca;
- holding družbe, ki so povezane z nepremičninskim sektorjem.

---

² CNMV (*Comision Nacional del Mercado de Valores*) je agencija, ki je odgovorna za izvajanje nadzora nad španskim trgom vrednostnih papirjev.

Tabela 3 prikazuje natančnejši opis premoženja, ki se prenaša, in apliciran povprečni diskont na premoženje. Kot je razvidno, imajo največji diskont različne vrste zemljišč.

Tabela 3: Struktura prevzetega premoženja in obračunan diskont (v %)

	Razred premoženja	Povprečen diskont
Odvzeto premoženje	Nove hiše	54,20
	Nezaključeni projekti	63,20
	Zemljišča	79,50
	Odvzeto premoženje (povprečje)	65,63
Posojila gradbenemu sektorju	Zaključene hiše	32,00
	Nezaključeni projekti	40,00
	Mestna zemljišča	53,00
	Druga zemljišča	56,00
	Druga z zavarovanjem	33,00
	Druga brez zavarovanja	67,00
	Posojila (povprečje)	46,83

Vir: FROB, *Restructuring and Recapitalization of the Banking Sector: The Asset Management Company (SAREB)*, 2012.

Slaba banka financira odkup slabega premoženja z izdajo obveznic, ki vsebujejo državno garancijo. Obveznice so različne po vsoti, ročnosti in višini obrestnih mer. SAREB je prevzela premoženje po skupni knjigovodski vrednosti 106 milijard EUR. Nanj je bil apliciran povprečni diskont v velikosti 50 % (Carrascosa & Delgado, 2013, str. 46). Transferna cena se je določila na podlagi 36. člena zakona 9/2012 in 4. odstavka 48. člena kraljevega odloka 1559/2012, kjer je podan natančen kriterij in pripadajoči diskont za vsako institucijo posebej in glede na kategorijo premoženja, ki jo je opredelila centralna banka. Transferna cena temelji na dveh komponentah, in sicer na (FROB, 2012, str. 10):

- realni ekonomski vrednosti premoženja (angl. *real economic value*) in
- ustreznih prilagoditvah glede na vrsto premoženja, kot so kritje določenih tveganj s strani slabe banke in kritje prenosa določenih stroškov z bank na SAREB ter možnost odprodaje prevzetega premoženja.

Portfelj, ki ga je prevzela slaba banka, šteje več kot 200.000 enot. Dodatnih 400.000 enot se navezuje na dana zavarovanja iz posojil. Struktura prevzetega premoženja se pretežno nanaša na finančno premoženje. Tega je v vrednosti 39 milijard EUR, in nepremičnine, ki predstavljajo 11 milijard EUR. Pri upravljanju premoženja in ustvarjanju vrednosti SAREB sledi tem strateškim ciljem in kriterijem (SAREB, 2015):

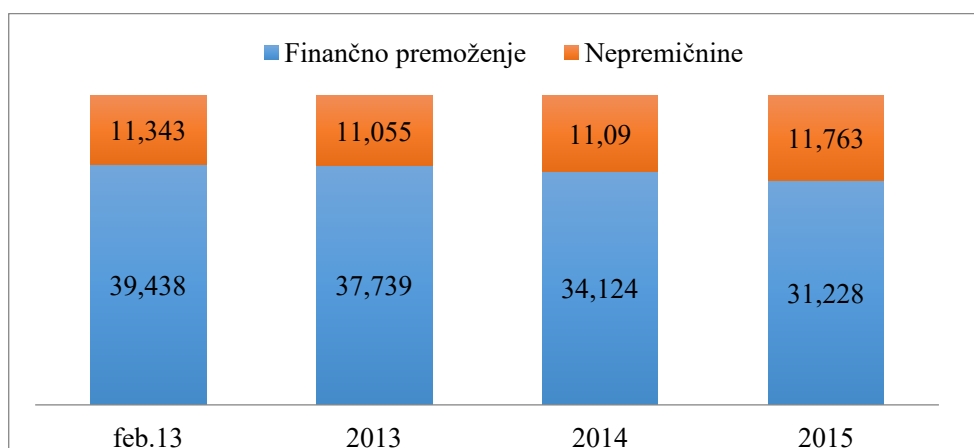
- upravljanje in odprodaja prevzetega premoženja,
- optimiziranje ohranjanja vrednosti premoženja in izboljšanje ravni njegove povrnitve,
- izboljšanje likvidnosti premoženja na trgu,

- minimiziranje stroškov davkoplačevalcev in s svojim delovanjem imeti minimalen vpliv na trg.

SAREB ima omejeno dobo poslovanja, in sicer do leta 2027. Med njenim poslovanjem se pričakuje izboljšanje makroekonomskega, finančnega in poslovnega stanja domačega gospodarstva, še posebej na področju trga nepremičnin. Lastniki pričakujejo in hkrati ocenjujejo donosnost kazalca ROE slabe banke (angl. *return on equity*) na ravni 15 %. Ta kazalec je prilagodljiv in vezan na gospodarske cikle, v katerih bo slaba banka poslovala (FROB, 2012; SAREB, 2013). Vsekakor pa je slaba banka tisti mehanizem, od katerega država pričakuje, da bo trajno povrnil stabilnost in zaupanje v bančni sistem.

SAREB je naprej izvajal strategijo upravljanja premoženja z likvidacijo slabih naložb, ki se je osredotočala na najvišjo ceno, ki je vezana na gospodarski cikel. SAREB je takšen način upravljanja premoženja izvajal sam ali prek zunanjih partnerjev. Zdaj se strategija upravljanja prilagodila in se osredotoča na upravljanje premoženja z večjo dodano vrednostjo, ko se premoženje odproda. Slaba banka pri svojem poslovanju upošteva vrsto pravil, ki povečujejo njeno kredibilnost. Deluje po načelu transparentnosti, odgovornosti, etičnosti in smernicah učinkovitega upravljanja premoženja. Upošteva načela naprednega korporativnega upravljanja, ki temelji na vzoru odličnosti delovanja mednarodnih trgov, integrativni politiki vseh deležnikov in socialnem odnosu do okolja (SAREB, 2014).

Slika 17: Struktura upravljanega premoženja v obdobju 2013-2015

Vir: SAREB, Annual Report 2015, 2015.

Če na koncu strnem dosedanje poslovanje slabe banke SAREB, lahko zapišem, da ji je od njenega nastanka uspelo zmanjšati prevzeto premoženje za 7,8 milijarde EUR, to je 15 % celotnega portfelja. Kumulativno je ustvarila 12,8 milijarde EUR prihodka in odplačala 7,7 milijarde EUR dolga. Slika 17 prikazuje, da gre pri zmanjšanju portfelja v glavnem za finančno premoženje, ki se uspešno monetizira. Sredstva, vezana na nepremičnine, ostajajo na enaki ravni kot v letu 2013. To gre delno pripisati tudi nestabilnemu gospodarskemu

okolju in likvidnostnem stanju na trgu nepremičnin. Vse nepremičnine, ki jih ima SAREB v posesti, so vezane na geografsko področje Španije. Gospodarsko okolje se med krizo in po njej postopoma izboljšuje, a še vedno premalo stimulatивно za viden rezultat prodaje nepremičnin po celotni državi. To dokazuje tudi podatek, da je bilo največ nepremičnin prodanih v Madridu in Barceloni. Druge regije so za zdaj še vedno v negativnem poslovnem trendu.

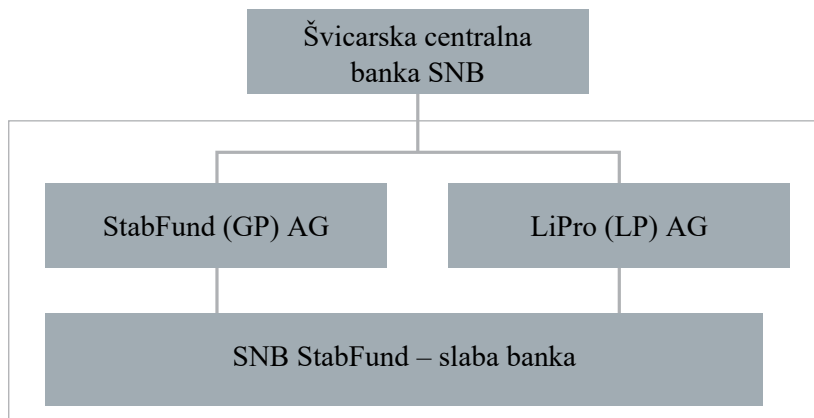
Kljub prikazanim rezultatom pri upravljanju premoženja je SAREB v letih 2013 in 2014 ustvaril izgubo. Leto 2015 je zaključil z minimalnim dobičkom. Ta je bil delno ustvarjen z davčnim kreditom. Realizirane izgube preteklih let so posledica hitrega prenosa premoženja in nestabilnega modela vrednotenja premoženja, ki zahteva stalne slabitve. Šele oktobra 2015 je španska centralna banka objavila posodobljena pravila za vrednotenje premoženja slabe banke, ki so zahtevala dodatne slabitve v velikosti 2,04 milijarde EUR. Kar 90 % izgub se nanaša na leti 2014 in 2015. To je tudi razlog za zmanjšanje lastniškega kapitala, ki je bil uporabljen za amortizacijo realiziranih izgub, in sočasne konverzije 2,17 milijarde EUR podrejenega dolga v kapital. Finančna struktura slabe banke se je od začetka delovanja drastično spremenila. Začetno poslovanje je v prvem triletnem obdobju prineslo izgube, ki so bile delno posledica tudi počasnega okrevanja kreditiranja bank zaradi razdolževanja zasebnega sektorja. Čeprav so vse banke, ki so prenesle slabe naložbe na SAREB, postale dobičkonosne že v letu 2013. Soditi o uspešnosti ali neuspešnosti slabe banke je zagotovo še prezgodaj, saj ima ta mandatno obdobje 15 let. Glede na ponavljajoče se izgube slaba banka za Španijo pomeni finančno tveganje, da ji ne bo uspelo povrniti ustvarjenega dolga, ki predstavlja 4 % BDP države. V končni fazi bi ta strošek nosila država sama oziroma njeni davkoplačevalci (European Commission, 2016).

4.3 Švicarska slaba banka StabFund

Nakopičena slaba posojila največje poslovne banke UBS so temeljni razlog za vzpostavitev slabe banke. Ustanovljena je bila v novembra 2008 pod nazivom SNB StabFund Limited Partnership for Collective Investment (v nadaljevanju StabFund). Na podlagi 5. in 9. člena zakona o delovanju švicarske centralne banke je njen upravni odbor odobril nakup slabega premoženja od banke UBS.

Švicarska slaba banka ima dva pravna lastnika, in sicer StabFund AG, ki je generalni partner z neomejeno odgovornostjo, in LiPro AG, ki je partner z omejeno odgovornostjo, pri čemer je generalni partner odgovoren za upravljanje slabe banke. Natančen ustroj lastniške povezave Stabfund prikazuje Slika 18.

Slika 18: Lastniška struktura slabe banke Stabfund

Vir: SNB, *Financial information on the SNB StabFund Limited Partnership for Collective Investment (stabilisation fund, 2008)*.

Slabo banko upravlja upravni odbor, ki ima pet članov. Trije člani so iz centralne banke, dva pa iz banke UBS. Odbor ima pristojnosti za izvajanje celotnega upravljanja slabe banke, njen nadzor in kontrolo. Operativno vodenje je zaupano generalnemu managerju, ki ga podpira tim strokovnjakov, in sicer za tveganja, tržne informacije in upravljanje portfelja, pravno in skladno poslovanje ter generalni sekretariat. Vse naštete kadre je zagotovila centralna banka, ki je imela v pristojnosti še finance, računovodstvo, davke in druge spremljajoče operativne storitve in aktivnosti. Operativno upravljanje portfelja je zaupano banki UBS, ki je zagotovila ekipo finančnih strokovnjakov. Za težave, ki nastanejo pri pravnih in organizacijskih zadevah in zadevah, ki se tičejo upravljanja premoženja, StabFund uporablja tudi zunanje storitve (SNB, 2008).

Cilj, ki mu je Švica sledila pri uvedbi mehanizma slabe banke je okrepitev in stabilizacija domačega finančnega sistema, povrnitev zaupanja vanj, odstranitev slabih naložb in saniranje banke UBS (SNB, 2008).

Prenos premoženja je potekal v treh tranšah med septembrom 2008 in aprilom 2009. Premoženje je bilo ločeno na tri kategorije: vrednostni papirji, posojila in izvedeni finančni instrumenti. Vsak prenos je zahteval postopek vrednotenja. Končna transferna cena se je določila na podlagi dveh relevantnih dejstev, knjigovodske vrednosti premoženja banke UBS 30. septembra 2008 in povprečne ocene različnih ocenjevalcev vrednosti premoženja na isti datum, kot je bila določena knjigovodska vrednost. Tista cena, ki je bila nižja, se je štela kot transferna cena. Tabela 4 prikazuje celoten portfelj slabe banke 30. septembra 2008. Večina premoženja je vezana na ameriški finančni trg, ki predstavlja kar 67 % celotnega prevzetega premoženja, medtem ko Evropa in Japonska predstavljata manjše deleže v skupnem premoženju. Prav tako ugotavljamo, da je glavnina prevzetega premoženja strukturirane finančne narave in je vezano na poslovne hipoteke, v manjšem

deležu pa še na hipoteke fizičnih oseb in študentska posojila. Vrednost prevzetega premoženja znaša 26 milijard USD (SNB, 2008).

Tabela 4: Portfelj Stabfunda 30. septembra 2008

v USD milijardah, na osnovi transferne cene	
Skupaj ZDA	25,5
Premoženje vezano na nepremičnine rezidentov	10,2
Premoženje vezano na poslovne nepremičnine	6,8
Premoženje krito s študentskimi posojili	0,9
Drugo premoženje - krito premoženje	3,9
Instrumenti (CDO) in preostalo	3,2
Podjetniške obveznice	0,5
Skupaj Evropa	12,9
Premoženje vezano na npremičnine rezidentov	6,0
Premoženje vezano na poslovne nepremičnine	2,7
Drugo premoženje - krito premoženje	1,3
Instrumenti (CDO) in preostalo	2,9
Skupaj Japonska	0,3
Premoženje vezano na poslovne nepremičnine	0,3
Skupaj	38,7

Vir: SNB, *Financial information on the SNB StabFund Limited Partnership for Collective Investment (stabilisation fund, 2008).*

Čeprav je v Tabeli 4 podatek, da gre za prenos sredstev v velikosti 38,7 milijarde USD, centralna banka dejansko financira prevzem sredstev v velikosti 25,8 milijarde USD. Posojilo centralne banke je odobreno za 8 let z možnostjo podaljšanja za dodatna 4 leta. Premoženje v obsegu 8,8 milijarde USD predstavljajo pogojne obveznosti (angl. *contingent liabilities*), ki jih v danem trenutku ni treba financirati, ker se ne evidentirajo v bilanci stanja. Banka UBS je pri tej finančni operaciji soudeležena s kapitalskim vložkom 3,9 milijarde USD (SNB, 2010).

Slaba banka se je financirala z dolgoročnim posojilom, ki ga je zagotovila SNB (angl. *Swiss National Bank*). To posojilo predstavlja 90 % celotne finančne konstrukcije slabe banke. Preostali del, 10 %, zagotovi banka UBS v obliki kapitala. Finančni vložek UBS predstavlja prvi blažilec prihodnjih potencialnih izgub, a hkrati tudi nakupna opcija banki UBS za odkup premoženja od slabe banke po uspešnem odplačilu dolga do SNB. Centralna banka je zaščitila dano posojilo s finančnim instrumentom »warrant«,³ ki ji omogoča nakup 100 milijonov delnic banke UBS po njeni nominalni vrednosti, če bi centralna banka utrpela izgube pri danem posojilu slabi banki.

³ Warrant je izvedeni finančni instrument, s katerim si lastnik pridobi pravico, ne pa tudi obveznost, da kupi neki vrednostni papir po vnaprej določeni ceni pred izvršilnim datumom.

Vrednost prenesenega premoženja je omejena navzgor, in sicer na 60 milijard USD, čeprav StabFund na koncu prevzame skupno premoženje v vrednosti 38,7 milijarde USD.

Preneseno premoženje se upravlja po načelu držanja sredstev do dospelja (angl. *hold-to-maturity strategy*) oziroma vse dokler se ne doseže njegova notranja vrednost (angl. *intrinsic value*). Primarni cilj te strategije je vrnitev posojila, ki ga je zagotovila SNB. Hkrati se upošteva načelo maksimiranja vrednosti premoženja, a je vračilo posojila centralni banki prvenstveni cilj. Pri tem je treba izpostaviti, da upravni odbor redno revidira sprejete smernice upravljanja premoženja in jih prilagaja glede na dane tržne razmere (SNB, 2010).

Začetno poslovanje StabFunda od oktobra 2008 do aprila 2009 ni bilo obetajoče. Za premoženje, ki ga je upravljal, so se razmere na trgu drastično poslabšale. Še posebej so bile neugodne razmere na trgu nepremičnin. Dodatni zunanji pritisk je bil nadaljnji upad gospodarske aktivnosti in vsesplošni preplah na finančnih trgih po svetu. Zaradi nestabilnega stanja na trgih, so države in centralne banke po svetu sprejele vrsto ukrepov, ki so postopno stabilizirale finančni in nepremičninski trg v Evropi in ZDA. To je vplivalo tudi na pozitivno poslovanje StabFunda ob koncu leta 2009, saj mu je uspelo likvidirati premoženje 1,5 milijarde USD. Strategija, ki je bila določena v letu 2009, se je izkazala kot ustrezna v celotnem obdobju poslovanja. Slabi banki je v nadaljnjih letih uspelo uspešno prodajati prevzeto premoženje ne glede na stanje na trgih in preostalih spremljajočih okoliščinah. To je bilo upravljavcem premoženja enkrat v korist, drugič v breme.

V letu 2013 se je stanje na trgu nepremičnin in izvedenih finančnih instrumentov dodatno izboljšalo, kar je slabi banki omogočilo, da je lahko še pospešila prodajo premoženja. Na podlagi teh spodbudnih rezultatov je bilo več kot predstavlljivo, da bo StabFundu uspelo SNB povrniti celotno posojilo. Odkup slabe banke s strani banke UBS je postajal vse bolj realen scenarij. Dobre zunanje okoliščine so povzročile, da je upravni odbor StabFunda prilagodil svojo strategijo upravljanja, in sicer iz obstoječega držanja premoženja v njegovo pospešeno likvidacijo. To je storil zato, da se odproda tvegano premoženje, ki bi lahko kasneje negativno vplivalo na bilanco banke UBS.

Prilagojena strategija se je pokazala v učinkoviti odprodaji premoženja 7,9 milijarde USD v vsega skupaj treh mesecih. Premoženje, ki ga je StabFundu uspelo odprodati samo v letu 2013, je znašalo 10,8 milijarde USD. Posojilo do SNB se je zaprlo avgusta 2013. Novembra 2013 je banka UBS, kar je skladno z nakupno opcijo, datirano v leto 2008, odkupila preostalo premoženje slabe banke. Premoženje, ki ga je StabFund imel na koncu je znašal 6,5 milijarde USD. Pretežni del tega je bilo v likvidni obliki, in sicer skladnih denarnega trga. Tvegano premoženja je predstavljalo 2 milijardi USD (SNB, 2013).

Tabela 5 prikazuje dinamiko zmanjševanja dolga in hkrati tveganja SNB do StabFunda na letni ravni po treh različnih kategorijah: posojilo, pogojne obveznosti in skupno tveganje

od leta 2008 do 2013. Kot je razvidno iz tabele, je bil največji uspeh prav v zadnjem letu delovanja StabFunda. Na koncu poslovanja je StabFund razpolagal s 6,5 milijarde USD presežnih sredstev. Ta so se porazdelila, pri čemer je 1 milijarda USD prešla takoj na SNB, preostalih 5,5 milijarde USD pa se je porazdelilo v enakomernem razmerju med oba partnerja (SNB, 2013).

Tabela 5: Dinamika odplačevanja posojila slabe banke in zmanjševanje tveganja za SNB od leta 2008 do 2013

Datumi odplačil	Posojilo (v mrd. USD)	Pogojne obveznosti (v mrd. USD)	Skupno tveganje (v mrd. USD)
Skupaj 30. septembra 2008	25,8	8,8	34,7
Skupaj 31. decembra 2009	20,3	3,8	24,1
Skupaj 31. decembra 2010	12,6	2,1	14,7
Skupaj 31. decembra 2011	8,1	0,9	9
Skupaj 31. decembra 2012	4,8	0,8	5,6
Skupaj 30. septembra 2013	-6,5	0	-6,5

Vir: SNB, Annual Report 2013, 2014.

Za švicarsko slabo banko lahko ugotovimo, da je kot sredstvo stabilizacije bančnega sistema opravičila svoj obstoj. Njeno uspešnost pa lahko pripišemo okrevanju na mednarodnem trgu, odsotnosti kakršnihkoli zunanjih pritiskov pri prodaji premoženja, profesionalnemu upravljanju prevzetega premoženja po začrtanem planu ter ne nazadnje dobremu sodelovanju med centralno banko SNB in banko UBS. Kljub uspešnosti delovanja slabe banke in končni stabilizaciji tako švicarskega bančnega sistema kot banke USB se politična in denarna oblast zavedata, da dober finančni rezultat slabe banke ni in ne more biti razlog, da država ali centralna banka posežeta na finančni trg in odigrata vlogi rešitelja. Tak poseg je izreden ukrep, in nikakor ni regularno orodje in praksa centralne banke in zveznih oblasti, zato mora država v prihodnje v sodelovanju s centralno banko pripraviti zakonodajo in pravila, ki bodo preprečevala širjenje poslovanja sistemskim bankam, ter od njih zahtevati, da se delno dezinvestirajo in prilagodijo svoje poslovne modele za dolgoročno vzdržnost in prispevek k stabilnosti celotnega bančnega sistema. Enako velja za preostale nesistemske banke na domačem trgu (SNB, 2013, str. 40).

4.4 Ameriška slaba banka RTC

Šibke hranilnice S & L so povod za ustanovitev slabe banke RTC, zato so ZDA leta 1989 sprejele krovni in celovit zakon, ki je predvidel poseg države v nastalo finančno situacijo s sredstvi davkoplačevalcev, FIRREA (angl. *Financial Institutions Reform, Recovery, and Enforcement Act*). Ta zakon je posegel v obstoječo ureditev institucij, nekatere je ukinil in hkrati vzpostavil nove. Novost v zakonu je družba RTC (angl. *Resolution Trust Corporation*), ameriška slaba banka. RTC je pričela s poslovanjem v letu 1989.

Kapital za delovanje RTC je zagotovila država. Slabo banko je upravljala depozitna agencija FDIC. Njen upravni odbor je bil hkrati tudi upravni odbor RTC. Nadzorni odbor (angl. *Oversight board*), ki je bedel nad poslovanjem RTC, je bil sestavljen iz petih članov, pri čemer je bil nadzorni odbor sestavljen iz dveh članov z ministrstev, enega iz centralne banke in dveh neodvisnih članov. Z dopolnjevanjem zakonodaje se je spreminjala tudi pristojnost upravnega odbora in nadzornega sveta. Še najbolj pri zakonu RTCRRIA, ki je upravni odbor preimenoval v *Thrift Depositor Protection Oversight Board* in premešal njegovo sestavo; opustil je upravni odbor direktorjev RTC, prekinil ekskluzivnost FDIC kot edinega upravljavca slabe banke in hkrati vzpostavil institut izvršnega direktorja. Tega je imenoval predsednik ZDA po posvetu in soglasju ameriškega senata. Primarna naloga tega organa je bila razvoj strategije za razreševanje, odprodajo in financiranje premoženja (*Thrift Depositor Protection Oversight Board*, 1996).

Osnovno poslanstvo RTC je bilo zaščita zavarovanih depozitov, likvidiranje prevzetih institucij S & L, ki jih sukcesivno prevzema od njihovega obstoječega nadzornika OTS (angl. *Office of Thrift Supervision*), in razrešitev 262 institucij S & L, ki so se znašle v težavah v obdobju od 1. januarja do 9. avgusta 1989 (RTC, 1996).

RTC je pri svojem delu sledil tem ciljem (Josel, 1991; RTC, 1996):

- razrešitev problematičnih institucij, ki so zavarovane v okviru FSLIC v obdobju od januarja 1989 do avgusta 1992,
- likvidiranje institucije *Federal Asset Disposition Association (FADA)* in
- izvedba aktivnosti, ki zagotavljajo maksimiziranje vrednosti prevzetega premoženja, minimalen vpliv na lokalni trg nepremičnin, učinkovito uporaba sredstev, minimiziranje izgub pri upravljanju institucij S & L in ohranjanje možnosti dostopa do nepremičnin za posameznike z nizkimi oziroma skromnimi razpoložljivimi dohodki.

Krovni zakon FIRREA je zagotovil 50 milijard USD finančnih sredstev RTC za razreševanje institucij S & L. V ta namen je bila ustanovljena družba REFCORP (angl. *Resolution Funding Corporation*) kot oblika javno-zasebnega partnerstva, ki je z izdajo dolgoročnih obveznic zagotovila 30 milijard USD za finančno poslovanje slabe banke. Preostali delež, do 50 milijard USD, je prispevalo ministrstvo za finance (angl. *Treasury*). V času poslovanja RTC se je zakonodaja nenehno spreminjala in dopolnjevala. Kongres je marca 1991 sprejel nov predpis *Resolution Trust Corporation Funding Act*, ki je zagotovil dodatnih 30 milijard USD za poslovanje slabe banke. Hkrati je posegel v način upravljanja slabega premoženja slabe banke. Že v decembru 1991 je kongres potrdil novi zakon RTCRRIA (angl. *Resolution Trust Corporation Refinancing, Restructuring, and Improvement Act*). S tem je kongres zagotovil svežih 25 milijard USD sredstev za normalno poslovanje RTC do aprila 1992. Hkrati je zakon podaljšal čas prevzemanja S & L institucij, ki so še poslovale oziroma so bile že v stečaju, vse do leta 1993. Sočasno je posegel v organizacijsko delovanje in obstoječe pristojnosti organov vodenja RTC.

Finančna sredstva za razreševanje institucij in njihovega premoženja so bila zagotovljena le do aprila 1992. Pomanjkanje sredstev je močno vplivalo na izvajanje nalog RTC. To prikazuje tudi tabela 6. Dinamika razreševanja institucij je upadala iz leta v leto. Prelom navzdol je še posebej viden med letoma 1992 in 1993 (Davison, 2006).

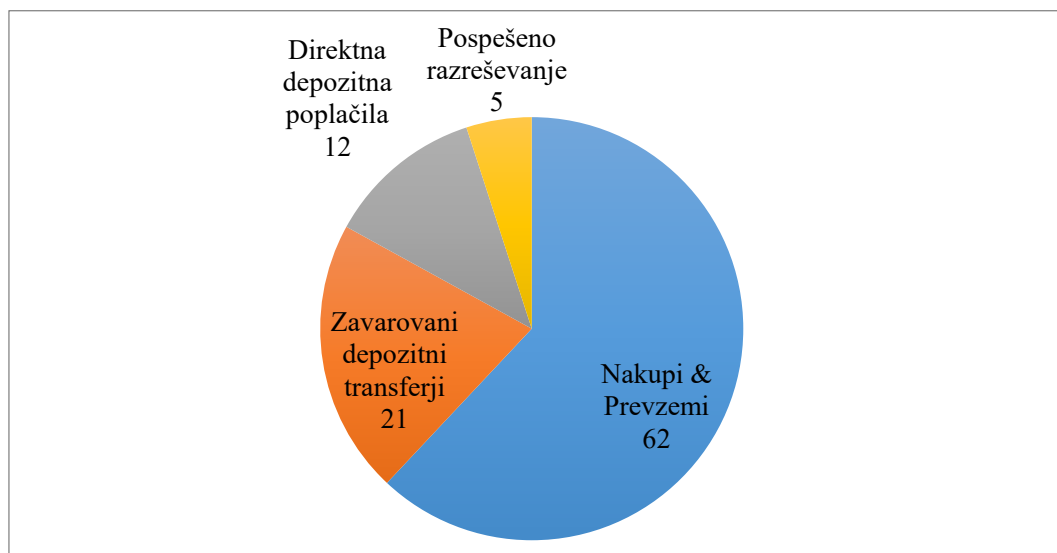
Tabela 6: Število institucij S & L v upravljanju RTC od leta 1989 do 1995 in obseg prevzetega premoženja v mrd. USD

Leto	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Institucije S & L	318	213	144	59	9	2	3
Prevzeto premoženje	141,8	130,2	79	44,9	6,1	0,1	0,4

Vir: L. Davison, *The Resolution Trust Corporation and Congress, 1989-1993*, 2006.

Strategija razreševanja prevzetih institucij, ki jo je izvajal RTC, prikazuje Slika 19. Iz nje je mogoče razbrati, da je najpogosteje uporabljena metoda razreševanja nakup in prevzem (angl. *Purchase & Assumption*) s strani dobro stoječih konkurenčnih institucij. Ta je bila uporabljena pri 458 institucijah. Sledi izplačilo zavarovanih depozitov (angl. *Insured deposit transfers*), ki je uporabljena v 158 institucijah. Metoda direktna depozitna poplačila (angl. *Straight Deposit Payoff*) je uporabljena v 92 institucijah in nazadnje pospešena resolucija (angl. *Accelerated Resolutions*) v 37 primerih (FDIC, 1998).

Slika 19: Strategija razreševanja upravljanega premoženja RTC (v %)

Vir: FDIC, *Division of Research and Statistic, 1994*.

Slaba banka je razrešila večino slabega premoženja v obliki nepremičnin, vrednostnih papirjev in drugih posojil. Med svojim poslovanjem in izvajanjem strategije upravljanja je določila premoženje, ki ga je mogoče takoj prodati na trgu in unovčiti. Med to premoženje so se šteli vrednostni papirji in hipoteke na družinske nepremičnine. Vso preostalo

premoženje je bilo definirano kot kategorija težje unovčljivo. V to skupino so se uvrščala poslovna in potrošniška posojila, hipotekarna posojila, zavarovana z nepremičninami, nedelujoča hipotekarna posojila, nedelujoča poslovna in potrošniška posojila in preostalo premoženje (RTC, 1996).

Po dobrem šestletnem delovanju slabe banke RTC je njen nadzorni organ ugotovil, da je s svojim poslovanjem dosegla te cilje (RTC, 1996):

- s tem ko je rešila 747 institucij S & L, je zagotovila depozitno zavarovanje številnim prebivalcem,
- povrnila je 397 milijard USD davkoplačevalskega denarja od skupno 458 milijard USD,
- oblikovala je učinkovit upravljavski in finančni informacijski sistem,
- ustvarila in implementirala je celovit notranji kontrolni mehanizem, ki lahko služi kot referenčni model preostalim vladnim agencijam, in
- prispevala je k stabilizaciji industrije, saj je kar 91 % zasebnih institucij S & L ob koncu leta 1995 poslovalo s pozitivnim rezultatom.

A ne glede na te cilje in uspehe je treba poudariti, da je RTC ustvaril 87,9 milijarde USD kumulativne izgube. Skupna ustvarjena izguba institucij S & L je bila 152,9 milijarde USD. Ta je večja od projekcij, ki so bile dane v 80. letih, a manjša od tistih sredi 90. let. Zasebni sektor je poplačal le eno petino ustvarjene izgube, preostalo breme so prevzeli ameriški davkoplačevalci. Slaba banka je prenehala delovati letno dni prej, kot je bilo prvotno načrtovano. Premoženje, ki ji je ostalo po zaključku poslovanja, se je preneslo na resolucijski sklad FSLIC. Tega je upravljal FDIC. Popolna sanacija institucij S & L se je zaključila konec leta 1999 (Curry & Shibus, 2000).

Kljub tej izgubi velja RTC kot uspešna slaba banka. Na primer Davison (2006) izpostavlja, da vzpostavitev slabe banke ne bi bila uspešna brez institucije FDIC, ki je delovala kot glavni steber poslovanja in upravljanja prevzetega premoženja. Ta je zagotovila znanje in izkušnje ter delovala kot repozitorij nedokončanih nalog RTC. Slaba banka je upravljala premoženje v obsegu 452 milijard USD, od tega je uspešno rešila 393 milijard USD. Klingebiel (2000) pa ugotavlja, da je bil RTC uspešen, saj je na vsak nedonosen dolar povrnil 87 centov. Če bi danes spraševali javnost o RTC, bi po vsej verjetnosti prejeli različna stališča o njeni uspešnosti oziroma neuspešnosti. Strokovna javnost RTC vsekakor umešča kot uspešen projekt, s pomočjo katerega se je umirilo in stabiliziralo stanje na domačem finančnem trgu.

5 PRIMERJALNA ANALIZA MEHANIZMA SLABE BANKE MED DRŽAVAMI IN IZPELJAVA »OPTIMALNEGA MEHANIZMA« SLABE BANKE IN NJEGOVA PRIMERJAVA S SLABIMI BANKAMI V IZBRANIH DRŽAVAH

Tabela 6 prikazuje meddržavno primerjavo slabih bank po izbranih merilih. Ta delno temeljijo na raziskovalni študiji Klingebiel iz leta 2001. Preden predstavim ugotovitve iz analize, bi želel poudariti, da so Slovenija, Španija in Švica obravnavane na temelju zadnje finančne krize iz leta 2008. ZDA s slabo banko RTC pa med krizo institucij S & L v letu 1989. Države evropskega prostora so pod pritiskom globalne systemske krize, medtem ko se je kriza institucij S & L odvijala znotraj ameriškega gospodarstva. Prav zaradi različnih kriz in časovne oddaljenosti neposredne primerjave evropskih slabih bank z ameriško slabo banko niso najbolj primerljive. Ne glede na to pa analiza podrobno prikazuje, kako so se države lotile vpeljati slabo banko v finančno okolje, ki je bilo na robu nestabilnosti in zaupanja.

Analiza prikazuje razlike med državami pri vzpostavitvi slabe banke. Če začnem z zakonodajo, lahko zapišemo, da nobena država v predpisih ni imela predvidenega modela slabe banke vnaprej, pri čemer je treba poudariti, da so se Slovenija, Švica in ZDA za ta ukrep odločile same, Španija pa je to ugotovila na podlagi stresnih testov. To jo je vodilo v podpis tako imenovanega sporazuma o razumevanju, ki je med preostalimi zahtevami vseboval tudi dogovor o ustanovitvi slabe banke. Čeprav je treba omeniti, da je tudi Slovenija prejela sugestije od mednarodnih organizacij, predvsem od Mednarodnega denarnega sklada (angl. *International Monetary Fund*, v nadaljevanju IMF), da pri stabiliziranju bančnega sistema uporabi model slabe banke. Prav vse države pa so uporabile centralni model slabe banke. To pomeni, da so vzpostavile eno veliko osrednjo slabo banko na ravni države, ki postopoma prevzema slabe naložbe iz nestabilnega bančnega sistema. Slovenija, Švica in ZDA financirajo slabo banko z državnimi sredstvi. Španija pa je edina, ki ji je uspelo pritegniti večinski zasebni kapital. Na tako finančno strukturo je med drugim tudi vplivala evropska statistična agencija Eurostat, ki postavlja pravila in vodila, prek katerih se je državam mogoče izogniti pritisku na javni dolg in proračunskim primanjkljajem (Gandrund & Halleberg, 2014, str. 2). Struktura prevzetega premoženja je pri vseh slabih bankah pretežno vezana na sektor gradbeništva in nepremičnin. Večino premoženja predstavljajo posojila. Tukaj mogoče malenkost izstopa švicarski StabFund, ki ima v svojem portfelju predvsem vrednostne papirje, ki so vezani na nepremičnine, in ne posojil. Največ premoženja, skoraj 470 milijard USD po absolutni vrednosti, je prevzela RTC. Največji diskont na premoženje imata DUTB, ta znaša v povprečju 70 % (Gandrud & Hallerberg, 2014, str. 16), in SAREB, nad 50 %. Pri Švici je ta zanemarljiv, pri ZDA ni zaznan. Slabe banke so ustanovljene za fiksno obdobje delovanja, in sicer v razponu od 5 do 15 let, pri čemer ima najdaljšo dobo delovanja španski SAREB, in sicer 15 let, najkrajšo pa slovenski DUTB, 5 let. Ta se s posodobljeno

zakonodajo podaljšuje na skupno dobo 10 let. Vse slabe banke imajo postavljene natančne cilje in strategije upravljanja. Stremijo k čim bolj učinkovitemu načinu poslovanja, z minimalno uporabo finančnih sredstev države, profesionalnemu in transparentnemu upravljanju premoženja ter vnovičnemu stabiliziranju bančnega sistema. Pri kategoriji uspešnost pa analiza pokaže, da sta švicarska in ameriška slaba banka predčasno zaključili svoje poslovanje, in sicer RTC letno dni pred začetnim postavljenim rokom, StabFund pa nekako dve leti pred prvotnim načrtovanjem. StabFund je primer uspešnega projekta, saj mu je uspelo poplačati celotno posojilo do švicarske centralne banke in ustvariti dobiček, ki sta si ga na koncu, v nekem dogovorjenem razmerju, porazdelili centralna banka in poslovna banka UBS. StabFund je ob prenehanju poslovanja prevzel UBS. Razlogi za uspešnost švicarske slabe banke so bili predvsem v okrevanju svetovnih trgov, prodaji premoženja, ki ni bila pod časovnim pritiskom, upravljanje premoženja po discipliniranem principu in dobro sodelovanje z banko UBS. Pri RTC so uspešno razrešili 747 institucij S & L in na vsak dolar povrnili 87 centov. To je na koncu pomenilo ustvarjeno izgubo v velikosti 87 milijard USD. Slabi banki DUTB in SAREB sta v polnem delovanju. Zato so kakršnekoli ocene o uspešnosti ene in druge prenašljive. Lahko pa pogledamo njuno dozdajšnje poslovanje. DUTB je od začetka svojega poslovanja pa vse do konca leta 2016 uspelo prodati za 862 milijonov EUR premoženja. Trenutno upravlja 1,489 milijarde EUR premoženja. Začetno prevzeto premoženje se je povečalo zaradi pripojitve Factor banke in Probanke. DUTB še vedno ustvarja izgubo iz rednega tekočega poslovanja. Ta je v večini povezana z naknadnimi slabitvami prevzetega premoženja. SAREB je od začetka svoje vzpostavitve uspelo razrešiti za 8,5 milijarde EUR premoženja, ustvariti 14,3 milijarde EUR prihodkov in povrniti 7,7 milijarde EUR dolga, a tudi SAREB ustvarja izgubo iz poslovanja. Negativen rezultat je posledica novega računovodskega pravila španske centralne banke iz oktobra 2015, ki zahteva, da se vso preneseno in prevzeto premoženje za nazaj ovrednoti na novo, in sicer po tržnih cenah, do izteka leta 2016. Tako bodo potrebne nove slabitve v velikosti 2 milijard USD za vsa pretekla leta njegovega poslovanja.

Tabela 7: Meddržavna primerjalna analiza slabih bank

	Slovenija	Španija	Švica	ZDA
Naziv slabe banke	DUTB (Družba za upravljanje terjatev bank)	SAREB (<i>Management Company of Assets Araising from the Banking Sector Reorganisation</i>)	SNB StabFund (<i>Kommanditgesellschaft für Kollektive Kapitalanlagen</i>)	RTC (<i>Resolution Trust Corporation</i>)
Pravni okvir za vzpostavitev in delovanje slabe banke	Zakon o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank (ZUKSB)	Memorandum razumevanja o finančni pomoči, podpisan s trojko (EK, ECB, MDS), kasneje uveljavljen zakon z nazivom Act 9/2012	<ul style="list-style-type: none"> Sveženj ukrepov, ki so jih sprejeli poglavitni deležniki federalne vlade, bančnega odbora in centralne banke, da ta za stabiliziranje banke UBS in finančnega sistema ustanovi StabFund Pravna podlaga za ustanovitev StabFunda je zakon o SNB. 	<i>Financial Institutions Reform, Recovery, and Enforcement Act – FIRREA</i>
Vir kapitala slabe banke (javni/zasebni)	100-odstotno v lasti Republike Slovenije	45 % kapitala je iz državnega sklada FROB, preostalih 55 % pa je zasebnega – 14 domačih bank, 2 tuji banki, domača gospodarska družba in 10 zavarovalnic.	<ul style="list-style-type: none"> Pretežno državna sredstva v kombinaciji z zasebnimi sredstvi – posojilo, ki predstavlja 90 % finančnih sredstev, zagotovi SNB, lastniški kapital, ki predstavlja 10 % finančnih sredstev, pa banka UBS 	Državna javna sredstva ZDA
Centralizirana/decentralizirana slaba banka	Centralizirana	Centralizirana	Centralizirana	Centralizirana
Cilj slabe banke	<ul style="list-style-type: none"> Upravljanje premoženja na način, da se lahko poplača ustvarjen dolg obveznic 	<ul style="list-style-type: none"> S prevzemom slabih sredstev prispevati k očiščenju finančnega sistema 	<ul style="list-style-type: none"> Okrepitev in stabilizacija finančnega sistema, povrnitev zaupanja vanj 	<ul style="list-style-type: none"> Maksimiziranje vrednosti prevzetega premoženja Minimalen vpliv na lokalni trg nepremičnin in finančni trg

se nadaljuje

Tabela 7: Meddržavna primerjalna analiza slabih bank (nad.)

	Slovenija	Španija	Švica	ZDA
Cilj slabe banke	<ul style="list-style-type: none"> • Minimalna obremenitev davkoplačevalcev • Maksimiziranje vrednosti upravljanjega premoženja • Prestrukturiranje gospodarskih družb, če je to ekonomsko upravičeno oziroma izpolnjuje morebitne druge opcije po ZUKSB 	<ul style="list-style-type: none"> • Minimiziranje uporabe finančnih sredstev države • Servisiranje ustvarjenega dolga • S svojim delovanjem omejiti vpliv na trg • Prodaja premoženja po optimalni ceni v določenem časovnem obdobju. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stabilizacija banke UBS 	<ul style="list-style-type: none"> • Omogočiti dostop do nepremičnin tudi posameznikom z nižjimi osebnimi dohodki.
Upravljanje in nadzor slabe banke	<p>Organa upravljanja sta skupščina in upravni odbor kot osrednji organ. Sestavljen je iz šestih članov, od katerih so trije izvršni in trije neizvršni direktorji. Nadzor nad DUTB izvaja pristojno ministrstvo, to je ministrstvo za finance.</p>	<p>Organa upravljanja sta skupščina delničarjev in upravni odbor. Ta je sestavljen iz petnajstih članov, pet od teh je neodvisnih. SAREB nadzorujeta centralna banka in Nacionalna komisija za vrednostne papirje (CNMV). Oba organa imata svoje pristojnosti in področja nadzora.</p>	<p>Organ upravljanja je upravni odbor, v katerem so trije člani iz centralne banke SNB, dva člana pa iz banke UBS. Operativno upravljanje slabe banke je zaupano generalnemu partnerju, centralni banki, ki ji pri upravljanju pomaga ekipa strokovnjakov, ki pokrivajo področja tveganj, tržnih informacij/upravljanja premoženja, pravno službo in službo skladnosti ter generalni sekretariat. Na vseh teh mestih so kadri centralne banke. Operativno upravljanje premoženja upravlja ekipa strokovnjakov iz banke UBS.</p>	<p>Najprej je bil upravni odbor FDIC hkrati upravni odbor RTC. Ko pa se je zakonodaja o delovanju RTC dopolnjevala, je bila uvedena še pisarna izvršnega direktorja in FDIC ni bil več edini upravljevec RTC.</p> <p>Tudi nadzorni odbor se je z zakonom RTCRRIA opustil in preimenoval v <i>Thrift Depositor Protection Oversight Board</i>. V njem zasedajo minister za finance, predsednik upravnega odbora FDIC, direktor RTC, direktor nadzornega odbora</p>

se nadaljuje

Tabela 7: Meddržavna primerjalna analiza slabih bank (nad.)

	Slovenija	Španija	Švica	ZDA
Upravljanje in nadzor slabe banke				hranilnic, predsednik upravnega odbora centralne banke FED in dva samostojna člana, ki ju imenuje predsednik ZDA.
Predviden čas poslovanja	Po prvi različici zakona ZUKSB do leta 2017, njegova posodobljena različica ZUKSB-A pa podaljšuje dobo poslovanja do konca leta 2022. Skupna doba poslovanja je 10 let.	Že z vzpostavitvijo slabe banke je bilo njeno poslovanje predvideno za obdobje 15 let, to je do leta 2027.	StabFund nima natančno opredeljenega časa poslovanja, a ga nekako določa časovno obdobje posojila, ki ga je zagotovila SNB. Ta je 8 let, a ga je možno podaljšati še za dodatna 4 leta, torej skupaj 12 let.	Zakon FIRREA je predvidel poslovanje RTC od 1. januarja 1989 do 31. decembra 1996, a leta 1993 zakon <i>RTC Completion Act</i> posegel v čas delovanja RTC in ga spremenil do 31. decembra 1995. Skupna določena doba poslovanja je bila torej 7 let.
Struktura premoženja	Premoženje je sestavljeno iz posojil (84,3 %), nepremičnin (9,9 %) in lastniških naložb (5,4 %), pri čemer je 25 % posojil iz gradbenega sektorja. Sledita mu sektorja predelovalnih dejavnosti in finančne dejavnosti.	Premoženje obsega 200.000 enot. Sestavljeno je predsvem iz različnih vrst nepremičnin (23 % portfelja) in finančnih sredstev (77 % portfelja). SAREB prevzame nepremičnine v vrednosti nad 100,000 EUR in finančno premoženje (posojila) nad 250,000 EUR.	Portfelj premoženja je sestavljen iz vrednostnih papirjev (64 %), izvedenih finančnih instrumentov (22 %) in posojil (14 %). Vrednostne papirje (sekuratizacija) sestavljajo posojila, ki so zavarovana z rezidenčnimi ali poslovnimi nepremičninami. Portfelj posojil sestavljajo poslovna hipotekarna posojila in študentska posojila. Izvedeni finančni instrumenti – <i>credit default swap</i> (CDS)	RTC prevzame delujoče in nedelujoče premoženje. Premoženje je sestavljeno iz hipotekarnih posojil (42 %), nepremičnin (7 %), drugih posojil (8 %), denarja in vrednostnih papirjev (35 %) ter drugega premoženja (8 %).
Višina prenesenega premoženja (knjigovodska vrednost)	5 milijard EUR	107,4 milijarde EUR	38,7 milijarde USD	465 milijard USD

se nadaljuje

Tabela 7: Meddržavna primerjalna analiza slabih bank (nad.)

	Slovenija	Španija	Švica	ZDA
Vrednost premoženja, izraženega v BDP (%), ki je bilo preneseno na slabo banko	13,8	10,3	7,3	8,2
Vrednost premoženja, ki je bilo preneseno na slabo banko, izražena v (%) od celotne bančne aktive sistema	12,3	3	1,02	15
Diskont na preneseno premoženje (v %)	71	Povprečno 45,6 % na posojila in povprečno 63,1 % na zaplenjeno premoženje	2,5	n.p.
NPL glede na vsa bruto odobrena posojila v času ustanovitve slabe banke (v %)	13,31	9,38	0,89	n. p.
Strategija upravljanja premoženja	Premoženje upravlja tako, da za vsako sredstvo posebej pripravi strategijo upravljanja, ki temelji na podrobni analizi. Na podlagi tega se odloči za prestrukturiranje ali izterjavo.	SAREB je naprej izvajal strategijo likvidacije premoženja, ki se je osredotočala na najvišjo ceno, ki je vezana na gospodarski cikel. To je izvajal sam ali prek zunanjih partnerjev. Zdaj se osredotoča na upravljanje premoženja, kjer ustvarja večjo dodano vrednost, ko odproda premoženje.	Uporabljena je bila strategija, ki je temeljila na discipliniranem upravljanju premoženja, kar pomeni, da se premoženje drži nekaj let, vse dokler se ne realizira notranja vrednost premoženja. Notranja vrednost se je izračunavala na podlagi modela denarnih tokov. Prodaja premoženja se je izvajala takrat, ko se je vrednost premoženju povrnila.	RTC je upravljal premoženje oziroma prevzete institucije S & L na tri načine. Prvi je bila prodaja premoženja, drugi združitve, konsolidacije ali celo reorganizacije institucij S & L (premoženje in njihove obveznosti so bili kupljeni ali združeni z obstoječimi institucijami), tretji pa je bila

se nadaljuje

Tabela 7: Meddržavna primerjalna analiza slabih bank (nad.)

	Slovenija	Španija	Švica	ZDA
Uspešnost slabe banke (pri DUTB in SAREB se opis poslovanja nanaša na leto 2016)	Od začetka poslovanja do 30. junija 2016 ji je uspelo razrešiti za približno 700 milijonov EUR premoženja. Trenutno upravlja portfelj v vrednosti 1,435 milijarde EUR in za 1.489 milijarde EUR obveznosti. Še vedno ustvarja izgubo iz poslovanja.	SAREB je od začetka svojega poslovanja uspelo ustvariti 14,35 milijarde EUR prihodkov, odplačati 7,72 milijard EUR dolga in zmanjšati portfelj premoženja za 8,5 milijarde EUR. Pri poslovanju ustvarja tekočo izgubo.	StabFund je avgusta 2013 uspešno poplačal kompletno posojilo centralni banki SNB. Pridelani dobiček v velikosti 6,5 milijarde USD, ki ga je StabFund ustvaril, se je porazdelil med centralno banko SNB in banko UBS po vnaprej določenem razmerju, ki je bilo dogovorjeno na začetku poslovanja slabe banke. Novembra 2013 je slaba banka prenehala poslovati, kar je bilo predčasno od prvotnega načrta. Preostalo premoženje StabFunda odkupi nazaj banka UBS. Izpolnjen je tudi končni cilj – banka UBS in švicarski finančni sistem sta s pomočjo slabe banke stabilizirana.	prodaja institucij S & L, medtem ko njihovo premoženje odkupi druga institucija ali banka. RTC je prenehal poslovati predčasno, in sicer leto dni pred uradnim datumom. Razrešil je 747 institucij S & L. Pri tem je ustvaril 82,7 milijarde USD izgube. Levji delež izgube je prevzela država, preostalo pa zasebni sektor. Na vsak dolar mu je uspelo povrniti 87 centov.

Vir: M. S. Cas & I. Peresa, *What Makes a Good Bad Bank? The Irish, Spanish and German Experience*, 2016; S. Aiyar et al., *A Strategy for Resolving Europes Problem Loans*, 2015; European Commission, *The Spanish financial – sector programme over 2012-2013-key features and achievements*, 2016.

Pri predstavitvi temeljnih lastnosti, ki naj bi jih »optimalni model slabe banke« vseboval, sem se oprl na dva glavna referenčna razpravljalna dokumenta institucije IMF (Woo, 2000) in (Ingves et al., 2004). Kot dopolnilo literaturo sem uporabil razpravljalni dokument EK (Cas & Peresa, 2016) in še razpravljalno sporočilo IMF (Aiyar et al., 2015).

Najpomembnejši elementi za tvorbo »optimalne« in uspešne ter dobro delujoče slabe banke, ki jih avtorji opredelijo, **so ustrezno podporno zakonodajno in regulatorno okolje, močna vodstvena struktura, operativna neodvisnost, ustrezno strukturirane spodbude in ne nazadnje poslovna naravnost. Seveda pa je za uspešno poslovanje pomembno tudi stanje makroekonomskega okolja.** Podrobnejši opis vseh ključnih elementov je v teh točkah:

- pravočasna odločitev za sistemsko reševanje bančnega sistema v težavah in če je ena od izbranih rešitev slaba banka, njena čimprejšnja ustanovitev,
- ustrezna zakonodaja in regulatorno okolje, v katerem posluje,
- trdna politična volja in podpora delovanju slabe banke,
- izdatna finančna podpora politične oblasti za poslovanje slabe banke (če je ustanoviteljica država),
- upravljanje in delovanje slabe banke po principu korporativnega upravljanja,
- postavljeni jasni, realni, fleksibilni in preprosti cilji,
- zadostna planirana finančna sredstva za odkup slabega premoženja in operativno poslovanje slabe banke,
- omejena življenjska doba poslovanja,
- profesionalen management s primernimi strokovnimi kadri in primernimi plačnimi spodbudami,
- neodvisnost pri poslovanju brez kakršnihkoli političnih pritiskov,
- ustrezna strategija upravljanja premoženja in upoštevanje načela maksimizacije vrednosti premoženja,
- primerna cena odkupa slabega premoženja, ki temelji na tržni ceni (merila določitve cene premoženja: verjetnost dolžnikovega poplačila slabe naložbe, projekcija denarnih tokov in ocenitev vrednosti zavarovanja naložbe),
- celovite in natančne informacije o premoženju, ki se prenaša,
- vzdržni in permanentni model za izračun vrednosti premoženja,
- zadržati in ohraniti plačilno disciplino dolžnikov, ko se ti prenesejo na novo upravljajočo slabo družbo/banko,
- poslovanje po principu transparentnosti, kredibilnosti in pravičnosti ter enake obravnave vseh deležnikov,
- pravna zaščita managementa in zaposlenih pri upravljanju premoženja do tretjih oseb,
- ustrezen in ažuren informacijski sistem, ki je v podporo upravljavcem premoženja,
- delovanje po načelu dobrega gospodarja z minimalnimi finančnimi obremenitvami za državo,

- neodvisen najvišji upravljalni organ, ki je sestavljen iz uglednih zunanjih strokovnjakov,
- delovanje v pravičnem, kredibilnem in svobodnem pravosodnem sistemu,
- reden nadzor nad poslovanjem slabe banke prek priprave rednih poročil, ki vsebujejo najmanj bilanco stanja in izkaz poslovnega izida, in opravljanje neodvisne letne revizije,
- ustrezno upravljanje premoženja, ki ga izvajajo zunanji izvajalci, če jih slaba banka ima ali predvidi.

Navedena merila so priporočljive smernice za optimalno delovanje slabe banke in so opredeljena tako v teoriji kot praksi. Nekatero temeljne zgoraj naštetih lastnosti »optimalne slabe banke« sem primerjal s slabimi bankami iz svoje analize, da bi ugotovil, katere od teh lastnosti slabe banke iz moje magistrske naloge vsebujejo in katerih ne. Te ugotovitve so povzete in analizirane v Tabeli 8.

Tabela 8: Nekateri povzeti optimalni kriteriji in njihova primerjava z lastnostmi slabih bank v Sloveniji, Španiji, Švici in ZDA

Optimalni kriteriji	DUTB	SAREB	StabFund	RTC
Politična podpora za ustanovitev slabe banke	Delno, zadevo dokončno razreši šele ustavno sodišče s sodbo.	Pobudo dajo tuji strokovnjaki. V domačem političnem okolju najprej naleti na neodobravanje, nato jo država potrdi, saj je del podpisanega sporazuma.	Da, zvezna vlada in centralna banka sta pobudnici za vzpostavitev slabe banke.	Da, nova Busheva administracija leta 1989. Pred tem veliko političnega obotavljanja in špekuliranja.
Pravočasna ustanovitev slabe banke	Ne	Ne	Da	Ne
Zagotovljena finančna sredstva za odkup slabega premoženja in operativno poslovanje	Delno, nenatančno vodilo, ali je v prenosni ceni že vključen strošek za operativno poslovanje.	Da	Da	Delno, težave pri pridobivanju sredstev za operativno poslovanje.
Enostavni in jasni cilji	Da, vendar s poudarkom, da ima slaba banka dva nasprotujoča si cilja in zelo kratek prvotni rok poslovanja.	Da	Da	Da

se nadaljuje

Tabela 8: Nekateri povzeti optimalni kriteriji in njihova primerjava z lastnostmi slabih bank v Sloveniji, Španiji, Švici in ZDA (nad.)

Optimalni kriteriji	DUTB	SAREB	StabFund	RTC
Cena premoženja	Določi jo EK, diskont 71 %.	Določi jo španska centralna banka na podlagi ocen tujih strokovnjakov.	Določijo jo neodvisni zunanji ocenjevalci.	Ni podatka o kakršnikoli odkupni ceni in apliciranem diskontu.
Življenjska doba	Določen čas poslovanja	Določen čas poslovanja	Določen čas poslovanja	Določen čas poslovanja
Profesionalen in strokoven kader	Delno (najprej postavljen političen kader, ki se sčasoma profesionalizira)	Da	Da	Da
Neodvisnost pri odločitvah upravljalnega organa slabe banke	Delno	Da	Da	Delno

*Vir: S. C. Silverberg, *The Savings and Loan Problem in the United States*, 1990; J. De Luna Martinez, *Management and Resolution of Banking Crises*, 2000; T. Curry & L. Shibus, *The Cost of the Savings and Loan Crisis: Truth and Consequences*, 2000; D. Klingebiel, *The use of Asset Management Companies in the Resolution of Banking Crisis: Cross-country experience*, 2000; T. A. Rose, *A practical guide to an effective National AMC*, 2005; D. Woo, *Two approaches to Resolving Nonperforming Assets During Financial Crises*, 2000; S. Ingves et al., *Issues in the Establishment of Asset Management Companies*, 2004; A. Hagiwara-Terada & G. O. Pasadilla, *Experience of Crisis – Hit Asian Countries: Do Asset Management Companies Increase Moral Hazard?*, 2004.*

Na podlagi analize, ki jo povzema Tabela 8, ugotavljam, da so slabe bank iz moje analize večino kriterijev za »optimalno slabo banko« izpolnile. Nekoliko odstopa kriterij pravočasna vzpostavitev slabe banke, ki je prisotna v Sloveniji, Španiji in ZDA. Ta kriterij je lahko pomemben faktor pri končni uspešnosti poslovanja katerekoli slabe banke in hkrati vpliva na končne stroške sanacije bančnega sistema.

Za prikaz vpliva delovanja slabe banke na okolje sem v dveh ločenih tabelah prikazal njen vpliv na makroekonomske in fiskalne indikatorje analiziranih držav za obdobje štirih let. V tabelah je tudi podatek o velikosti bančnega sistema v posamezni državi, ki je pomemben, saj velikost bančnega sistema lahko razlaga njegovo ranljivost ali odpornost v času lokalnih in globalnih kriz. Vsi navedeni podatki so na voljo v Prilogi 2 magistrskega dela.

6 PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVE PO DRŽAVAH

6.1 Slovenija

IMF je v svojem poročilu za Slovenijo posredoval nekaj napotil za primernejši in učinkovitejši resolucijski okvir pri reševanju bančnega sistema v težavah. Med najpomembnejšimi je izpostavil tele (IMF, 2015):

- poseben mehanizem za reševanje bank, ki naj vsebuje take rešitve, ki jim sodišča ne morejo nasprotovati,
- sodobni pripravljalni postopki pri intervencijah in resolucijah v bančnem sistemu in
- primerno finančno podprt depozitni sklad.

Poročilo vsebuje tudi predlog o amandmiranju Zakona o bančništvu, ki naj opredeli zgodnji poseg v finančne institucije s težavami pred izničenjem njihovega kapitala, in vpelje poslovno politiko, ki minimizira uporabo državnih sredstev. Sledita še posodobitev stečajne zakonodaje, ki naj bo v pristojnosti centralne banke, in opustitev insolvenčne zakonodaje za banke, ki se uporablja za gospodarske družbe.

Na podlagi priporočil različnih mednarodnih organov in tuje zakonodaje se je Republika Slovenija odzvala in sprejela Zakon o organu in skladu za reševanje bank (ZOSRB), ki določa Banko Slovenije kot osrednji organ, ki je pristojen za reševanje bank v težavah. Temeljna naloga sklada je zmanjšanje tveganja za davkoplačevalce v primeru bančnega sistema v težavah.

Prav tako je bil sprejet novi Zakon o bančništvu (Zban-2), ki v slovenski pravni red delno prenaša Direktivi 2013/36/EU in 2014/59/EU ter Uredbe (EU) št. 1024/2013, (EU) št. 575/2013 in (EU) št. 806/2014. V pripravi pa je zakon, ki bo urejal prenehanje bank, postopke in ukrepe reševanja bank ter sistem jamstva za vloge pri bankah. S tem bosta v slovenski pravni red dokončno preneseni direktivi 2014/49/EU in 2014/59/EU. Posodobljen je Zakon o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank (ZUKSB), ki med drugim uvaja novost pri prestrukturiranju podjetij v lasti DUTB in podaljšuje delovanje DUTB do leta 2022.

Kljub danim smernicam in sprejetim ukrepom, ki sledijo trajnemu in stabilnejšemu finančnemu sistemu, pa bi bilo na ravni države treba razmisliti o različnih izvedbenih pravnih strukturah slabe banke. Zgodovina izpričuje, da so bančne krize v tržnem sistemu stalnica, ki jih je težko preprečiti, zato mora država poskrbeti za ustrezen nadzor, regulativo in resolucijske ukrepe v bančnem sistemu.

Na začetku naštetih razlogi, AMF, so motiv, da Slovenija za reševanje bančnih težav dopolni svoje zakonske okvire in dane možnosti za reševanje finančnega sistema v težavah. Ena izmed takih alternativ je uvedba individualne oblike slabe banke, ki jo omenjajo tudi Martini et al. (2009, str. 8), in sicer v dveh oblikah – državna garancija na del bilance bank in notranja slaba banka. Oba predloga optimizirata odzivni čas, ko nastopi kriza, tako pa se zmanjšajo vsi posredni in neposredni stroški nastale krize.

6.2 Španija

Mednarodni denarni sklad v svojem poročilu ugotavlja, da je Španija zaključila korenite reforme na področju finančnega sektorja, in sicer je (IMF, 2015)

- povečala zahtevane rezerve in transparentnost poslovanja,
- opravila pregled kakovosti bančnega premoženja (angl. *Asset Quality Review*),
- izvedla stresne teste in
- dokapitalizirala banke, nedonosno premoženje pa prenesla na slabo banko.

Vse te spremembe so zahtevale prenovo korporativnega upravljanja, režim delovanja hranilnic, vzpostavitev pravil o zaščiti investitorjev in ukrepe, ki zožujejo definicijo temeljnega kapitala, ter trdnejše merilo glede tolerance neukrepanja.

Vsi ti ukrepi so stabilizirali španski bančni sektor v več pogledih. Banke so postale solventne, dobičkonosne, izboljšala se je kakovost premoženja, dostop do virov financiranja in ne nazadnje likvidnost. Tako danes špansko gospodarstvo žanje uspeh stabilnejšega finančnega sistema v povečanem kreditiranju, gospodarski rasti in ustvarjanju novih delovnih mest. Trend rasti kreditiranja malih in srednjih podjetij ter gospodinjstev je od druge polovice leta 2013 pozitiven (IMF, 2015).

Velik del te uspešnosti je mogoče pripisati tudi mehanizmu slabe banke, ki je sprostila tvegano nedonosno premoženje v bankah, in tako omogočila ponovno pridobivanje finančnih sredstev. Glede na spodbudne kazalce in poročila mednarodnih organizacij pa Markovic-Hribernik in Tomec (2015, str. 133) ugotavljata, da je Španija primer slabe prakse pri razreševanju finančne krize. Trdita, da ta ni pravočasno ukrepala in zagotovila zadostnega obsega kapitala pri razreševanju težav, kot sta to storili Nemčija in Irska, ki sta se na krizo odzvali takoj. Prvi sveženj kapitala, ki so ga španske banke prejele, je zadostoval le za amortizacijo tekočih izgub. Tako bankam ni uspelo zagnati ponovnega kreditnega cikla. Markovic-Hribernik in Tomec (2015, str. 133) v nadaljevanju ugotavljata, da so neustrezni in nepravočasni ukrepi v bančnem sistemu povod za povečanje stroškov in čezmerne uporabe državnih oziroma davkoplačevalskih sredstev. Za njihovo oceno je za zdaj še prezgodaj, saj bodo rezultati poslovanja SAREB vidni šele v prihodnje.

Zato je nadaljnje napotilo španskim oblastem, da v ekonomske politike vgradijo hitra in ustrezna orodja za pripoznanje izgub in rehabilitacijo bančnega sistema ter ukrepe za konsolidacijo javnih financ. Taki ukrepi vodijo v vnovično zaupanje finančnih trgov in nižje stroške zadolževanja, pri tem pa jim mora biti v oporo primerna zakonodaja.

6.3 Švica

Primer švicarske slabe banke je lahko vzorčen primer z vidika hitrega, koordiniranega in usklajenega delovanja tako politike kot monetarnih oblasti. Ne nazadnje se je ta vzajemnost zrcalila prek uspešnega poslovanja slabe banke in njenega predčasnega prenehanja poslovanja. StabFund je prenehal poslovati dve leti pred formalnim rokom, poplačal celotno posojilo in ustvaril donos. Davkoplačevalci niso nosili stroškov sanacije bančnega sektorja.

Kljub uspešni sanaciji bančnega oziroma kar celotnega finančnega sistema s pomočjo mehanizma slabe banke se centralna banka zaveda, da so take razmere škodljive za celotno gospodarstvo. Prav tako so stroški sanacije bančnega sistema s pomočjo mehanizma slabe banke glede na preostale ukrepe, ki morajo biti predvideni v predpisih, previsoki. Centralna banka zagovarja sprejetje takih preventivnih ukrepov, ki vnaprej omejujejo nastanek obsežnih bančnih kriz. Centralna banka konkretno predlaga sprejetja primerne zakonodaje, ki od sistemskih bank zahteva, da zmanjšajo obseg svojega poslovanja oziroma se ustrezno dezinvestirajo (SNB, 2013, str. 89).

IMF (2014) v poročilu o stabilnosti švicarskega finančnega sistema ugotavlja napredek Švice pri razreševanju problema sistemskih bank. Čeprav sočasno opozarja, da Švica pri uporabi pravil in usmeritev v finančnem sistemu še vedno deluje na podlagi tako imenovanega principnega pristopa. To je predvsem osredotočenost na kapital in likvidnost kot tiste relevantne metrike, ki jih spremlja, manj pa na kakovostne metrike, kot sta upravljanje tveganj in ustreznost notranjih kontrol. Tudi nadzorni agenciji predlaga, naj se njena odgovornost, in cilji, h katerim stremi, med drugim zaščita kreditodajalcev, investitorjev in depozitarjev ter zagotovitev ustreznega delovanja finančnega sistema, zelo natančno zapišejo v nacionalno zakonodajo (IMF, 2014, str. 27).

Poleg že omenjenega IMF v svojem poročilu Švici predlaga še tele reforme (IMF, 2014, str. 36):

- prevzem in prilagoditev cele vrste mehanizmov za razreševanje bank v težavah, brez posebnih privolitev kreditorjev,
- vpeljava eksplicitne statutarne moči za prevlado nad obstoječimi lastniki za izvedbo postopka združitve in nakupa (angl. *merger & aquisition*) ter odpisa dolga,
- posodobitev/izboljšava mehanizma t.i. prehodne banke (angl. *bridge bank*) in
- priprava vodil/smernic za razreševanje bank, ki niso mišljene kot sistemske banke.

6.4 ZDA

Banke in njim podobne institucije so po svoji naravi zapletene organizacije. Pomoč davkoplačevalcev se zdi ob velikih pretresih v finančnem sistemu neizogibna in samoumevna. In tudi med krizo S & L institucij se brez javnega denarja in slabe banke račun sanacije ne bi izšel.

Najvidnejše operativne pomanjkljivosti RTC je povzelo ameriško računsko sodišče (angl. *General Accounting Office*) (Thrift Depositor Protection Oversight Board, 1996) in te so:

- težave s financiranjem poslovanja slabe banke (večkrat v obdobju delovanja RTC ni bilo zagotovljeno, da bi lahko uspešno zaključila svoje delo);
- nejasno definiranje pristojnosti pri upravljanju slabe banke (večkrat različni pogledi nadzornega in operativnega organa ter vmešavanje politike);
- težave z informacijskim sistemom, ki neažurno evidentira prevzeto premoženje slabe banke in njegovo upravljanje;
- strategija marketinga in prodaje premoženja se je nenehno spreminjala in prilagajala;
- RTC svojim regionalnim podružnicam ni dal smernic, kako nadzirati težavne institucije S & L, to pa je pripeljalo do asimetričnega pristopa slabe banke in zaradi tega do pomanjkljive kontrole;
- RTC je bil počasen pri poenostavitvi pogodb o izvajanju z zunanjimi agenti, ki so poskušali upravljati in prodati premoženje, ki jim je bilo zaupano (postopek sodelovanja je bil neprimeren in zato tudi počasen);
- nepoznavanje prave vrednosti premoženja, ki ga prodaja;
- nasprotujoča si cilja, ki jih zasleduje (maksimizacija prodajne cene in hitro razreševanje težavnega premoženja).

Poleg računskega sodišča tudi Waxman (1998) izpostavi vrsto dejavnikov, ki so pogoj za uspešno prihodnje delovanje slabe banke:

- sistemsko prestrukturiranje bank je dolgoročen proces, ki vsebuje vrsto pravnih ukrepov, ki si sledijo od tistih najnujnejših za takojšnjo povrnitev zaupanja ranljivega bančnega sistema, pa vse druge ukrepe, ko je zaupanje v banke že povrnjeno;
- preurediti in spremeniti bančno zakonodajo, ki predvideva ustrezno mednarodno regulacijo, ki je podprta s transparentnimi računovodskimi standardi;
- bančno prestrukturiranje je neločljivo povezano z upravljanjem nedonosnega premoženja; temu se mora povrniti vrednost bodisi v samih bankah bodisi s pomočjo mehanizma slabe banke;
- celostni pregled in preverba zakonodaje, ki je nujna in potrebna za podporo dolgoročnega in vzdržnega zdravja bančnega sistema, zato je prav, da se izpostavi

nekaj pravnih problemov in pomanjkljivosti, ki jih je treba prenoviti in obnoviti ob sočasnem prestrukturiranju bančnega sistema; pravne pomanjkljivosti so tele:

- jasna oblika lastniške strukture, ki natančno definira pravno strukturo in obveznosti kreditorejmalcev,
- alternativni mehanizmi za izpolnjevanje pogodb,
- ažurni in vzdrževani registri za vse vrste premoženja, ki ima zavarovanje (angl. *collateral*), vključno z informacijami o pravici razpolaganja.

Waxman (1998) ob zaključku še poudari, da brez povzetih pravnih temeljev kakršnokoli prestrukturiranje ne glede na to, ali je uspešno, dolgoročno ni vzdržno. Še več, je kratkoročno in trdno samo do naslednje finančne krize. Izkušnje sanacije ameriškega finančnega sistema, ki so temeljile na mehanizmu slabe banke in hkrati njenih pomankljivosti, lahko v prihodnje predstavljajo prednost ameriškim oblastem pri razreševanju podobnih kriz v bančnem oziroma finančnem sistemu.

SKLEP

Bančni sistem je ranljiv in lahko postane nestabilen na primer, ko banke ne izpolnjujejo kapitalske ustreznosti, ko vlada nezaupanje med depozitarji, ko medbančni posojilni trg zastane, ko banke poslujejo s tveganim poslovnim modelom, ko se zgodi svetovna ali lokalna finančna kriza. Navedene okoliščine lahko pahnejo bančni sistem v finančno neravnotežje, zato terjajo sprejetje sistemskih, izrednih ukrepov s strani države in centralne banke. Eden od možnih sistemskih ukrepov je tudi model slabe banke.

Sanacija bančnega sistema s pomočjo mehanizma slabe banke sega v preteklo stoletje, to je na začetek tridesetih let v Avstrijo. Kasneje je ta uporabljen še v ZDA, na Švedskem, Norveškem, Finskem in verižno še v številnih azijskih državah. Ne nazadnje je veliko držav uporabilo model slabe banke prav v zadnji finančni krizi leta 2008. Štiri države, ki so ga izbrale, so tudi predmet mojega preučevanja in analize.

Magistrska naloga temelji na dveh raziskovalnih vprašanjih. Pri prvem vprašanju iščem odgovor, ali obstaja optimalni model slabe banke, ki ga lahko vpeljemo v različna bančna okolja kjerkoli po svetu. Ugotavljam, da tak model ne obstaja, saj so si bančna okolja po svetu zelo različna. Podobno ugotavljajo tudi avtorji (Ingves et al., 2004), ki v diskusijski raziskavi izpostavljajo, da ni neke univerzalne slabe banke, ki bi jo lahko preprosto vpeljali, in razrešili nestabilno bančno okolje in posledično gospodarstvo, saj imajo države različna politična okolja, strukturo bančnega sistema, razpoložljive vire sredstev in zakonodajo, a kljub temu ugotavljajo, da obstajajo skupni imenovalci, ki pripomorejo k skupnemu uspehu slabe banke. Nekateri od njih so podporno pravno in regulatorno okolje, zavezano in odločno vodstvo slabe banke, da sledi zastavljenim ciljem, kot so maksimalna povrnitev vrednosti izgubljenemu premoženju in čim manj finančnih bremen za

davkoplačevalce, operativna neodvisnost, primerne spodbude pri delovanju in močna poslovna orientacija (Ingves et al., 2004, str. 3, 26–27).

Na drugo vprašanje, ali je slaba banka ustrezen mehanizem za dolgoročno stabilizacijo bančnega sistema na vzorcu držav v moji magistrski nalogi, pa lahko le delno odgovorim. Dve slabi banki iz mojega vzorca sta še v polnem delovanju. Slovenski slabi banki se je podaljšalo obdobje delovanja, in sicer iz obstoječih pet na deset let, vse do leta 2022. Španska slaba banka bo delovala petnajst let, vse do leta 2027, a je imela tako dobo delovanja določeno že od začetka. Obe slabi banki sta v četrtem oziroma petem letu svojega poslovanja. Kakršnihkoli zanesljivih ocen in napovedi, vezanih na končno uspešnost, tako v Sloveniji kot Španiji v tem trenutku ni mogoče podati. Veliko bo tudi odvisno od makroekonomskega okolja, v katerem bosta poslovali. Tako španski kot slovenski slabi banki pa je skupno to, da sta bili ustanovljeni zelo pozno. To po empiričnih ugotovitvah lahko vodi v povečanje stroškov sanacije bančnega sistema. Prav zaradi tega je moje delo podlaga za nadaljnja raziskovanja in empirična preverjanja uspešnosti poslovanja slabe banke v eni in drugi državi in s tem uspešnejši sanaciji bančnega sistema s pomočjo mehanizma slabe banke v prihodnje.

ZDA in Švica sta predčasno zaprli svoji slabi banki, Švica dve leti, ZDA pa leto pred prvotno določenim rokom. Švicarski StabFund je primer uspešne sanacije bančnega sistema. Zvezna in monetarna oblast sta delovali z roko ob roki, in sicer tako uspešno, da sta že ob prvem prelomnem trenutku v globalnem svetu, ko je propadla investicijska hiša Lehman Brothers, zaznali morebitne težave v lastnem finančnem sistemu. Davkoplačevalci po navadi nosijo breme takih kriz in operativnega poslovanja slabe banke. To pa ni primer, ki bi veljal za Švico. Kljub uspešni sanaciji banke UBS in posledično zmanjšanemu tveganju krize v domačem finančnem sistemu se tako švicarske oblasti in hkrati centralna banka zavedajo, da so taki pretresi preveč kompleksni in tvegani za državo. Švica je določene ukrepe, ki zagotavljajo večjo preventivo v finančnem sistemu, že sprejela in uvedla.

Slaba banka je bila edina prava rešitev za institucije S & L. Te so bile dalj časa podvržene različnim političnim in gospodarskim vplivom in parcialnim interesom, ki so narekovali enkrat trdno regulacijo, spet drugič ohlapno liberalizacijo ter neustrezno zakonodajo, ki je urejala način delovanja celotne industrije, poleg tega pa še negospodarno poslovanje, ki je ustvarilo delež prekomernih nasedlih nepremičninskih naložb. Zgodba z RTC se je zaključila tako, da so prevladujoč delež stroškov sanacije nosili ameriški davkoplačevalci, industrija je krila le manjši delež nastalih stroškov. V prihodnje je smiselno slediti smernicam dobrih praks za optimalno poslovanje slabe banke in minimalnim vpletanjem davkoplačevalskega denarja.

Uspešno razreševanja težav s tem mehanizmom lahko pripišemo Švici, v ZDA so davkoplačevalci nosili velik delež sanacije, čeprav ji nekateri avtorji pripisujejo, da je bila

RTC uspešna. Verjetno so tukaj glede uspešnosti mnenja deljena, skupnega ali prevladujočega mnenja zagotovo ni. Slovenska DUTB je v svojem četrtem letu poslovanja, a v povprečju ustvarja izgubo iz poslovanja. Ta se v večji meri nanaša na pripojitev Factor banke in Probanke ter naknadne slabitve prevzetega premoženja. Spodbudna vpliva na njeno poslovanje sta podaljšanje roka poslovanja in dober rezultat pri upravljanju premoženja. Španski SAREB pa je že četrto leto zapored ustvaril negativni rezultat, ki ni neposredno povezan s slabim ali neučinkovitim poslovanjem, temveč vnovični slabitvi premoženja, ki ga upravlja. Čas bo tisti, ki nam bo povedal, ali sta slovenska in španska slaba banka dosegli zastavljene cilje. Na koncu bi želel še poudariti, da je uporaba modela slabe banke, da je ta uspešna, smiselna le v kombinaciji z drugimi celovitimi ukrepi, ki posežejo v nestabilni bančni sistem.

LITERATURA IN VIRI

1. Acharya, V., Cooley, T., Richardson, M., & Walter, I. (2009). Manufacturing Tail Risk: A perspective on the Financial Crisis of 2007–2009. *Foundations and Trends in Finance*, 4(4), 247–325.
2. Aggarwal, S., Aritomo, K., Brenna, G., Clark, J., Guse, G., & Harle, P. (2012). Good riddance, Excellence in managing wind-down portfolios. *McKinsey Working Papers on Risk No 31*. New York: McKinsey & Company.
3. Aiyar, S., Bergthaler, W., Garrido, J. M., Iiyina, A., Jobst, A., Kang, K., Kovtun, D., Liu, Y., Monaghan, D., & Moretti, M. (2015). A Strategy for Resolving Europe's Problem Loans. *IMF Staff Discussion Note SDN/15/19*. Washington, DC: International Monetary Fund.
4. Amadeo, K. (2017). U.S. Deficit by Year: Compared to GDP, Increase in Debt and Events. Najdeno 20. marca 2017 na spletnem naslovu <https://www.thebalance.com/us-deficit-by-year-3306306>
5. Banco De Espana. (2010). *Annual Report 2009*. Najdeno 20. marca 2014 na spletnem naslovu <http://www.bde.es/f/webbde/Secciones/Publicaciones/PublicacionesAnuales/InformeAnual/inf2009e.pdf>
6. Baumgardner, A., Pinedo, A., & Grundman, J. (2009). *Good Bank-Bad Bank: A Clean Break and a Fresh Start*. San Francisco: Morrison & Foerster.
7. Bernanke, B. S. (1983). Non-monetary effects of the financial crisis in the propagation of the great depression. *Working paper No. 1054*. Cambridge: NBER.
8. Bolzico, J., Mascaro, Y., & Granata, P. (2007). Practical Guidelines for Effective Bank Resolution. *The World Bank Policy Research Working Paper WPS4389*. Najdeno 3. julija 2016 na spletnem naslovu <http://documents.worldbank.org/curated/en/454181468269686072/pdf/wps4389.pdf>
9. Broecker, T. (1990). Credit-Worthiness Tests nad Interbank Competition. *Econometrica*, 58(2), 429–452.
10. BS – Banka Slovenije. (2015, marec). *Poročilo Banke Slovenije o vzrokih za nastali kapitalski primanjkljaj bank in vlogi Banke Slovenije pri tem kot bančnega regulatorja, sanaciji bank v letih 2013 in 2014, o učinkovitosti sistema korporativnega upravljanja bank v državni lasti in načinu reševanja posledic kapitalske neustreznosti poslovnih bank*. Ljubljana: Banka Slovenije.
11. Carballo-Cruz, F. (2011). Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long? *Panoeconomicus*, 58(3), 309–328.
12. Carrascosa, A., & Delgado, M. (2013). Rehabilitacija finančnega sektorja – primer španskih bank. *Bančni vestnik*, 11(3), 40–48.
13. Cas, M. S., & Peresa, I. (2016). What Makes a Good »Bad Bank«? The Irish, Spanish and German Experience. *European Economy Discussion Paper No. 36*. Brussels: European Commission.
14. Cebula, J. R., & Hung, C. S. (1992). Barths Analysis of the Savings and Loan Debacle: An Empirical Test. *Southern Economic Journal*, 59(2), 305–309.

15. Chislett, W. (2014). What does the economic future hold for Spain? Najdeno 23. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://www.williamchislett.com/2014/03/what-does-the-economic-future-hold-for-spain/>
16. Claessens, S., & Van Horen, N. (2014). The Impact of the Global Financial Crisis on Banking Globalization. *IMF Working Paper, WP/14/197*. Washington, DC: International Monetary Fund.
17. Corrigan, E. G. (2008). *Are Banks Special?* Minneapolis: Federal Reserve Bank of Minneapolis.
18. Credit crunch. (b.l.). V *Investopedia*. Najdeno 17. marca 2017 na spletni strani <http://www.investopedia.com/terms/c/creditcrunch.asp5>
19. Curry, T., & Shibut, L. (2000). The Cost of the Savings and Loan Crisis: Thruth and Consequences. *FDIC Banking Review, 13*, 26.
20. Davison, L. (2006). The Resolution Trust Corporation and Congress, 1989–1993. *FDIC Banking Review, 18(2)*, 1.
21. De Haas, R., & Van Lelyveld, I. (2014). Multinational Banks and the Global Financial Crisis: Weathering the Perfect Storm? *Journal of Money, Credit and Banking, 46(1)*, 334–339.
22. De Luna Martinez, J. (2000). Management and Resolution of Banking Crises. *World Bank Discussion Paper No. 413*. Washington, DC: The World Bank.
23. Demirgüç-Kunt, A., & Detragiache, E. (2005). Cross country empirical studies of systematic bank distress. *National Institute Economic Review, 192(1)*, 68–83.
24. Demirgüç-Kunt, A., & Kane, E., J. (2002). Deposit Insurance Around The Globe: Where Does it Work? *Journal of Economic Perspectives, 16(2)*, 175–195.
25. Dewatripont, M. (2014). European Banking: Bailout, bail-in and state aid control. *International Journal of Industrial Organization, 34*, 37–43.
26. Dewatripont, M. Rochet, J. C., & Tirole, J. (2010). *Balancing the banks, Global Lessons from the Financial Crisis*. New Yersey: Princeton University Press.
27. Dewatripont, M., & Freixas, X. (2012). *The Crisis Aftermath: New Regulatory Paradigms*. London: Centre for Economic Policy Research.
28. Diamond, D. W., & Dybvig, P. H. (1983). Bank Runs, Deposit Insurance, and Liquidity. *The Journal of Political Economy, 91(3)*, 401–419.
29. DUTB – Družba za upravljanje terjatev bank, d. d. (2013). *Letno poročilo DUTB za leto 2013*. Ljubljana: Družba za upravljanje terjatev bank, d. d.
30. DUTB – Družba za upravljanje terjatev bank, d. d. (2014). *Kratko poslovno poročilo DUTB za leto 2014*. Ljubljana: Družba za upravljanje terjatev bank, d. d.
31. DUTB – Družba za upravljanje terjatev bank, d. d. (2015). *Letno poročilo DUTB za leto 2014*. Ljubljana: Družba za upravljanje terjatev bank, d. d.
32. DUTB – Družba za upravljanje terjatev bank, d. d. (2016). *Polletno poročilo DUTB za leto 2016*. Ljubljana: Družba za upravljanje terjatev bank, d. d.
33. Dziobek, C. (1998). Market Based Policy Instruments for Systemic Bank Restructuring. *IMF Working Paper No. 98/113*. Washington, DC: International Monetary Fund.

34. EBA – European Banking Authority. (2014). *EBA FINAL draft Implementing Technical Standards*. Najdeno 25. junija 2016 na spletnem naslovu <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/449824/EBA-ITS-2013-03+Final+draft+ITS+on+Forbearance+and+Non-performing+exposures.pdf>
35. ECB – European Central Bank. (2002, maj). Competition and Stability: Whats special about Banking? *ECB Working Papers Series No. 146*. Frankfurt am Main: European Central Bank.
36. ECB – European Central Bank. (2014, oktober). *Banking Structures Report*. Frankfurt am Main: European Central Bank.
37. Elliot, D. (2009). *Bad bank, Nationalization, Guaranteeing Toxic Assets Choosing among the options*. Washington: The Brookings Institution.
38. England, C. (1991). Are Banks Special? *Cato Review of Business & Government, Regulation, 14*, 25–41.
39. European Commission. (2016). *The Spanish financial sector programme over 2012–2013 – key features and achievements*. Brussels: European Commission, DG Economic and Financial Affairs.
40. Evropski parlament in Svet. Direktiva o vzpostavitvi okvira za sanacijo ter reševanje kreditnih institucij in investicijskih podjetij ter o spremembi Šeste direktive Sveta 82/891/EGS ter direktiv 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES, 2011/35/EU, 2012/30/EU in 2013/36/EU in uredb (EU) št. 1093/2010 ter (EU) št. 648/2012 Evropskega parlamenta in Sveta. *Uradni list Evropske unije* št. L173/190.
41. FDIC – Federal Deposit Insurance Corporation. (1994). *Division of Research and Statistic*. Najdeno 15. decembra 2015 na spletnem naslovu <https://www.fdic.gov/bank/historical/managing/history3-c.pdf>
42. FDIC – Federal Deposit Insurance Corporation. (1998). *The Banking Crises of the 1980s and early 1990s*. Najdeno 15. decembra 2015 na spletnem naslovu <https://www.fdic.gov/bank/analytical/banking/1998spec/brspecial.pdf>
43. Freixas, X. (2010). Banking regulation: Post crisis challenges to bank regulation. *Economic Policy, 25*(62), 375–399.
44. Freixas, X., & Rochet, J. C. (1999). *Microeconomics of Banking*. Cambridge, MA: Massachusetts Institute of Technology.
45. Freixas, X., & Rochet, J. C. (2008). *Microeconomics of Banking* (2nd ed.). Cambridge, MA: The MIT Press.
46. Freixas, X., Parigi, B. M., & Rochet, J. C. (2004). The Lender of last Resort: A 21th century approach. *Economics Working Papers No. 708*. Najdeno 4. septembra 2013 na spletnem naslovu <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp298.pdf?64849f856db81839ba17604adc94ffff>
47. Friedman, M., & Schwartz, A. J. (1963). *Monetary History of the United States, 1867–1960*. New Jersey: Princeton University Press.

48. FROB – Fondo de Reestructuración Ordenada Bancaria. (2012). *Restructuring and Recapitalisation of the Banking Sector: the Asset Management Company (SAREB)*. Najdeno 30. maja 2014 na spletnem naslovu <http://www.bde.es/f/webbde/GAP/Secciones/SalaPrensa/InformacionInteres/ReestructuracionSectorFinanciero/Archivo/Ficheros/frob291012e.pdf>
49. Gandrud, C., & Hallerberg, M. (2013). *Bad Banks as a Response to Crises: When Do Governments Use Them, and Why Does Their Governance Differ?* Berlin: Hertie School of Governance.
50. Gandrud, C., & Hallerberg, M. (2014). Bad Banks in the EU: The impact of eurostat rules. Najdeno 4. septembra 2016 na spletnem naslovu http://bruegel.org/wp-content/uploads/imported/publications/Bad_Banks_in_the_EU.pdf
51. Hagiwara-Terada, A., & Pasadilla, G. O. (2004). Experience of Crisis – Hit Asian Countries: Do Asset Management Companies Increase Moral Hazard? Najdeno 4. septembra 2013 na spletnem naslovu <http://dirp4.pids.gov.ph/ris/dps/pidsdps0417.pdf>
52. Hoggarth, G., Reidhill, J., & Sinclair, P. (2004). On the resolution of the banking crises: theory and evidence. *Working paper No. 229*. London: Bank of England.
53. Honohan, P., & Klingebiel, D. (2003). The fiscal cost implications of an accommodating approach to banking crises. *Journal of Banking & Finance*, 27(8), 1539–1560.
54. Hupkes, E. (2002). *Insolvency – why a special regime for banks?* Washington, DC: International Monetary Fund.
55. Ingves, S., Goran, L., Shirakawa, M., Caruana, J., & Martinez, G. (2004). *Lessons Learned from Previous banking crises: Sweden, Japan, Spain, and Mexico*. Washington, DC: Group of Thirty.
56. International Monetary Fund. (2014). Financial Sector Stability Assessment. *IMF Country Report 14/143*. Washington, DC: International Monetary Fund.
57. International Monetary Fund. (2015, september). *A strategy for Resolving Europe's Problem Loans technical background notes*. Washington, DC: International Monetary Fund.
58. Josel, W. M. (1991). Resolution Trust Corporation: Waste Management and the S & L Crisis. *Fordham Law Review*, 59(6), S339.
59. Kaufman, G. G. (1995). The U.S. Banking Debacle of the 1980s: An Overview and Lessons. *The Financier*, 2(2), 9–26.
60. Klingebiel, D. (2000, februar). The use of Asset Management Companies in the Resolution of Banking Crisis: Cross-country experience. Najdeno 1. septembra 2013 na spletnem naslovu <http://elibrary.worldbank.org/content/workingpaper/10.1596/1813-9450-2284>
61. Košak, M., Li, S., Lončarski, I., & Marinč, M. (2015). Quality of bank capital and bank lending behavior during the global financial crisis. *International Review of Financial Analysis*, 37, 168–183.

62. Kovač, M. (2013, 22. september). Strošek moralnega hazarda. Najdeno 15. januarja 2017 na spletnem naslovu <http://www.casnik.si/index.php/2013/09/22/m-kovac-druzina-strosek-moralnega-hazarda>
63. Krugman, P. (2009). How Did Economists Get It So Wrong? Najdeno 12. septembra 2015 na spletnem naslovu <http://www.nytimes.com/2009/09/06/magazine/06Economic-t.html>
64. Laeven, L., & Valencia, F. (2012). Systematic Banking Crisis Database: An update. *IMF Working Paper No. 12/163*. Washington, DC: International Monetary Fund.
65. Markovic-Hribernik, T., & Tomec, M. (2015). Bad Bank and other possible banks rescuing models – The case of Slovenia. *Annals-Economy Series, 1*(1), 128–141.
66. Martini, L., Stegemann, U., Windhagen, E., Heuser, M., Schneider, S., Poppensieker, T., Fest, M., & Brenna, G. (2009, 12. avgust). Bad banks: finding the right exit from the financial crisis. *McKinsey working paper on Risk No. 12*. Najdeno 18. marca 2016 na spletnem naslovu https://www.mckinsey.com%2F~%2Fmedia%2Fmckinsey%2Fdotcom%2Fclient_service%2FRisk%2FWorking%2520papers%2F12_Bad_Banks_Finding_the_right_exit_from_the_financial_crisis.ashx&usg=AFQjCNG5nlqaFn4WVbzS0TLEo4zJwljkDA
67. Masten, I. (2013, 9. julij). Slaba banka za telebane. Najdeno 15. marca 2017 na spletnem naslovu <http://siol.net/posel-danes/novice/slaba-banka-za-telebane-250572>
68. Merc, P. (2013). Upravljanje slabe aktive bank v okviru mehanizma slabe banke. *Podjetje in delo*, 6–7.
69. Merton, R. C. (1993). Operation and Regulation in Financial Intermediation: A Functional Perspective. V P. Englund (ur.), *Operation and Regulation of Financial Markets* (str. 36–38). Stockholm: Ekonomiska rådet.
70. Ministrstvo za finance. (2013). *Uredba o izvajanju ukrepov za krepitev stabilnosti bank*. Najdeno 17. maja 2015 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/si/o_ministrstvu/direktorati/direktorat_za_financni_sistem/sektor_za_financni_sistem/sprejeti/_predpisi/bancnistvo
71. Mishkin, F. S. (1991). *Asymmetric information and financial crises: A historical perspective*. Cambridge: NBER.
72. Mrak, M. (2002). *Mednarodne finance*. Ljubljana: GV Založba.
73. Neyer, U., & Vieten, T. (2010). Comparison of different bad bank models. Najdeno 4. septembra 2013 na spletnem naslovu http://www.iwh-halle.de/d/start/News/workshops/20100603/ddh/pdf/Neyer_Vieten.pdf
74. Nyberg, L. (2014). Bank Assets Management Company – Experiences so far. *Bančni vestnik*, 63(11), 102–112.
75. OECD – Organization for Economic Cooperation and Development. (2011, oktober). *Slovenia, Review of the Financial System 2011*. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development.
76. OECD – Organization for Economic Cooperation and Development. (2013, april). *OECD Economic Surveys: Slovenia 2013*. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development.

77. Pinedo, A. (2009). Removing toxic assets from balance sheets: Structures based on the good bank-bad bank model. *Journal of Securities Law, Regulations & Compliance*, 2(4), 289–309.
78. Qi, J. (1998). Deposit liquidity and bank monitoring. *Journal of Financial Intermediation*, 7(2), 198–218.
79. Reinhart, C., & Rogoff, K. (2009). *This time is different*. New Jersey: Princeton University Press.
80. Resolution Trust Corporation. (1996). *Annual Report 1995*. Washington, DC: Resolution Trust Corporation.
81. Rethel, L., & Sinclair, T. J. (2012). *The problem with banks*. London: Zed Books.
82. Rose, T. A. (2005). *A practical guide to an effective national AMC*. Washington, DC: The World Bank.
83. Samuelson, P., & Nordhaus, W. (2002). *Ekonomija* (16th ed.). Ljubljana: GV Založba.
84. Santos, T. (2014). *Antes del diluvio. The Spanish banking system in the first decade of the euro*. New York: Columbia University.
85. SAREB – Sociedad de Gestion de Activos de la Reestructuración Bancaria. (2012). *Annual Report 2012*. Madrid: Sociedad de Gestion de Activos de la Reestructuración Bancaria.
86. SAREB – Sociedad de Gestion de Activos de la Reestructuración Bancaria. (2013). *Annual Report 2013*. Madrid: Sociedad de Gestion de Activos de la Reestructuración Bancaria.
87. SAREB – Sociedad de Gestion de Activos de la Reestructuración Bancaria. (2014). *Annual Report 2014*. Madrid: Sociedad de Gestion de Activos de la Reestructuración Bancaria.
88. SAREB – Sociedad de Gestion de Activos de la Reestructuración Bancaria. (2015). *Annual Report 2015*. Madrid: Sociedad de Gestion de Activos de la Reestructuración Bancaria.
89. Saunders, A., & Cornett, M. M. (2008). *Financial institutions Management: A risk management approach* (6th ed.). New York: McGraw-Hill Irwine.
90. SBA – Swiss Banking Association. (2010, april). *Compendium 2010 The Swiss Banking Sector*. Basel: Swiss Banking Association.
91. SBA – Swiss Banking Association. (2014, september). *Banking Barometer. Economic trends in the Swiss banking industry*. Basel: Swiss Banking Association.
92. Schafer, D., & Zimmermann, K. (2009). Bad Banks and the Recapitalisation of the Banking Sector. *Intereconomics Review of European Economic Policy*, 44(4), 215–225.
93. Schoenmaker, D., & Peek, T. (2014). The State of the Banking Sector in Europe. *OECD Economics Department Working Papers No. 1102*. Najdeno 15. marca 2017 na spletnem naslovu https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2390645
94. Silverberg, S. C. (1990). The Savings and Loan Problem in the United States. Najdeno 11. marca 2017 na spletnem naslovu <http://documents.worldbank.org/curated/en/383921468779131607/pdf/multi-page.pdf>

95. SNB – Swiss National Bank. (2008). *Financial information on the SNB StabFund Limited Partnership for Collective Investment (stabilisation fund)*. Najdeno 15. septembra 2015 na spletnem naslovu https://www.snb.ch/en/mmr/reference/annrep_2008_stabfund/source/annrep_2008_stabfund.en.pdf
96. SNB – Swiss National Bank. (2010). *Annual Report 2009*. Zurich: Swiss National Bank.
97. SNB – Swiss National Bank. (2013). *Annual Report 2012*. Zurich: Swiss National Bank.
98. SNB – Swiss National Bank. (2014). *Annual Report 2013*. Zurich: Swiss National Bank.
99. Thrift Depositor Protection Oversight Board. (1996, maj). *Annual Report of the Thrift Depositor Protection Oversight Board and The Resolution Trust Corporation for the Calendar Year 1995*. Najdeno 22. oktobra 2016 na spletnem naslovu https://fraser.stlouisfed.org/files/docs/publications/rtc/ar_rtc_1995.pdf
100. Trichet, J., C. (2010). What role for finance? ECB. Najdeno 25. junija 2016 na spletnem naslovu <http://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2010/html/sp100506.en.html>
101. Uredba o izvajanju ukrepov za krepitev stabilnosti bank. *Uradni list RS* št. 103/2013.
102. Waxman, M. (1998). *A legal framework for systematic bank restructuring*. Washington, DC: The World Bank.
103. WB – The World Bank. (2016). *Bank nonperforming loans to total gross loans (%)*, 2016. Najdeno 23. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://data.worldbank.org/indicator/FB.AST.NPER.ZS/countries/SI-XC-EU?display=graph>
104. WB – The World Bank. (b.l.). *Banking crisis*. Najdeno 26. oktobra 2015 na spletnem naslovu <http://www.worldbank.org/en/publication/gfdr/background/banking-crisis>
105. Woo, D. (2000). Two approaches to Resolving Nonperforming Assets During Financial Crises. *IMF Working Paper 00/33*. Washington, DC: International Monetary Fund.
106. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank. *Uradni list RS* št. 104/2015.
107. Zhou, J., Rutledge, V., Bossu, W., Dobler, M., Jassaud, N., & Moore, M. (2012, 24. april). From bail-out to bail – in. Mandatory Debt Restructuring of Systemic Financial Institutions. *IMF STAFF Discussion note, SDN 12/03*. Najdeno 23. septembra 2016 na spletnem naslovu <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2012/sdn1203.pdf>
108. ZUKSB – Zakon o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank. *Uradni list RS* št. 105/2012, 63/2013 – ZS-K, 23/2014 – ZDIJZ-C.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Slovar tujk in kratic.....	1
Priloga 2: Makroekonomski in fiskalni podatki pred ustanovitvijo slabe banke, med njo in po njej	3

PRILOGA 1: Slovar tujk in kratic

BDP	Bruto domači proizvod
BIS	Banka za mednarodne poravnave (angl. <i>Bank for International Settlements</i>)
BS	Banka Slovenije
CAMELS	Mednarodni bonitetni sistem za ocenjevanje finančnih institucij
CBO	Kongresni proračunski urad (angl. <i>Congressional Budget Office</i>)
CDO	Izvedeni finančni instrument (angl. <i>Credit Debt Obligation</i>)
DIDMCA	Zakon o deregulaciji depozitnih institucij in monetarnih kontrol v ZDA (angl. <i>Depository Institutions Deregulation and Monetary Control Act</i>)
DUTB	Družba za upravljanje terjatev bank
ECB	Evropska centralna banka
EK	Evropska komisija
ESM	Evropski stabilizacijski mehanizem (angl. <i>European Stability Mechanism</i>)
EU	Evropska unija
EUROSTAT	Statistična organizacija Evropske unije
FDIC	Zvezna depozitna zavarovalna agencija v ZDA (angl. <i>Federal Deposit Insurance Corporation</i>)
FINMA	Švicarski regulator finančnega trga (angl. <i>Swiss Financial Market Supervisory Authority</i>)
FROB	Španski sklad za prestrukturiranje bank (angl. <i>Fund for Orderly Bank Restructuring</i>)
FSLIC	Zvezna zavarovalna agencija hranilnic v ZDA (angl. <i>Federal Savings and Loan Insurance Corporation</i>)
GAAP	Splošno sprejeta računovodska pravila (angl. <i>General Accepted Accounting Principle</i>)
GAO	Računsko sodišče v ZDA (angl. <i>General Accounting Office</i>)
HHI	Indeks za izračun koncentracije tržnega deleža (Herfindahl – Hirschmann Indeks)
IADI	Mednarodno združenje depozitnih zavarovalcev (angl. <i>International Association of Deposit Insurers</i>)
IMF	Mednarodni denarni sklad (angl. <i>International Monetary Fund</i>)
MoU	Sporazum razumevanja (angl. <i>Memorandum of Understanding</i>)
MSRP	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
NKBM	Nova kreditna banka Maribor
NLB	Nova Ljubljanska banka
OECD	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (angl. <i>Organization for Economic Cooperation and Development</i>)
RTC	Slaba banka v ZDA (angl. <i>Resolution Trust Corporation</i>)
SAREB	Španska slaba banka (angl. <i>Asset Management Company</i>)
SBA	Švicarsko bančno združenje (angl. <i>Swiss Banking Association</i>)
SNB	Švicarska centralna banka (angl. <i>Swiss National Bank</i>)

StabFund	Švicarska slaba banka
UBS	Največja zasebna švicarska banka
ZOSRB	Zakon o organu in skladu za reševanje bank
ZUKSB	Zakon o ukrepih Republike Slovenije za stabilnost bank

PRILOGA 2: Makroekonomski in fiskalni podatki pred ustanovitvijo slabe banke, med njo in po njej

Tabela 1: Fiskalni podatki za države v izbranem obdobju

Država	Leto ustanovitve slabe banke	Državni dolg v % BDP				Državni proračun v % BDP			
		t-1	t-0	t+1	t+2	t-1	t-0	t+1	t+2
Slovenija	2013	53,9	71,0	80,9	83,1	-4,1	-15,0	-5,0	-2,7
Španija	2012	172,0	159,0	177,4	179,4	-9,6	-10,5	-7,0	-6,0
Švica	2008	39,4	37,0	35,2	33,9	1,6	1,7	0,6	0,3
ZDA	1989	49,0	50,0	53,0	58,0	-3,0	-2,7	-3,7	-4,4

Vir: K. Amadeo, U.S. Deficit by Year: Compared to GDP, Increase in Debt and Events, 2017.

Tabela 1 za izbrane države prikazuje gibanje dolga pred ustanovitvijo slabe banke, med njo in po njej. Dolg je izražen v BDP vsake posamezne države. Hkrati je prikazan trend gibanja državnega proračuna, pri čemer oznaka $t - 1$ pomeni čas pred ustanovitvijo slabe banke in $t + 2$ dve leti po ustanovitvi slabe banke. Države so ustanovile slabo banko v različnih obdobjih, zato obdobje od $t - 1$ do $t + 2$ pomeni za vsako državo drugačno obdobje.

Tabela 2: Makroekonomski podatki za države v izbranem obdobju

Država	Leto ustanovitve slabe banke	Rast BDP (%)				Kreditna rast v (%)				Velikost bančnega sistema v %
		t-1	t-0	t+1	t+2	t-1	t-0	t+1	t+2	
Slovenija	2013	-2	-1,02	2,64	2,9	-6,7	-8,5	-17,7	-10,4	112
Španija	2012	-0,6	-2,09	-1,23	1,39	-4,8	-4,41	-1,86	-15,96	344,7
Švica	2008	4,14	2,28	-2,13	2,95	1,33	-2,16	6,17	-1,27	595
ZDA	1989	4,2	3,7	1,9	-0,1	5,63	5,35	0,23	-2,1	80

Vir: D. Klingebiel, The use of Asset Management Companies in the Resolution of Banking Crisis: Cross-country experience, 2000; S. Aggarwal et al., Good riddance, Excellence in managing wind-down portfolios, 2012.

Tabela 2 za izbrane države prikazuje dva makroekonomska podatka, in sicer rast BDP v štiriletnem obdobju in kreditno rast. Zadnja je pomemben indikator vnovičnega zagona kreditiranja s strani bančnega sektorja. Tabela prikazuje še podatek o velikosti bančnega sektorja posamezne države, ki je izražen v BDP države.